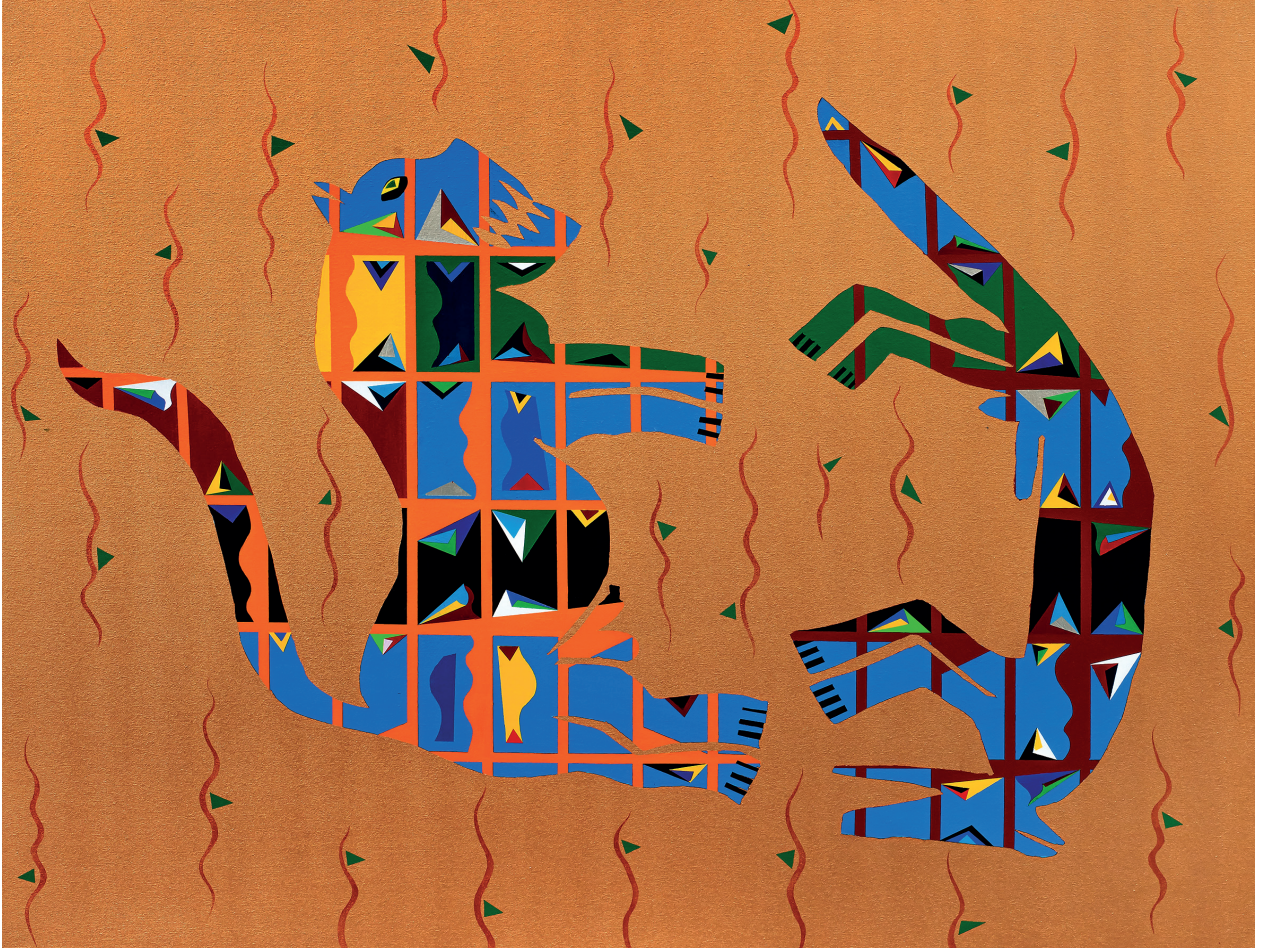

MERSİN SANAT EDEBİYAT

EYLÜL / EKİM / KASIM

YIL : 2022 / Sayı : 5

YAZILAR / BEDRİYE KORKANKORKMAZ - A. KADİR PAKSOY - ALİ TAŞ- ORHAN ÖZDEMİR
HASAN ALİ TOPTAŞ - ZEYNEL ÇOK - RAMAZAN ESMEER - TURGAY DEĞİRMENCİ - F. SAADET
BİLİR - DEMİREL BABACANOĞLU - MİTHAT DELİOĞLU MEHMET KARASU - YUNUS EMRE
ÇEKİCİ **ŞİİR** / CELÂL SOYCAN - ALİ F. BİLİR REHBER AYDIN - HIZIR İRFAN ÖNDER - SEVİM
BOLAÇ ÜZÜM - ASIM ÇETİNKAYA DURAN AYDIN - MESUT ŞENOL - ŞAHİN TAŞ - CİNDY
HOCHMAN - CAN BİLİR - ŞAHİN TAŞ - BAHRİ LOŞ - HİKMET GÜZEL - FAZİL TÜTÜNER
GÜLER KALEM - VELİ GÜLEVİZ **ÖYKÜ** / REMZİ KARABULUT - MEHMET BABACAN - ERKAN
ÖZAYDIN NEBİHE KARASU - KEMAL KIRMIZI - SELMA SAYAR - MİNE YALÇIN - NEVAL
GÜNDOĞDU SANİYE KISAKÜREK **KARİKATÜR** / TURHAN SELÇUK **GÖRSEL** / MEHMET AKSOY

MERSİN SANAT
EDEBİYAT

İLYAS HALİL ÖYKÜ ÖDÜLÜ 2022

SEÇİCİ KURUL
NURSEL DURUEL
ALİ F. BİLİR
ORHAN ÖZDEMİR
REMZİ KARABULUT
ÖZLEM DEMİRALEV

YARIŞMA TAKVİMİ

SON BAŞVURU: 30 KASIM 2022

SONUCUN DUYURULMASI : 1 OCAK 2023

Bir öykünüzün, Türkçe, 12 punto, Times New Roman, 1.5 satır aralığıyla 5 (beş) A4 sayfa geçmeden, kâğıdın bir yüzüne, üst sağ köşesine sadece rumuz yazın, adınızı ve kişisel bilgilerinizi yazmayın ve 5 (beş) kopyasını bir zarfa koyun. Başka bir zarfa kişisel bilgilerinizi; Adınız-Soyadınız, Doğum Yeri, Doğum Yılı, Ev Adresi, İş Adresi, İş ve Cep Telefonu, E-posta adresinizi ve "Yarışma koşullarını kabul ediyorum" yazarak imzalamayı unutmayın. Bu ikinci zarfın üzerine yalnızca rumuzunuzu yazarak diğer zarfın içine koyun. *Öyküler geri gönderilmez, dereceye giremeyen öyküler geri bildirilmez, yarışma sonucu yarışma takvime uygun açıklanır. Whatsapp'tan (05367715159) yazarak öykünüzün ulaştığından emin olun. Öykünüzün bir kopyası yarışma sekreteri Erkan Özyayın'a, erkanozyayin48@gmail.com adresine 'İlyas Halil Öykü Ödülü' üst başlığıyla PDF olarak gönderilmelidir.

GÖNDERİ ADRESİ

MERSİN SANAT EDEBİYAT DERGİSİ adına Erkan Özyayın

Cumhuriyet Mah. GMK Bulvarı Palma 1 Sitesi

No: 965E B5 Blok Daire: 4 Davultepe/ Mezitli/ MERSİN

ÖDÜLLER

1.ye 2500 TL

2.ye 1500 TL

3.ye 1000 TL

4. ve 5. ye Mansiyon verilecektir.

İLETİŞİM

ERKAN ÖZYAYIN

erkanozyayin48@gmail.com

Whatsapp Gsm: 05367715159

PK. 72 MERSİN

Yazarımızın Ailesi Yarışmayı Destekliyor...

Irene Halil
Jozef Altat

San Kulüp
İÇEL SANAT KULÜBÜ

T.C. MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Antik Sahaf
Antik Sahaf Kitabevi

Kitap ve Kahve Evi

MERSİN SANAT EDEBİYAT

ÜÇ AYLIK SANAT EDEBİYAT DERGİSİ

Sahibi

MERSİN SANAT EDEBİYAT DERNEĞİ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

O.Erkan Özaydın

Editörler

O. Erkan ÖZAYDIN - Ali F. BİLİR

Ferhat İŞLEK - Orhan ÖZDEMİR

Yayın Kurulu

Ali F. BİLİR - Orhan ÖZDEMİR

Aydan YALÇIN - Ferhat İŞLEK

Kapak Görseli

‘Göbeklitepe’

Mehmet Ali Doğan

Dergi Tasarım ve Mizanpaj

Erkan Özaydın

İletişim:

Tel: 0536 771 51 59

erkanozaydin48@gmail.com

www.mersinsanat.org

www.mersinsanatedebiyat.com

PK. 72 MERSİN

Sürdürüm İçin ‘Bağış’

Yıllık 200 TL

MERSİN SANAT EDEBİYAT DERNEĞİ

İş Bankası Mersin Merkez Şube

IBAN NO: TR41 0006 4000 0016 6003 2674 31

Basım Yeri:

Parkur Form Ofset Matbaacılık

Merkez San. Sit. 1341. Cad. No: 45

İvedik OSB, Yenimahalle - Ankara

Sertifika No: 42235

ISSN No: 2791-7762

Temsilciler:

Adana - Kubilay ALTUNTAŞ - İzmir - Zeki

BÜYÜKTANIR -Antakya - Mehmet KARASU

Silifke Yaşar ÖZTÜRK

Mersin Sanat Edebiyat Derneği'nin süreli yayın organıdır. Yayımlanan yazı ve şiirlerden yazarı sorumludur. Dergiye gönderilen yazılar iade edilmez. Dergimiz ticari amaçlı olmadığı için yazıları dergide yayımlanan yazarlara telif ödenmez. Dergide yer alan yazılar bütün kullanılmaz, altıntılarda ise derginin adının ve sayfasının belirtilmesi zorunludur.

EDİTÖRDEN

Az önce ardından bakakaldığımız bir trene benziyor hayat. Her düşen yaprağı havada yakalamaya, gönül defterimizde bir sayfaya yerleştirmeye çalışıyoruz. Rüzgârla savrulacaklarda gözümüz. Sanki düşeceğini bilince durdurabilecekmiş gibiyiz sonbaharı. Yağmur yağmıyor artık, hızla kuruyor, hızla sararıp düşüyorlar. Bu yüzden mi meyvelerdeki suyu geri çağırıyor kökler? Her telefon çalışında yine bir yaprak sararıp düştü diye sarsılıyoruz.

Dergimiz, ilk yılın sonunda ‘İlyas Halil Öykü Ödülü’ düzenleyerek yazarlara yeni bir pencere açıyor. 1930-1960 arasında Mersin’i solumuş bir yazar İlyas Halil. Şehrin kimliği, güzel yanları henüz bozulmamışken, Mersin’in en görkemli yıllarının tanığı. Türkçe’den yana, İnsanlıktan yana, emekten yana, ayrımcılık karşıtı, emperyalizm karşıtı, bağnazlık karşıtı bir öykü yazarı ve şair. Dergimizin amacı Yazar ve Şair İlyas Halil’e sevgimizi gönderirken öykü yazarın yetenekli gençlerimizi yüreklendirmek, yeni yazarları tanımak, okurumuza yeni öyküleri sunmak.

Mersin Büyükşehir Belediyesi’nin ‘Mersin’e Değer Katanlar’ (MEDEKA) önderliğinde öykü ödülü düzenlemeyi dergimiz ve derneğimiz üstlendi. İlyas Halil’in ailesi, İçel Sanat Kulübü, Sokak Kitabevi ve Antiksahaf etkinliğimize destek veriyorlar. Tüm destekçilerimize teşekkür ediyoruz. Yazarlarımızın birer öyküsünü 30 Kasım 2022 tarihine kadar bekliyoruz.

Bu sayımızda; Bedriye Korkankorkmaz’ın ‘Yazar Andreas Gryphius’ ile konuşması, Remzi Karabulut’un ‘Dilsiz Kelimeler/Duende Öyküler’i, Ali F. Bilir’in ‘Ayrılıklar’ ve ‘Çocuklar Bilir’ şiirleri, Celâl Soyca’nın ‘Ölüm İyileşmez’ şiiri, Kadir İncesu’nun ‘Nihat Behram’ yazısı, Orhan Özdemir’in, Ahmet Eroğlu’nun ‘Mülazım’ romanı üzerine incelemesi, Hasan Ali Toptaş’ın ‘Dil Meselesi’ yazısı ve pek çok yazar ve şairimizin değerli ürünleri...Kapakta, Ankara’lı Ressam Mehmet Ali Doğan’ın ‘Göbeklitepe’ isimli eseri, iç sayfalarda Karikatürist Turhan Selçuk’un bir eseri, Mehmet Aksoy’un eseri ile Nurseren Tor fotoğrafımın düzenlemesi yer alıyor. Değerli okurlarımızın südürümelerini yenileyerek desteklerini bekliyor, iyi okumalar diliyoruz.

İÇİNDEKİLER

Mersin Sanat Edebiyat	İlyas Halil Öykü Ödülü / 3-4
Celâl Soycan	Ölüm İyileşmez / Şiir / 5
Remzi Karabulut	Dilsiz Kelimeler / Duende Öyküler / Öykü / 6-7
Ali F. Bilir	Ayrılıklar / Çocuklar Bilir / Şiir / 7
Bedriye Korkankorkmaz	Acıların Dâhisi Şair ve Yazar Andreas Gryphius / 8-11
A. Kadir Paksoy	Nihat Behram; Ateşi Soluyan Ozan / 12-14
Mehmet Babacan	Kara Ahmet'in Ak Öyküsü / Öykü / 15-17
Rehber Aydın	Mersin Göklerinde Bir Yıldız / Şiir / 17
Ali Taş	İnci Aral, "Yukarılarda, En Uzaklarda" / 18-22
Orhan Özdemir	Ahmet Eroğlu'nun "Mülazım" Adlı Romanıyla İlgili Bir Değerlendirme / 23-24
Hızır İrfan Önder	Çıkmazdayım / Direnç / Şiir / 24
Erkan Özaydın	Karas-Öykü / 25-27
Hasan Ali Toptaş	Dil Meselesi / 28-30
Sevim Bolaç Üzüm	Seni Bekler / Şiir / 30
Asım Çetinkaya	Sonra / Şiir / 31
Nebihe Karasu	Zorlu Yolculuk / Öykü / 32
Zeynel Çok	Yaşamak, Beri Gel Hele / 33-34
Duran Aydın	Yarası Güzel / Şiir / 34
Ramazan Esmer	Orhan Özdemir'in "Ulu Ardiç" Öyküsü ile Âşık Gülhâni'nin "Can Olur Orman" Şiirine Karşılaştırmalı Bir Bakış / 35-36
Turgay Değirmenci	Portakal Bahçelerinden (Önceki sayıdan sürüyor) / 37-38
Mesut Şenol	Kuş Keko / Şiir / 39
F. Saadet Bilir	Düziçi'nde Ahmet Can Kalem Sanat Akademisi / 40-42
Can Bilir	Dream Big/ Büyük Düşle (Çeviri: Mustafa Kuzey Bilir) / Şiir / 42
Cindy Hochman	A Sincere Letter From A Reader/ Okuyucudan İçten Mektup (Çev. Ali F. Bilir) / Şiir / 43
Selma Sayar	Dilek / Öykü / 44-46
Demirel Babacanoglu	Orhan Kemal'in Çileli Yaşamı / 47-49
Şahin Taş	Adem / Havva Denizi / Sardunya / Sitem / Kalan / Şiir / 49
Mine Yalçın	Derin Yolculuk / Öykü / 50-51
Hasan Burak Berber	Gece Gündüz Gezip Gezip N'ideyim? / Şiir / 51
Neval Gündoğdu	Bir Mahalle'ye Kahve / Öykü / 52
Mithat Delioğlu	Ah Şu Yabancı Yazarlar! / 53-54
Bahri Loş	Çıkmaz / Şiir / 55
Hikmet Güzel	Musa Dağı Yanıyor / Şiir / 56
Mehmet Karasu	Kültür Tarihinde Antakya / 57
Fazıl Tütüner	Münasip / Şiir / 58
Güler Kalem	Dağ Sustu / Şiir / 59
Yunus Emre Çekici	Dünden Bugüne Çocuk Şiirimizde Yönelimler / 60-61
Kemal Kırmızı	Bir Kız / Öykü / 62
Saniye Kısakürek	Kara Bela / Öykü / 63
Veli Güleviz	Zıt, Karşıt Ve Yaşam / Şiir / 64

MERSİN SANAT EDEBİYAT DERGİSİ İLYAS HALİL ÖYKÜ ÖDÜLÜ

AMAÇ

Mersin Sanat edebiyat Derneği yayın organı olan MERSİN SANAT EDEBİYAT DERGİSİNİN düzenlediği İLYAS HALİL ÖYKÜ ÖDÜLÜ'nün amacı: Şair ve Yazar İlyas Halil'in kişiliğini tanıtmak, onun değerlerini gelecek kuşaklara aktarmak ve edebiyatımıza yeni yapıtlar kazandırmaktır.

KATILIM KOŞULLARI

- 1.İlyas Halil Öykü Ödülüne 18 yaşını doldurmuş olan herkes, yetişkinlere yönelik öyküleriyle katılabilir.
- 2.Yarışmaya katılan öykülerin dili Türkçe olmalıdır.
- 3.Öykülerde konu serbesttir.
- 4.Yarışmaya her aday ancak bir öyküyle katılabilir. Birden fazla öykü değerlendirmeye alınmaz.
- 5.Öyküler Word ortamında, A4 kâğıdına, 12 punto Times New Roman yazı karakteriyle, 1,5 satır aralığında yazılmalı ve beş (5) sayfayı geçmemelidir.
- 6.Öyküler, tek yönlü kâğıda beş (5) nüsha bilgisayar çıktısı ile başka bir zarf içinde de yazarın özgeçmişi ve kimlik bilgileri, üzerine rumuz yazılarak belirlenen adrese birlikte gönderilmelidir. Öykü sayfalarında yazarın ismi olmamalı, belirleyeceği bir rumuz ilk sayfanın sağ üst köşesine yazılmalıdır.
- 7.İlyas Halil Öykü Ödülüne katılan öyküler iade edilmeyecektir.
- 8.Dereceye giren öykülerin yayın hakkı iki yıl süreyle Mersin Sanat Edebiyat Dergisine aittir. Öykünün dijital kopyası erkanozaydin48@gmail.com adresine gönderilmelidir.
- 9.Gönderilecek öyküler daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış, başka yarışmalarda ödül almamış olmalıdır.
- 10.Başvurular posta veya kargo ile belirtilen adrese gönderilmelidir.
- 11.Başvuru koşullarını sağlamayan öyküler geri bildirilmez.
- 12.Gönderilen öykülerin içeriğiyle ilgili hukuksal, bilimsel ve yazınsal sorumluluk öykünün yazarına aittir.
- 13.Öykülerin değerlendirilmesinde konuya bağlılık, Türkçeyi kullanma gücü, kurgu becerisi, yaratıcılık, özgünlük, anlatımda akıcılık, noktalama ve yazım kurallarına uygunluk gibi özellikler aranacaktır.
- 14.Fazla sayıda noktalama ve yazım hatası içeren öyküler değerlendirme dışı bırakılır.
- 15.İlyas Halil Öykü Ödülü'ne gönderilen öyküler özgün (yazara ait) olmalıdır, başkasına ait yapıttan alıntı içermeyecektir. Ödül alan öykülerde değerlendirme sonrasında böyle bir olgu ortaya çıkarsa, yazar aldığı ödülü iade edecek, ortaya çıkacak zararı tazmin edecek, hukuksal gelişmenin tarafı olacaktır.

DEĞERLENDİRME

1-SEÇİCİ KURUL : Nursel Duruel, Ali F. Bilir, Orhan Özdemir, Remzi Karabulut ve Özlem Demiralev'den oluşmaktadır.

2.YARIŞMA TAKVİMİ:

SON BAŞVURU: 30 Kasım 2022;

Son başvuru tarihinden sonra gelen öyküler değerlendirmeye alınmaz.

SONUCUN DUYURULMASI 1 Ocak 2023 tarihidir.

Ödül töreni tarihi sonradan bildirilecektir.

3.ÖDÜLLER:

Dereceye girenlere plâket ve onur belgesi verilecek; ayrıca birinci öykü 2500 TL, ikinci öykü 1500 TL ve üçüncü öykü 1000 TL ile ödüllendirilecektir. Dördüncü ve beşinciye mansiyon (teşvik ödülü) kitap setleri verilecektir.

4.İlyas halil Öykü Ödülü'ne katılanlar yukarıda belirtilen koşulları tümüyle kabul etmiş sayılırlar.

GÖNDERİ ADRESİ:

MERSİN SANAT EDEBİYAT DERGİSİ adına

Erkan Özaydın

Cumhuriyet Mah. GMK Bulvarı Palma 1 Sitesi No: 965E B5 Blok Daire: 4

Davultepe/ Mezitli/ MERSİN

Telefon: 0536 771 51 59

e-posta: erkanozaydin48@gmail.com

CELÂL SOYCAN

ÖLÜM İYİLEŞMEZ

A

gökyüzünün altında söylenmeden
duyuluyor gizem: menzilsiz ölüm
mahrem sözüdür tanrının; iyileşmez.

gemisini terk eden deniz ferahlığıyla
dolanır yeryüzü yalnızlığına, ateşi
sözle dağlar ve dağılır tekil endişe
dışım içimi doğrular: ölüm iyileşmez.

B

ömrüm söz vererek başladı ve sündü
çakılı yörüngesine; özenle aranan
bir rastlantı sanki adımda: ölüm iyileşmez.

kâğıt taşar ve taşınır uçurum bilgisi
dipnotta dinlenir çağcıl imge: tanrım!
beni kıştır benden kus bedenimi;
azalt beni gerildiğim çokluktan.

C

uzuyor yeraltının sarmaşığı, aklım
bağışlanmaz sevap kuyusu, üflemeli
keman kokularıyla tütsülenir anlam-

her balığa bir boğulma imgesidir dil;
öznesiz ölüm köpürür ö harfinden
gramersiz koro ... ve kreşendo: ölüm iyileşmez ..

D

körler için bir replikse renk, bana da
yeryüzünde yer aç demekmiş ölüm
susmak mı? elbette yapılan bir şey.

yazı gelse boğulacak dengesi ölümün
tura gelse ben düşerim kendimden

kubbe bir çizgidir yüzümde- ölüm iyileşmez.

*Adın Olsam-Varlık Yayınları 2006

DİLSİZ KELİMELEK/DUENDE ÖYKÜLER*

REMZİ KARABULUT

31./

Asılsız kutsal taş yapı dilencisi. Kırık ayna parçaları batıyor. Kaniyor ayakları. Kurtlar uluyor. Tenhalığa uzanıyor uzak boynu. Harf harf okumalı her yerini. Ama uzak bir romandır o. Ateşe sokuyor genç adam elini. Yanmıyor, kırmızıya boyanıyor yalnızca. Saz çalıyor ölü bir ozan. Saat kaç, diye soruyor esmer kız. Saçlarını tarıyor sonra. Usul usul. Ve zamanı unutarak. Ve kendini unutarak. Şehir daralıyor. Okunmuyor hiçbir kitap. Ama bak kadınlar daha güzel okuyor ezanı. Dağılıyor yeryüzündeki sis ve duman. Aydınlığa bürünüyor yer ve gök. O çocuk ruh, o zavallı ruh, o sürgün ruh. Kime teslim edebilirsin onu. Sakın buna hikayemdir deme. Sakın. Ruhun çıplak hikayesi mi dedin. Gülünç. Çok gülünç. Kim inanır buna. Sen inanıyor musun peki. Artık kapat şu defteri. Kapat ve bir kadın sesinden dinle ezanı. Dinle ve kurtar kendini bu onulmaz yükten, yaradan, irinden. Baştan sona yalan. Öyle bir hikaye yok. Öyle bir çocuk yok. Öğretmen yok. Defterin yok. Sevdiğin kız yok. Güldürme insanı. Uyu. O geçici ölüme dal. Uzaklaş bu kargaşadan. Kardan, kıyametten.

32./

Perdeyi aralıyorsunuz. Aralayıp bahara bakıyorsunuz. Gözleriniz erik ağacının ilk çiçeklerinde. Üstünüzde ince tül den bir sabahlık. Bulmaca saatleri. Kahve kokusu. Kutsal metinler yazılı herhalde. Başka nereden gelecek bu ince müzik. Yeni romanlar çıkıyor duyduğuma göre. Çoktan kurmuştur akşamdan asılan çamaşırlar. Nane kokusu geliyor komşulardan. Buharlaşıp süt kokusu. Elma kokusu. Göğ e taşıyor odalar. Boşlukta semah. Işık sevinçleri. Tene dokunan o pırlanta. Saçlarınızı tarıyorsunuz. Şu başımıza gelene

bakın. Bahar sığmayacak aynalara. Yitik kuşların salınış imgesi. Dil henüz atamadı uyusukluğunu üstünden. Her şey daha iyi olacak sanki.

33./

Göğ e çıkan karnaval. Evet kışkırtıcı ama giderek de çatırdayan periferi. Pervaneler dönüyor. Yel değirmenleri. Ne kadar da mutlular yazmıyor olmaktan. O çıplak Paola'dır yine her yanda. Karşına çıkan. Az önce uzayıp giden çimenlerin üstünde yuvarlanıp duruyordu. Tutsak almıştı seni. Yakınma değil. Ne güzel tutsaklıktı o. Sürebilse yaşam boyu. Gamzesine doymadın. Ölüm engelleyebilir. Sihirbazlar alev çıkarıyor ağızlarından. Sen de yapabilirsin bunu. Senin de var bu kadar ateşin, alevin. Paola'nın olduğu yerde. O varken. Bir ağzını açsan. Tam açsan. Yanar her şey. Yakarsın her şeyi. Büyük beyaz bir balon kaçıyor çocuğun elinden. Zıplaya zıplaya yuvarlanıyor. Uzaktaki çıplak Paola'ya kadar. Orada sırtüstü uzanmış seninki. Ayakları arasında alıyor balonu. Ayaklarını havaya kaldırıyor. Dünya dönüyor. Balon da. Kimsenin o tafra baktığı yok. Kaymaklı dondurma kuyruğunda gençler. Beyaz top Paola'dan kurtuluyor. Kaçıyor. Uçuyor. Sonsuz yeşil ova. Paola. Beyaz balon. Kaymaklı dondurma. Sirk. Dansözler. Müzik. Davulcu. Klarnetçi. Şekerkamışı doğrayan gösterici. Bisiklet süren köpek. Çemberlerden atlayan kedi. Söylenenleri harfi harfine uygulayan ayı. Pantomima. Ne balon var şimdi, ne sen, ne de Paola. Öksürük tutuyor göğ ün yer yönünü.

34./

Çok geç fark edildi İsrail kavuğunun köprülerimizin ayakları altına ekildiği. Yol uzun metin kısa.

Sığınacak yer arıyor şiir sözcükleri. Kilo alınca ayakkabı numarası da büyüdüğünü söyledi komşum. İşgal edilen balkonlar, havayolları, tersaneler, mısır tarlaları. Kuğu Gölü Balesi sahnelendi bir traktörün arkasından. Fermuarı açık kalan kapılardan içeriye bakmasın kimse. Swallow. Kim tamamlayacak eksiye düşen zamanı. Sadece nokta ve virgülle devam eder mi şu adaletsiz hayat. Yakmayın kitapları. Belli ki kuğular dönmeyecek artık eski yerlerine. Gıda tükendi. Su tükendi. Galaksilere sığındı kelebek kanatları. Puslu dürbün balkonu. İğne koyağı. Deli yarık. Süzgeçten paraşüt. Çekler karşılıksız çıkıyor artık. Mutlak bir sezişin kemik çatırdaması. Heybesi delik zamanın. Seslerimiz engelleyecek bütün ışık huzmelerini. Beklediğimiz tarih geçti. Temiz su akıyor artık sözcük denizine. Altı boş çıktı mutlu aşkların. Ekmek bulamayan kadınların telaşı sardı bütün göğü. Bütün yerliler yabancı artık. Kabak yetişiyor artık çilek tarlalarında. Ses duvarlarına astım bitmemiş soyut resimlerimi. Romanın kahramanı gelene kadar bekleyemedik yine. Linda Comasco. Zil çaldı, derse girecek birazdan bütün çocuklar. Taş ve bebek. Diş ve sermaye. Keder ve kumru. Yemek saati şimdi. Ben beni anlarsam söylerim sana da bir ara.

35./

Uğultu. Çoban köprüsü. Suyu sel bulanıklığı. Sesi bastırıyor çobanın sesini. Hep ayrılık türküleri güzel olur. Ama bak bir kavuşma türküsü söylüyor. Buralar yangın yeri. Doğu kar yeri. Umut. Tamamlama duygusu. Unutma eylemi. Hiçbir şey tamamlanamaz. Nar kuyusu. Kartal yuvası. Sabah balkonları. Şarap bardakları. Kirli yürekler. Ova şaşkınlığı. Pazar havası. Andız pekmezi. Çikolata ısırان genç kız karşı yana bakıyor. Orada bir yakışıklı genç var. Öğrenci olabilir. Otobüse biniyor. Hiçbir yere bakmıyor. Kıza da. Başka bir zamanda yaşıyor sanki. Kız çikolatanın gerisini çöp kutusuna atıyor. Kırmızı dudakları yapışık. Dili durmuyor. Bunun için evet. Kanayan ironi. Tuzu kaçmış yemek. Gereğinden fazla soğuk su. Bir ayak kayması, duştayken. Eksik haliyle güzel her şey. Gece uyumak, gündüz de uyanık durmak içindir. Ayın son günleri daha sabırsız. Durmadan düşünmemek gerek. Durarak yaşamak. Şeylere olan inancını koruyor hâlâ Paola. Eskizleri ayırdı. Frengülüs inişinden inmek zor geliyor ona. Alışamadı yeni giysilerine. Bekleyelim biraz daha.

ALİ F. BİLİR

AYRILIKLAR

Bütün ayrılıklar keskindir
Tren garı, otobüs durağı
İkiye ayrılan tramvay yolu
Yanan dudağıyla geçen yaz
Dikenli tele takılan anımsamalar
İlk gün,
Nizamiye kapısına bırakılan
Tahta bavul ile asker gülümsemesi
Ve çocukluğum

Kırılan bir çiçek dalı.

ÇOCUKLAR BİLİR

Şair Susan Bright'a

Çocuklar bilir,
çünkü onlar sevgidir.

Çocuklar bilir,
çünkü onlar çiçektir.

Çocuklar bilir,
çünkü onlar her renktir.

Çocuklar bilir,
çünkü onlar her dildir.

Çocuklar bilir,
çünkü onlar bilgedir.

Çocuklar bilir,
çünkü onlar bebektir
ve her şeydir.

ACILARIN DÂHİSİ ŞAİR VE YAZAR ADREAS GRYPHIUS

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

Sevilmeyi bilememişliğimle seviyorum hissettiklerimi. İçinde yaşadığım coğrafyadaki tüm acıları her gece evime konuk ediyorum. Hiç kimsenin acısı bir diğerinkinden değersiz değil. Acıdan ve ıstıraptan inlemediğim gecem yoktur. Gündüzün aydınlığıyla gün ışığına kavuşur hislerim. Boyumu aşan yaşanmışlıkların yükünü taşıyorum sırtımda. Kamburluğumu bu yüzden çok seviyorum. Beni avutan başarısızlığım, gelip geçici başarıların bir kıymeti olmadığı gerçeğini bana sık sık anımsatıyor. Kendime karşı merhametli olmaya çalışıyorum.

Beni böylesi bir iç sorgulamaya iten Alman edebiyatı yazar ve şairi Andreas Gryphius'tu. Onun ölümsüz ruhuyla sohbet etmek istiyorum. Tiyatro izlemek üzere Kültür Merkezi'ne gitmiştim. Bir an elinde bir fincan kahveyle bir bayın yanıma yaklaştığını fark ettim. Bana gülümseyen Bay Andreas Gryphius'tan başkası değildi. Ben de ona gülümsedim. Bana oyun hakkındaki düşüncelerimi sordu, yanıtladım. Kendiliğinden gelişen sohbet benim kendimi onun karşısında rahat hissetmemi sağladı. Yanına sokularak; "Bana hayatından söz eder misin?" diye sordum.

"Sevgili Bedriye, ben 1616 yılında Protestan bir papazın oğlu olarak Silezya'da doğdum. Hayatın acımasızlıklarıyla küçük yaşta tanıştım. Annemi ve babamı çocukken kaybettim. Bu yetmiyormuş gibi savaş yıllarında büyük güçlükler çektim. Liseyi bitirdikten sonra bir prensin yanında özel öğretmen olarak çalıştım. Klasik diller, astronomi, felsefe ve tarih öğrenimi yaptım. Daha sonra üniversitede dersler vermeye başladım. Fransa ve İtalya'yı dolaştıktan sonra Silezya'ya döndüm. 1664'te Glogau'da öldüm.

Benim geniş bir kültürüm vardı, on bir dil biliyordum. Devrin bütün fikir akımlarını yakından tanıdım ve kendimi Yeni Stoa akımına kaptırdım. Uzun süren savaşlar sırasında çektiğim acılara katlanmada bu felsefi bakış açımın bana hatırı sayılır yardımı oldu."

"Sevgili dostum dramlarından söz eder misin?"

"Sevgili Bedriye, Avrupa'ya yaptığım seyahatlerde Avrupa tiyatrosunu yakından tanıma fırsatı buldum. Paris'te Corneilles'i Roma'da Cizvit dramlarını (Jesuitendrama) seyrettim, bunların tipleri ve teknikleri üzerinde durdum. Böylelikle Alman edebiyatının ilk trajedisini veren ben oldum.

"Leo Armenius" (1646) Alexandriner ölçüsüyle yazılmıştır. Konusu İstanbul'da 826 yılında gerçekleşen bir saray ayaklanmasıdır. Bizans kralı Leo, bir saray ayaklanması sonucu, zaten haksız yoldan elde etmiş olduğu tahtını ve hayatını kaybeder. Akılcı dünya nimetlerinin geçiciliği motifi, bir barok dramında bu şekilde hayat bulur. Yapıtta henüz karakterler ve gelişim süreci belirmemiştir. Şahıslar birer tipten ibarettir. Her perdenin sonunda antik koronun taklidi demek olan Reyen yer alır.

Yapıtın önemi hem benim hem de genel olarak barok üslubumun ilk dramı olmasıdır. "Catharina von Georgien oder bewahrte Beständigkeit" (1647): Alexandriner ölçüsüyle yazılmış bir trajedidir. Martyrer drama denilen, aziz ve azizelerin işkence çekişini işleyen yapıt türüne girer.

Konusu, İran şahı Abbas'ın esir ettiği Hristiyan kraliçe Katharina'nın din farklılığı yüzünden şahla evlenmeyi kabul etmeyişi, sekiz yıl süren işkenceden sonra idam edilişidir. Ana fikir, hayatın anlamsızlığını inanç kuvvetiyle yenme imkânıdır. Yine perde sonları Reyen'le işlenmiştir.

“Carolus Stuardus” (1649): İngiltere tarihinde I. Karl’ın katlini konu alır. I. Karl’ın nasıl bir cesaretle ölüme gidişini anlattım. Tahtından indirilen ve ölüme mahkûm edilen Karl, bir aziz mertebesine çıkarılmakta, ölürken söylediği (monolog), onu muzaffer göstermekte, idam ettirenleri ise yenik düşürdüm.

“Grosmütiger Rechts-Gelehrter oder Sterbender Aemilius Paulus Papinianus (1659): Alexandriner ölçüsüyle yazılmış bir trajedidir. Konusu bir Romalı hukuk bilgininin tutarlı ve korkusuz zihniyetidir. Müstebit kral Caracalla, kardeşini annesinin gözlerinin önünde boğar. Cinayetin haklı gösterilmesini saray baş hukuk bilgini Papinianus’dan ister. İsteği yerine getirilmez. Papinianus ve oğlu idam ettirilir.

Trajedide bir yandan istibdat yerilmekte, öte yandan da kişilikli bir insanın boyun eğmeyen hak-hakikat duygusu gösterilmektedir. Yapıtta Hristiyan ve Stoa ahlakının çeşitli unsurları yer almaktadır.

“Cordenio und Celinde oder Unglücklich Verliebte (1657: Alexandriner vezninde bir trajedidir. Konusu burjuva hayatından alınan bir trajedi olduğu için ben yapıtın önsözünde okuyucudan özür diledim. Cardenio, önce Olympia’ya yaklaşır. Entrika yüzünden onu bir başkasına tercih etmek zorunda kaldıktan sonra Celinde’ye tutulur. Ama Celinde’de ilk âşığı tarafından öldürülür. Bunun üzerine Cardenio yine Olympia’ya dönmek ister, Evli bir kadın olan Olympia’ya aşkı, günahkâr bir ihtiras niteliğindedir. Olympia şeklinde görülen bir iskelet karşısına çıkar; Cardenio onu kucaklayınca bir iskelet olduğunu anlar. Ben bu imajla kahramanıma günahkâr ihtirasının şuuruna varışını yaşamak, bu ahlak sorununu bütün çirkinliğiyle gözler önüne sergilemek istedim.”

“Sevgili dostum, komedilerin hakkında neler söylemek istersin?”

“Ben trajedi yazdıktan sonra komedi yazmaya başladım. Aslında benim bu çabam gülmeyi unutmuş barok devri için oldukça ilginçtir. Komedi yazarlığında Opitz’in saptadığı kurallara titizlikle uydum. Opitz’e göre komedi, konusunu aşağı tabakanın seviyesiz insanlarından, onların oyun ve entrikalarından, kurnazlık ve hokkabazlıklardan alır.

Benim komedilerimin ana çizgileri de bu gerçeği yansıtır. “Absurda Comica oder Herr Peter Squentz (1658): Zanaatkâr tiyatrolarıyla komedi tarzı alay etmeyi amaç edinen bu yapıtımda, sanat anlayışından ve kültürden yoksun bir kimsenin, antik bir konu olan Pyramus ve Thise hikâyesini, tiyatroyu tanımadan, bir prensin önünde oynayışı konu edilir. Oyun içinde oyun tekniğiyle yazdığım bu komedinin bir örneği Shakespeare’dır.

“Das verliebte Gespents; Die geliebte Dornrose (1660): Das verliebte Gespenst’in konusu cardenio Celinde’nin komik tarzda ele alınışı gibidir. Die geliebte Dornrose ise bir köy komedisidir. İki ailenin kavgası ve bu ailelerin çocukları arasındaki aşk, komedinin konusunu meydana getirir. Her iki oyunun perdeleri birbirini takip eder, sonunda sonuç korosuyla birleşir Her iki oyunun ortak yanı, sadakatli aşkın gücüdür.”

“Sevgili dostun senin bir de şairlik yönün var. Bu konuda neler söylemek istersin?”

“Sevgili Bedriye, yapıt verdiğim bir başka alan da nâzımdır. Düşünce derinliğine yer veren Pindar tarzı Odlar, sone ve epigramlar bana uygun gelmişti. Dil ağır ve ihtişamlıdır; imajlar renkli, ritm ustacadır.

Dini Sonelerimi “Sonn-und Feiertagssonette” (1659) adlı yapıtta topladım. Yapıtta 65 Pazar, 35 bayram sonesi yer alır. Şiirlerim duayı andırıyor; dini duyguları canlandırmak için yazdım.

“Gryphius’un Deutsche Gedichte”de

(I:Teil) yayımladığım uzunca bir şiir vardır. “Kirchhofsgedanken” (1657) Bu uzun manzum yapıt sekiz mısralık elli kıtadan meydana gelmiştir. Barok dünyasının ana unsurlarından bir olan öbür dünya ve ölüm korkusunu işliyorum. Çürümekte olan ölüleri seyrederken benim hissettiğim ve düşündüklerimi dini mistik bir hava içinde ifade ettim. Benim yapıtlarıma dair söyleyebileceklerim bunlar. Yapıtlarıma ait söylediklerimin tümünü senin elindeki yarıttan olduğu gibi aktardım ki, benim sanatçı yanıımı daha yakından tanıyabilesin.”

“Sevgili dostum kitabı kapattım. Bana hayatın hakkında neler söylemek istersin?”

“Biricik dostum, benim yapıtlarımın özelliklerine ait değerlendirmeyi yapan eleştirmenler benim hayatıma dair değerlendirmeyi yapmadı. Hayatım acılar içinde geçti. Hayatımın hiçbir evresinde mutlu olmadım. Salt bu yüzden seni kendime yakın hissettim. Ne çocukluk yaşadım ne gençlik. Savaş yılları da beni çok sarstı. İçinde sürekli yaralar büyüyen bir anne oldum ben de. Yaşadıklarımı onurumla taşımak için yazmaya ve dine adadım kendimi. Daha çocuk yaşta annemi ve babamı kaybettim. Karşıma çıkan her insanın ihanetiyle yıkıldım. Her seferinde bir Anka Kuşu gibi kendimi küllerimden yarattım. Yaşadıklarımın beslenerek yazdım yazdıklarımı. Öyle anlarım oldu ki acıdan delireceğimi düşündüm. Ne yaşadıklarım sığındım ne de yaşayamadıklarım. Yaşanmamışlığım öldüm. Her türlü yaşanmışlıklara uzaktan baktım. Sevmeye ve sevmeye açtım. İnsanlar karşısında konuşmayı unuttum.

Özellikle de içimi kimselere açmadım senden başka. Hiç kimsenin bana acımasını istemedim. İnsanlar karşısında öylesine eziktim ki bu duygularımı ifade edecek kelime bulamıyordum. Acılardan bir kule taşıyordum içimde. Ne kimselere kendimi anlattım ne de kimse beni anladı. Anlaşılma istiyordum, Bedriye. Her şeyden önce bir dünya insanı gibi hissediyordum kendimi, çünkü insana ait hiçbir acıya

yabancı değildim.

Herkes soğuktan üşür, bense sevilmemişlikten üşüyordum. Hayatım boyunca hiç ısınmadım. Toprağın altını da bu yüzden yadırgamadım. Kaç yaşına gelirim gelelim hep bir aile özlemi duyumsadım içimde. Taşlar kadar kimse-sizdim. Ama başım her zaman dikti. Onuruna çok düşkün birisi olduğum için insanlardan hiçbir şey istemeyi öğrenemedim öldüm.

Kendi değerlerime yabancılaşmamak için hayatım boyunca mücadele ettim kendimle. Kendiyle sorunlar yaşayan insanlardan birisi de bendim. Birçok alanda eğitim görmeme rağmen hayat hakkında hiçbir bilgim yoktu. Çünkü ben sadece ama sadece ıstırap çekmeyi biliyordum. Yalnızlık en çok geceleri içimi acıttıyordu. Gündüzleri kendimi oyalayacak bir şey buluyordum. Yalnızlığın her evresini yaşadım. İnsan acılarını anlatacak birini kolay kolay bulmuyor. Acılarını anlatacağın insanın da en az senin kadar acı çekmesi gerekiyor.

İnsanı yaşadıkları yaklaştırdığı kadar yaşamadıkları da uzaklaştırıyor. Yazdıklarım sığınarak kendi umarsızlığımı unutuyordum. Komediye de içinde derin acıları barındırdığı için seçtim. Kendi acılarımın gizine erdiğim için acılarıma bir başka insanın acıları gibi bakmayı öğrenmişim.

Hayatım boyunca ellerim titredi aslında titreyen ellerim değil yüreğimdi. Bir ara günlük yazayım dedim sonra hiç kimsenin acılarını bilmesini istemediğim için yazmadım. İnsan yetiştirmek için üniversitede dersler vermeye başladım. Gençlerin dünyasına girmek, onların coşkularına şahitlik etmek bana iyi geliyordu. Onlar sadece bilgiye, bense bir yudumluk da olsa insan sıcaklığına muhtaçtım.

Beni sevdiler. Ya da ben öyle hissettim. Ne yaşarsam yaşayayım ne hayattan koptum ne de yaşamaktan usandım. Bildiklerimi ve gözlemlediklerimi yazarken oldukça cesurdum. Yazarken kendi duygularımı tüp çıplaklığıyla

yazdım. Yaşadıklarım ve yaşadıklarım karşı ödediğim bedelleri kendime sakladım. Ölümsüz olan andır ve anlara yüklediğin anlamdır. Yazgıya inandığım için yaşadıklarımı bağrıma basarken zorlanmıyordum. Onların benden birer parça olduğunu biliyordum. Konuşmaya hasret kalarak öldüm.

Bu dileğim öldükten sonra gerçekleşecekmiş meğer. Sen bunca yazar arasında benim acılarımı algıladın ve beni ben yapan değerlerimle sevdin. Senin karşında bir başka insan değilim, tamamen kendimim. İnsan hayatını kendini başkalarında saklamakla geçiyor. Benim hayatımda öyle geçti. Senin karşında kendimi saklamıyorum. Ölüm kadar gerçeğim şu an. Dünyaya bir daha gelseydim acılarımı korkmadan yazmak isterdim. Yine de kendimi şanslı sayıyorum çünkü ürettim. Yazında birçok ilklere imza attım. Üretkenliğin hazzını yaşadım. Tanıdığım tek haz da üretmekti. İşkencenin ne olduğunu bildiğim için yazar-ken hiç zorlanmadım.

Aşk hayatımda hep yücelttim. Yazdıklarımın gününüzde de geçerliliğini yitirmediğini bilmek beni onurlandırdı. Unutulmuşluk en çok insan öldükten sonra insanın içini acıtıyor. Sen benim ruhumu çağırdığında inanmadım birinin beni hatırlamasına. Yaşadıklarım ile değil ama yazdıklarım ile kendimi gerçekleştirdiğimi düşünüyorum. Hayatta o kadar çok şeyi başaracağımı düşünüyordum. Öldükten sonra anladım ki hiçbir şeyi başarmamışım.

Bir insanın tüm duyguları tatması gerektiğine inanıyorum. İnsan yaşadıklarında dolayı değil yaşayamadıklarından dolayı mutsuz oluyor. Benim en büyük hatam bir süre sonra hayallerimin peşinden gitmemem oldu. Hep erteledim ama ölüm ertelemiyor seni yanına alacağı saati. Ya da insan yaşarken ölümün kendisine bu kadar yakın olduğu gerçeğini unutuyor.

Yazdıklarım da kendi sanat çizgimi yarattım ama yaşadıklarım da iz bırakacak bir şey

yaratamadım. Hayatımda dostluğa, erdeme, hoşgörüye, vefaya çok değer verdim. İlkelerimden ödün vermeden yaşadım. Şiirlerimde kendi duygularımı daha açık bir şekilde ifade ettim. Yaşadım, acı çektim ve yazdım.

Anlasan Bedriye, ben biraz da senim. Senin bir diğer parçamım. Bu yüzden acılarımı ruhunun derinliklerinde hissediyorsun. Ben en azında acılarımı doldurdum ve yaşama serüvenimi noktaladım. Ölünün en iyi yanı bir daha dünyaya gelmiyorsun. Yok oluyorsun. Seni yazdıkların yaşıyor yaşadıkların değil.

Oysa ben yaşadıklarım ile ölümsüz olmak istiyordum. En azından dünyadan bir iz bırakarak ayrılmış olmanın sevincini yaşıyorum. Yazdıklarım dönemleri itibarıyla eski dönemlere ait olsa da içinde barındırdıkları gerçekler ölümsüzdür.

Ne aşk ölür ne de ölüm ortadan kalkar. İşte benim yazdıklarım da ölüm gibidir. Ölüm kadar gerçektir. Seninle bu duygularla ayrılırken beni ne kadar mutlu ettiğini bilmeni istiyorum. Bilmeni isterim ki sen nasıl bu dünyada benim yalnızlığımı bana unutturduysan ben de sen öldükten sonra senin yalnızlığını sana unutturmak için elimden geleni yapacağım. Seni dini duygularım ile kucaklıyorum. Sevgiyle kal.”

“Sevgili dostum sen de sevgiyle kal. Seni yakından tanımak gerçek bir mutluluk oldu benim için. Seni seviyorum.”

NİHAT BEHRAM: ATEŞİ SOLUYAN OZAN

A. KADİR PAKSOY

“*Ateşi Solumak*”¹ ozanın toplu şiirleri yapıtına verdiği ad. Evet, ateşi soluyor ama dupduru bir Türkçeyle “köpükleri kar kokusu tüten çağlayanlar” gibi şiirler çıkıyor ozanın ağzından. Onun şiirlerinin en önemli özelliği, hiç kuşkusuz, toplumcu ve lirik olmasıdır. Sevgili Behçet Aysan’ın bana yakıştırdığı bu niteleme ona benden daha çok yakışıyor; o da hem toplumcu hem de kendine özgü bir lirizme sahip.

Ortak acıları yaşamanın, ortak duyarlılığa sahip olmanın yanında ona yakınlık duymamın başka özel nedenleri de var. Bunlardan biri, Yeni Şiir’i yayımladığım 1987-1988 yıllarına rastlar. Siyasi polis (1. Şube), Ankara’da, aynı zamanda dergi bürosu olan evimizi basmış, dergi abone defterimizi de gaspetmişti. Abone defterimizi geri almak için uğraşırken, Nihat Behram’ı nereden tanıdığımı sormuşlardı. Ozan o sıralarda yurtdışındaydı. Abone defterimizde ozanın yurtdışı adresi var mıydı, bilmiyorum ama dergimizde onunla yapılan bir söyleşiyi yayımlamıştık (Yeni Şiir, Nisan 1988, Sayı: 6). Böylece de fincancı katırlarını ürkütmüştük. O güne kadar Nihat Behram benim için yalnızca bir ozandı, ama o günden sonra gözümde yiğit bir ozan oldu. Nasıl yiğit olmasındı? Onunla bir söyleşi yayımladığımız için polis evimizi basıyor, dergimizin abone defterini gaspediyordu...

O günlerde, her ne kadar cunta yönetimi olmasa da hâlâ 12 Eylül’ün soğuk rüzgârları esiyordu ve “zindanlar halkın evlatlarıyla dolu” idi. Toplumcu şiir gözden düşürülmüş, “şiir ayrı politika ayrı” denilerek postmodern kılıf altında bir “kapalı kaçış” şiiri büyük sermaye destekli yayınlarla parlatılmıştı.

Ama işte Nihat Behram gibi yiğit ozanlar da vardı. “Yurdum ve sevgilim / İki yangın yeridir

yüreğimin” diyordu ozan. (Zindanlar Arasında Bir Aşk Şarkısı şiirinden.) (Buradan sonra yapacağım tüm alıntılar ozanın toplu şiirleri Ateşi Solumak’tan) İşte yurt sevgisini dile getirdiği bir dörtlülüğü:

“Zorbalar, cinayet orduları, caniler onlar
İçleri yarasa ve örümcek dolu
Toplanmış arsızca kemiriyorlar
Baygın uykusunda Anadolu’yu” (Dörtlükler, 5)

80 sonrası yozlaşmaya, küreselciliğe ve postmodernizme tepkisini dile getirdiği dizelerinden:

“Şiir bitti! Bulandı yüreğin özgür sesi
Teslimiyet başıboş
Yiğitlik evcil
Onur sessizce köreldi görevlerinde
Dışlerin arasında bilendi küfür: pashı, keskin
Oyuncu arsız, seyirci bezgin
Ne dövüş soylu ne seviş
Çılgılığı duyulmuyor sevincin...” (Ayaklanma Çağrısı)

“Hiçbir şey heyecanlandırmadı beni
ayaklanıp
acısının hesabını soran
halktan daha fazla;
bir roman ya da bir filmin
arasında bile ansızın
çıkıverse karşıma
böylesine bir başkaldırma sahnesi:
ne hekimlik kaygılar, ne hâkimin yargısı,
Che’nin sesi bilenir ıslığımda,
ince mi ince, derin mi derin, insan mı insan
adları kardeşlerimin:
Spartakus, Rosa Luxemburg, Lenin...

Diyorlar ki:

¹Everest Yayınları, 1. Basım, 2018.

Soldan sağa: Nihat Behram, A. Kadir Paksoy, Abdullah Nefes

*'Bilginin, birikimin küresellik çağında
çocukça heyecanlarla
bu yaşta gülünç olma!'
Ya peki hangi bilgi zalime duyulan öfkeden
daha insanca?' (İnsana Tanım)*

Yer yer çağdaş bir halk ozanı gibi sesleniyor. Bu bağlamdaki şiirleri o kadar çok ki bu şiirleri ayrı olarak "Âşık Behram" ya da "Behram Abdal" diye yayımlasa hiç yadırganmaz. İşte beni saran birkaç örnek:

*"Gökyüzüne ağız verip gecesini gün eylemiş
Ya neylesin gün görmeyen ya neylesin
Daraldıkça yüreğini zor eylemiş
Zaman olmuş hırçınlığı huy eylemiş
Ya neylesin durgun suda çağılıtsız ya neylesin"
(Az Eylemiş)*

*"yanıkların yârem olur sızılar
dorukların çarem olur tozular
nice koç yiğitler ölümlerde kuzular
seni kavgalarda arıttım" (Seni... Anadolium,
Umudum)*

*"Del'oldum vay yerce gökçe del'oldum
Dört yanımdan acı kaptı oy beni*

*Sayılmakla bitmez olmuş ölümüz
Yetiş anam bir göçükte duy beni" (17 Ağustos
Ağıtı)*

Yer yer Kazak Abdal gibi:

*"Suskunluğu çare sayıp susanın
Sinsiliğin arkasına pusanın
Her rüzgârı yönü bilip esenin
Bilmem ki
Tasından mı fesinden mi başlasam" (Kızgın Şiir)*

Yer yer de çağdaş bir Yunus:

*"İnsanlık yürekçe zengin
Hilafla, tavafla değil
Sevenler gönülce engin
Kubbeyle, hutbeyle değil" (İnsanlık Öğüdü)*

O bir sözcük işçisidir. O, bu ustaca uğraşını alçak-gönüllüce şöyle belirtiyor:

*"Dilimde bütün sözcükler yetersiz kaldı
Uçuşan bir çift keleş seyrederken
Özendim onların o yalın sevdasına
Sözcüklerin ininde böyle tökezlerken" (Dörtlükler
106)*

Ozan öyle canlı doğa betimlemeleri yapıyor ki Türk edebiyatında ancak Yaşar Kemal'in doğa betimlemeleri ile kıyaslanabilir. Ancak o, Yaşar Kemal'in düzyazıyla yaptığını söz sanatlarıyla (en çok da kişileştirmeye), imgelerle, yani şiirsel söylemle yapıyor:

*“Dişleyip toprağın kavruk karnını
sindi verimli koynuna sağanak
tohumu ateşle emziren o doyumsuz ten
yummyuşak, upuşlu, ıpslak şimdi;
dindi susuzluğu solgun çiğdemin,
mor çiçeğini
sunarken gülümsüyor ebegümeci;
buzunu yıldırımlarla kıran bulutları, huysuz
bir kısrak gibi sağrısında mahmuzlayıp
sürüdü gitti rüzgâr;
bıraktı kinsız maviliğini, göğün
sonsuz derinliğine;
güneş ıslıl ıslıl yeniden, pırıltılarıyla damlacıklar
süslüyor çançiçeklerinin, narin
lâl rengi dudaklarını;
sadece eşinin
yanık sesi ürktümüyor ardıçkuşunu,
bir de beyaz salkımlarında akasyaların
uçuşan kelebekler;
aman, ne yaman tadı var ki
yağmur sonrasında ballıbabanın,
reyhan, leylek dolanmadan baygın düştü arılar;
....” (Bir Yaz Günü Büyüsü)*

Nihat Behram, son yıllarda birçok ozanın yaptığı gibi şiir anlayışına ilişkin ayrı bir kitap (poetika) yayımlamadı. Onun, şiir anlayışını da şiirle ilişkisini de yine şiirlerle anlattığını görüyoruz Toplu Şiirler’de:

*“Şiirler arıt canım
Ateş açan şiirler
Kökleri yalım yalım
Kalbimde büyüsünler” (Uçsuz, Suçsuz Şiirler)*

*“Yedeğimde hep bir şiir olmalı
korusun diye beni
sarsın
solusun diye...” (Sığınak)*

*“Ağzında dağların karı, damarlarımda meltem;
uykusuz,
bölük pörçük geçti nice günüm nice gecem.*

Köklerden

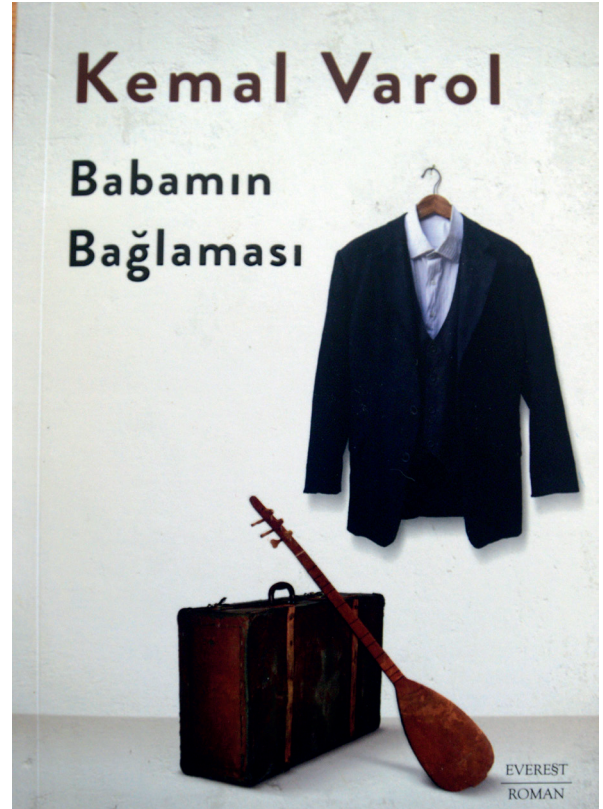
*taş diplerinden, sisten ve çığlardan sağdım sizi;
yanık bakışlarından öksüz çocukların, yaralı
güliden...” (Uçup Giderken Şiirler)*

Kısaca ozan, ne geleneği yadsıyor ne de ona öykünüyor. O, gerek halk, gerekse özgür koşuk ürünü Türk şiir birikiminin üzerinde kendi estetiği ve kendi lirizmiyle söylüyor söyleyeceğini. Bunu yadsıyanları da şöyle eleştiriyor:

*“Hiç bu denli sığlaşmadı, softalaşmadı, taşlaşma-
dı şair
unutup Yunus’u, Fikret’i, Karaca’yı...”
(Çıkmak İçin Bu Karanlıktan)*

Türk şiirinin bu çağdaş ustasıyla tanışmak ve yüz yüze görüşmek ise ancak 2016 mayısında, “İstanbul I. Uluslararası Bahar ve Şiir Festivali”nde kismet oldu ve fırsatı değerlendirip bir fotoğrafla Kadir Bey Tarihi’ne kaydettim bu buluşmayı...

Benden sekiz yaş büyük olan ozan elbette ağabeyim sayılır.
Bütün kalbimle.
Kardeş sevgisiyle.

KARA AHMET'İN AK ÖYKÜSÜ

MEHMET BABACAN

Kara yağız bir delikanlıydı Ahmet öğretmen. Bir eylemde “ O da vardı” diyen bir boşboğazın suçlamasıydı suçu. Vcdansız bir sorgucunun da eline düşmüştü.

O sorgucu ki hem devrimci, hem faşist örgüt üyesi olabilen, yiğitçe pozlar içinde ortaya çıkıp, kaşla göz arasında bir de kitap yazarak, bazı çevrelere gözdağı verebilen ve de müebbetlik pisliklere batmış paçasını bir buçuk yıllık hapisle kurtarabilmiş biriydi.

O gencecik öğretmene uygulanan işkence yöntemlerinin listesi şaşırtıyordu duyanları. O tezgâhlardan geçmiş olanlar bile “ Yahu bu kadar çeşit var mıydı?” demekten kendilerini alamıyorlardı. Ama yaşanmışlıklar bir araya geldiğinde liste doğrulanıyordu.

Doğanın ömrüne biçtiği süre yüzünden ölmemiştii Ahmet öğretmen. Kötürüm olmadıysa da bir enkaz yığını olarak koydular cezaevinin dış kapısına. Ancak, suçlu muydu, suçsuz muydu? Suçluysa niye çıkarmışlardı? Suçsuzsa her gün Erdemli Karakolu'na imza vermek zorunluluğu nedendi? Günübirlik imza vermek, orada yaşamayı zorunlu kılmıyor muydu?

Daha da beteri “Komünist Solcu” damgalı Ahmet, sağ siyasetin ırkçılık boyutuna çıktığı bir yörede aç-susuz, beş parasız nasıl yaşayacaktı? Güvencesi ne olacaktı? Yoksa kurban mı veriliyordu?

Yaşamak üstüne kavramları vardı Ahmet'in. “Yaşamayı görev bilmeli” diyordu bir yargı. “Yaşamayı, topluma karşı bir borç olarak algılayanlar yaşar” diyordu bir başkası. Tüm bunlardan çıkardığı sonuçla “Benim görevlerim var daha.

Onun için yaşamak zorundayım” diyordu, adeta sayıklar gibi. Ama bu yargılar, açlıktan bayılmayı önleyebilir miydi? Karakol kaydını yaptırdıktan sonra bir yudum su bile vermeden, kolundan tutup dışarı çıkardı polis memuru. Sesine amirane bir ton vererek buyruklarını sıraladı: “Git Hoca, nereye gidersen git. Her gün gelip imza atmak zorundasın. Bir gün bile aksatırsan anandan emdiğini burnundan getiririm. Bir eylemde filan karşımıza çıkarsan Allah yaratmış demeyiz. Şimdiye kadar gördüklerin bir ısıtmadır. Bundan sona cayır cayır yanarsın.”

Hey kuzum hey! Sanki cayır cayır yanmamışa söylüyordu? Gülümsemenin en zehirlisi döküldü Ahmet'in dudaklarından.

Ahmet oksijenin sarhoşluğundan kurtulamamıştı henüz. Gücünün yettiği kadar haykırmak istiyordu gökyüzüne. Gardiyansız, lastik copsuz bir dünya olabileceğini kavramaya çalışıyordu. Gönlünden geçtiği gibi haykırsa acaba ne derlerdi ona? Birçok yerde deli denirse de Erdemli' de “ Komünistler saldırıya geçti” deneceği kesindi.

Oysa Ahmet öyle miydi? Karakolda, gözaltında ve cezaevinde dayak yiye yiye kafasını kabuğunun içine çeken kaplumbağaya dönmüştü. Özgürlük adımlarının ilki Erdemli kaldırımalarına değdiğinde, yeni bir gezegende sandı kendini. Her şey yabancıydı ona. Dört duvar içinde meğer ne kadar da özlemiş deniz kokulu meltemi...

Birkaç yüz metre kadar gitmişti ki irkildi birden. Karşısındaki levhada “ Maraş Dondurmacısı” yazılıydı. Kahramanmaraşlı Ahmet, Maraş'ta sandı kendini. Açlığın önüne mi geçiyordu özlem? Ne ilginç yaratıktı şu insanoğlu...Bir anda dükkanın

önünde buldu kendini. Ayakları sürüyüp getirmişti sanki. Burası bir Maraşlının olabilir miydi? Olmasa da olurdu. Hasret dolu yüreğine bir sıcaklık verebilmişti ya.

Korka korka girdi içeriye. Çekingen bakışları çaresizliğini haykırıyor gibiydi. Görevli biri sertçe sordu: “Buyur birader, ne istiyorsun?” Ahmet, sorgulamada bile yalanı kıvrılabilmiş biri değildi. “Açım. Çalışıp karnımı doyurmak istiyorum” diyebilirdi. Yanıtı yadırgamadı “Siktir lan, aç köpek doyuracak halimiz yok bizim” demiş, görevine dönmüştü görevli. Gitmedi Ahmet. Gidecek yeri de yoktu, hâlî de yoktu. O levha akraba gibi gelmişti ona. Adam geri geldiğinde dikilip duran Ahmet’e çıkıştı bu kez. “Niye gitmiyorsun arkadaş? Bela mısın başımıza?” sözü de yıldırmadı Ahmet’i. “Ne belası gardaş? Benim bela olacak halim mi var? Bir iş verin çalışayım. Ne iş olsa yaparım. Karnımı doyuruverin yeter. Başka bir şey istemem” dedi. Adam “Allah! Allah!” diyerek iç odaya gitti. Az sonra geldiğinde gözlerine inanamıyordu. Akşama kadar darmadağın olmuş Dükkân toplanmış, düzene sokulmuştu. Adamın şaşkınlığını fırsat bilen Ahmet, gene söze girdi: “Abi, gözüne girmek için yaptım vallahi. Yanlışsa eski haline getiririm abi.”

Görevli hafiften gülümsediğine göre, yumuşamış olabilir. Arada telefonla emir aldığına göre, bu adam Kalfa olabilir.

Saat 24.00’e gelmek üzereyken seslendi kalfa “Çocuk, sen acım diyordun, gel şunları ye. Kusura bakma biraz soğumuş. Gönderdiğimiz yerden dönmeyen çirağın yemeği bu.” Ahmet kurt gibi saldırdı. Birkaç dakikada yemek ortadan kaybolmuştu.

Kalfa ilgiyle izliyordu. “Peki, şimdi nerde kalacaksın? Gidecek bir yerin var mı?” İlk kez yalana başvurdu Ahmet. “Cezaevinden çıktım” diyemezdi ya. “Abi, bu ilçede bir akrabam vardı. Onun yanına geliyordum. Otelde çantamı çaldırdım. Adres de içindeydi. Bir türlü bulamadım onları. Param da bitti, çaresiz kaldım. Şaşkın şaşkın gezerken Maraşlı olduğum için mi ne, levhanız çekti getirdi beni.”

Kalfa düşündü biraz, sonra “gel” deyip, depo gibi bir yere doğru yürüdü. “Hırlı mısın, hırsız mısın

bilmiyorum? Ama söylediklerin, halin-tavrın etiledi beni. Git, tuvalet ihtiyacın filan varsa gör, gel. Çünkü kapıyı üstünü kilitleyeceğim.”

Gerçekten kilitleyip gitti kalfa. Yere oturup çevresine baktı Ahmet. İyi ki elektrik vardı. Ama depoda yok yoktu. Gerekli hammaddeler, araç-gereçler, fareler ve hamamböcekleri. Sırtını bir demire dayayıp düşüncelere daldı: Neyin nesiydi bu özgürlük denen şey? Cezaevinde yatak vardı, özgürlük yoktu. Burada özgürlük var, yatak yok. İkisi bir arada olamaz mıydı? Özgürlük sayıklamaları arasında dalarken uyuyakalmıştı. Cezaevindeki kalkma saatinde uyandı. Zaten huzur vermemişti fareler. Hemen çevreyi toparlamaya girişti. Kısa sürede gruplayıp, bölüm bölüm topladı eşyaları. Görebildiği fare deliklerini kapattı. Bir baştan bir başa süpürdü, sildi ortalığı. Kalfa gelip kapıyı açtığı anda işini bitirmiş, elini-yüzünü yıkıyordu.

Hayret! Kalfadan “Selamünaleyküm” beklenirken, “Günaydın!” esenlemesi gelmişti. Hiçbir şey demese de olurdu. Çünkü ne diyeceğini şaşırması gibiydi. Dudağını ısırarak bakıyordu depoya. İlk kez görüyor gibiydi. Şaşkınlığını gizlemek için olmalı. “Meğerse burası ne kadar büyükmüş” demekle yetindi. Oysa Ahmet için olağanüstü bir şey değildi ki bu. O, cezaevinde de tertipli-düzenliydi. Her şeyi tertemiz ve katlanmış olarak dururdu. İlişkileri çok sevecendi. Yalnızca düzenini bozanlara bozulurdu.

Dükkâna geçtiler. Diğer çalışanların gözü önünde ortamı bir kez daha gözden geçirdi Ahmet. Sonra oturmadı sessizce bekledi. O sırada gelen adamın karşısında herkes ayağa kalkıp, saygılı tavırlara geçtiğine göre, bu adam patron olmalıydı. Ahmet’i görünce sordu kalfaya “Bu adam kim?” Kalfa, savunur gibi yanıtladı; “Efendim, çok becerikli biri. İhtiyacımız da vardı, aldık. Depoyu ne hâle getirdi, bir görseniz.” Patron üşenmedi, gidip baktı depoya.

Gelirken yüksek sesle konuşuyordu; “Gördünüz mü? Size, burayı adam gibi kullanın deyişimin nedenini anladınız mı şimdi? Birinin gelip size öğretmesi mi gerekiyordu? Beyninizi kullanmazsanız vücudunuz fazla işe yaramaz.”

Patronun bu yargısı işe alındığının kanıtı gibiydi. “Git başımdan” lafını bir daha duymayacaktı

inşallah. Becerilerini daha da iyi sergilemeliydi. Temiz ve saygılı oluşu kuşkusuz artılarıydı. Oturmaya yasakladı kendine. Gerçi “İşe alındın” diyen ve bir pazarlık yapan yoktu, ama karnı doyuyordu ya, o yeterdi. Gözünün ucuyla patronu izliyordu. Onun, kendisini gözlemlediğini yakalamıştı. Ama bu ilginin hemşerilikten mi, yoksa yaptığı işlerden mi doğduğunu seçemiyordu.

Hâl-hatır sormalar, memleketten söz açmalar sıklaştıkça, yakınlaşmanın arttığı gözden kaçmıyordu. Bu tür davranışlar Ahmet’in moralini yükselttiği gibi, çevrede saygınlığını da arttırıyor, dostluklar kurmasına olanak sağlıyordu. O yüzden Ahmet’in kimliği ve yaşam serüveni kısa sürede öğrenildi. Beklenen etki ise korkulduğu gibi olmadı. Ahmet’i yadırgayanların oranı devde kulak kadar bile yoktu.

Başlangıçta cehennem gibi algıladığı Erdemli’ de dost yürekli insanlar hiç de az değilmiş. Kazandığı dostlardan biri de dükkânın patronuydu. Çünkü Ahmet’e ortaklık öneriyordu. Ne var ki Ahmet’in öğretmenliğe dönüş konusunda davası sürüyordu. Kararın yakın olduğunu yineleyip duruyordu avukatı.

Gerçi öğretmenliğin ekonomisi, sosyal koşulları yüz güldürücü olmasa da, o meslek aşkı tanımlanamaz bir duyguydu. Yüreğinin toplumcu yanıyla bütünleşen insancıl bir sevdaydı o. Bir başka yönden de mesleğe dönmek bir onur konusuydu Ahmet için. Ayrıca emeği örgütlü tarzda savunabilmek yönünden de önemliydi öğretmenlik.

Dükkânın diğer çalışanları, Ahmet’le patronun dostluğunu kıskanmaya bile fırsat bulamadan yargı kararı geldi. Ahmet aklanmış ve öğretmenliğe dönüş hakkını tüm yönleriyle kazanmıştı.

Zaman bu kadar mı hızlı akıyordu? Ahmet’in dondurma işçiliği ancak birkaç ay sürebilmişti. Ama ayrılırken, başta patron olmak üzere, herkesin gözleri doluydu. Sonraki günlerde de “Kara çocuk nerde?” diyenlerin çokluğu şaşırtıcıydı. Ahmet ilk devrimini o dükkânda ve onun çevresinde yapmıştı.

REHBER AYDIN*

MERSİN GÖKLERİNDE BİR YILDIZ

Mersin göklerinde bir yıldız
Bana arkadaşlık eder
Deniz ıslaklığından
Yayla çayırılarına karışmış
Beni izler, benimle gider

Sonra
Unutulmuş yılların
Özlemlerinde boğar beni
Mersin göklerinde bir yıldız
Bir yerde, bir yönde
Çıkar karşıma birden
Gülümser
Bir sevgilin vardı
“Nasıl unuttun onu” der.

Bakarım bol yıldızlı Mersin göklerine
Dalar giderim
Yılları bir demet gibi sunmuş
Mersin göklerinde bir yıldız
En parlak
Diğer yıldızlar kıskançlıktan sönüp gitmiş
Yalnız o kalmış sevgilerin göğünde
Benden izinsiz
Gülümser’le yüreğime girmiş

Bakarım gökyüzüne
“Sen yalnız değilsin artık” der
Mersin gecelerinde bir yıldız
Sevgiyle yan yana
Gökler birden aydınlanmış
“Gülümser”le birlikte beni izler

Yıllar durdurup
Bu güz gecelerinde
Kınalı kasımpatları yüzüme serper
Ve dalgın saatlerimden beni kurtarıp
Eski sevgilere bir ceylan koşusu
Birlikte gülümserler...

Şair Rehber Aydın 06.09.2022 Salı günü aramızdan ayrıldı. Anısına saygıyla.

İNCİ ARAL, “YUKARILARDA, EN UZAKLARDA”*

ALİ TAŞ

Denizli doğumlu İnci Aral, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü mezunu. 1976 yılında yazmaya başlamış. Dergilerde yayınlanan öyküleriyle edebiyat dünyasına girmiş. “Eserlerinde, bireylerin ekonomik, kültürel değişimlerin etkisiyle biçimlenen ruh hallerini, toplumsal savrulma ve çözülmeleri, kadın erkek sorunlarını, iletişimsizliği, aşkın imkânsızlığını anlatıyor ve sancılı varoluş durumlarını irdeliyor...”

Fransa, İngiltere, ABD, Yunanistan, Romanya, Bulgaristan, Hindistan, Çin, Mısır, Makedonya, Lübnan ve Moğolistan gibi ülkelerde yayımlanmış bütün eserleriyle; KIBATEK¹ Ödülü, Sarıyer Belediyesi Beyaz Martı Edebiyat Onur Ödülü (2018), Antalya Muratpaşa Belediyesi Onur Ödülü (2018), Dil Derneği Onur Ödülü (2018) ve Eğitim-İş Fakir Baykurt Onur Ödülü’ne (2021) değer görülmüş. Ayrıca, yayınlanan öykü kitaplarından olan “Ağda Zamanı” (1979), Akademi Kitabevi Öykü Ödülü; “Kıran Resimleri” (1983), Nevzat Üstün Ödülü; “Gölgede Kırk Derece” (2000), 2001 Yunus Nadi Öykü Ödülü gibi önemli ödüllerin yanı sıra; yayınlanan romanlarıyla da, “Ölü Erkek Kuşlar” (1991), Yunus Nadi Roman Ödülü; “Mor” (2003) 2004, Orhan Kemal Roman Ödülü” ve “Şarkını Söylediğin Zaman” (2011) Tepeyran Roman Ödülü gibi önemli ödülleri kazanırken; yazarın 43 yıllık kitaplaşma sürecinde “Uykusuzlar” (Öykü-1984), “Sevginin Eşsiz Kışı” (Öykü-1986), “Yeni Yalan Zamanlar, Yeşil” (Roman-1994), “Hiçbir Aşk Hiçbir Ölüm”(Roman-1997), “İçimden Kuşlar Göçüyor” (Anı Roman-1998), “Anlar İzler Tutkular” (Deneme-2003), “Taş ve Ten” (Roman-2005), “Ruhumu Öpmeyi Unuttun” (Öykü-2006), “Safran Sarı” (Roman-2007), “Unutmak” (Anı/Söyleşi-2008), “Sadakat” (roman-2010), “Yazma Büyüsü” (Yazı, Deneme-2011), “Kendi Gecesinde” (Roman-2014), “Kan Günleri ve Nar Ağrısı” (Yazılar-2016), “Sevgili” (Roman-2017), “Aşkın Güzelliği” (Deneme-2018) ve “Büyüyünce Ne Olmak İstiyordu” (Çocuk kitabı-2018) adlı kitapları çeşitli yayınevlerince

yayımlanmış. “Yukarılarda En Uzaklarda” adlı 2022’nin son aylarında çıkan romanı yazarın 24. kitabı olmuş.

ARAL VE ORHAN KEMAL

Son yıllarda İngiliz ve Güney Amerikalı yazarları okuduğunun da altını çizen İnci Aral, Orhan Kemal’i usta bilenlerden... “Orhan Kemal’in, 11-12 yaşlarında ‘Babaevi’ adlı kitabını okumuştum ve büyük bir hayranlık duymuştum. Daha sonra, ‘Avare Yıllar’, ‘Cemile’ adlı romanlarını da okudum. Çok beğendim. Orhan Kemal benim ustamdı...” derken, Çukurova Belediyesi’nin düzenlediği 4. Orhan Kemal Yarışması’na zor koşullarda katılmasını da; “Bu karda kışta gelmem de Orhan Kemal adının yaşaması için bir çaba...” olduğu şeklinde vurguluyor. Pandemi nedeniyle kaybettiği okurları olduğunu hüznünü yaşasa da “Adana’yı da çok severim,” diyor Aral.

Gerisini, 37 yıl yaşadığı bereketli topraklardan babasını selamlayan Işık Ögütçü tamamlıyor, “Hey, Koca Adanalı Orhan Kemal!.. Şekerkamış, turuncu, limonu, portakalı, bici bicisi, şalgamı bol Adana’dan selam sana!.. ‘Küçük saat’teki işçiler, ırgatlar, patozcular, çırcır fabrikaları, Yüreğir’in Bereketli Toprakları, Arkasızlar-Hırkasızlar unutmadılar seni... Unutamazlar da, onların tek ‘kıyakcısı’ sendin... Halkını yücelten, hor görmeyen, onları seven ve dertlerini dert edinen, Türk Ulusu’nun başının dik olmasını isteyen kaç aydın ve sanatçı ismini sayabilirsiniz günümüzde?..”

Son romanı olan “Yukarılarda En Uzaklarda” için, “Roman biraz fantastiğe kaçtı; hayat, ölüm nasıl bir şey oralarda dolaştı. Sonuçta, iyi bir roman yazdım. İyi olduğu söyleniyor,” derken, romanının kahramanı Akdeniz ile ilgili olarak: “Yazar olarak o genç kızın ölmesine razı olamadığım için ona ikinci bir hayat bağışladım...//...Genç kızı farklı bir yere gönderdim,” diye de ekliyor.

“Yukarılarda En Uzaklarda”nın doğuş öyküsüne gelince; romanın yan hatları olan yaratı/ş yetisine

¹KIBATEK: Kıbrıs, Balkanlar, Avrasya, Türk Edebiyatları

yaslanan bir algı/sezgi yansıması vermekte... “Doksanlı yılların sonunda Avrupa’da katıldığım etkinliklerde, Hollanda’da bir ailenin yanında kaldım. Bana verilen odada sabaha kadar huzursuz oldum, yatamadım. Sabah olduğunda bu konuyu aile ile görüştüğümde, o odanın, bir tren kazasında hayatını kaybeden 20 yaşındaki kızlarına ait olduğunu öğrendim. “Pembe Kayışlı Saat” adlı öykümün kaynağı işte bununla ilgilidir,” diyen İnci Aral; sonra o genç kızın Türkiye’ye dönen babasıyla karşılaşılıyor, dostluk ilişkileri gelişiyor, kendisine anlattıklarından yararlanarak, “Yukarlarda En Uzaklarda” adlı romanını yazıyor.

“Ben biraz da evlâdını kaybeden anneler için teselli vermek istedim. Hayat çok zor ve sıkıntılı, ister istemez yazdıklarımıza yansıyor. Gerçekçi bir insan olarak bilmediğimiz şeyler de var hayatta. Ben bunlara inanmaya başladım. Buradaydı, yaşamımızdaydı gibi hissedip inanmaya başladım. Bir kuğunun evi gözetlediği konuşuluyordu. ‘Bu kuğu her zaman gelip evi gözlüyor’ derlerdi. Bunun gibi bir şey,” diyor.

Romanın tematik olgusu hakkında da şunları belirtiyor İnci Aral: “Kuantumu da çok inceledim ve inanıyorum, fiziğin önemine inandım. Ben mistik bir roman olsun, o tarafa kaysın istemedim. Bilimsel gerçeklere oturtulsun istedim romanım,” diyen Aral; bilimkurgu romanını yazarken önümüzdeki yıllarda uzaylılarla ilişkimiz olabileceğini de göz ardı etmiyor... Devamında, kedilerini anlatan bir roman yazacağını belirten İnci Aral, kedilerin her zaman yanımızda bulunduğunu ve her birinin ayrı bir hikâyesi olduğunu da sözlerine eklerken; “Kedilerin insana bir teselli armağanı olarak gönderildiklerini unutmayalım,” anımsatmasında bulunuyor.

ROMAN-DİL-SANAT

İnci Aral, salt öyküden romana başarılı bir geçiş sürecinin değil, sanat yolunun da sınındığı kaleminin ve dilinin denek taşları olan Orhan Kemal, Yunus Nadi, Tepeyran, Akademi gibi ödüllere sinanan yazarlığının kanıtlarından biri sayılabilecek yapıtı olan, “Yukarlarda En Uzaklarda” adlı yaşamdan bilimkurguya uzanan yarı gerçekçiliğiyle içeriğin yansıtılabildiği bir sanatsallık ortaya koyar... Zamana endeksli içerik ufkunun gözlem gücüyle bilimkurgulu yarı gerçekçiliğini gerçeğe

doğru kendine özgü bir şiirsel dille taşımaya çalışan yazarın sanatsallıkla filiz veren dil gücüyle, yalın anlatımının estetik kazanır. Zamana koşut evrensel ve metafizik dengede seyreden roman yaşamında insan, gurbet, doğa, tarih gibi yan izleklerle tekilden tümel paylaşıma naif bir duyarlılıkla açılan iç dünyanın roman bütünlüğünün sevgi ve içtenlikle örüldüğü görülür. Sözü edilen o yalın dile böylesine bir güzellik katan soyuttan somuta imge ve betimlemeleri katılımcı bir inandırıcılığın da bir parçası olurken; insanın tinsel duyarlılıklarına yanıt veren bir gereksinimi de karşılamış olur...

“Havadaki tuz tadını o kentin büyüğü içinde” yansıtabilir yazar; “anımsama zevkine karışan bir hüznün” insana yabancılaşmasına göz yummaz; “içleri sevgi ve zengin duygularla birbirine sımsıkı bağlı özlem yaratan zaman kopukluklarının” farkına vardırı ki insanı, “Bu da” içerik adına roman evreninin “gerçeği önemsiz kılan” yarı gerçekçiliğine sürelili olarak inandırabilir. Aslında gerçekten de tamamen kopuş yoktur burada; “iki arada bir derede” kalmış gibidir yazarına inanan okur... “...bedenin evrenin tozuyla ve başka bir yıldız kümesinden gelen suyla birleştiği” yerde “... yüzünde bir bulutla bakan” kadın, “Oynak bir gün ışığı parıltısını kesen perdelerin puslu kıvrımları arasında...”; “Gelincik kırmızısı ruhuyla güneşe doğru koşarken özgür kalan gölgesine de” öznel bir duyarlılıkla soyut ninniler dizen yazarın aslında, “o tarafa kaysın” istemediği bir bilimsel gerçekliğe doğru sürüklenirken okuru bir “ruh gezintisine” çıkardığı da bilinir... Sevgi ve duygu bütünlüğünde kendine özgü biçimsel özgünlüğünü yaşamın sıcaklığıyla sararken, “İçinde ağır bir kapının çarpma şiddetine eş bir sarsıntı...”; “...oto aynasına tutunmuş bir ışık yansıması halinde kente inilmesi...” insanın sınamaları arasına girebileceği o roman evreninde, “ölümüne acımadan” kendini alıkoyamadığı gibi ruh hali nedenselliğine koşut olarak, “...ruhları özgürleşmiş ölümlerle Kuzey Denizi’nin şarkılarının dinlenebileceği” söylenebilir.

“Olayları sıraya koymakta, görevini yapmayan zaman nedeniyle cinayet inancının bir yumak sarılıp büyütülmesi” ile “delilik ve kederle çökmüş olan ruh bozgunluğuyla” suretini de naif bir yaklaşımla vicdanının terkinde sızlatan değiniler arasında olmadığı da söylenemez. “...İçten bir zekânın alçakgönüllü sıcaklığıyla...” yansıyan ilk ve son sözcük olarak o derinlikten gelen “Babacığım!..”

seslenişi de, “Akıllı azıtan, hayal gücünün boşluklarını, aralıklarını yoklayan...” gerçeklik boyutlu duyumsama olarak bir kıpırtı olmayı aşan inandırıcılık olsa gerek. Bu inandırıcılığın temel olgularından biri olarak vicdan her zaman vardır ki; kendini romanda bulan okur da, kahramanına “ikinci bir hayatı bağışlayan” yazar da buna taraf olmaktan kendini alıkoyamaz.

“YUKARILARDA EN UZAKLARDA”

Son romanı olan “Yukarılarda Bir Yerlerde”, ölümcül bu etkileşimi irdeleme ve araştırmalarına taşıyan İnci Aral; kahramanı Fatih’in kendi gerçekliğinden hareket ederek materyalizmden evrenin sırlarına, fiziksel ve bilimsel olgulara adım adım giderek, gerçekçi bir yaşama eklediği kurguyla, yaşamla ölüm arasındaki sır perdesini bilimselliğe de değindiği bakış açısıyla aralamaya çalışmaktadır.

Peki neler var, “Yukarılarda En Uzaklarda?” Yaşanmışlığın derinleştirdiği ölümcül bir sorgulayışın küllerinin savrulduğu roman evreninde; mafyanın da kuşkulu damgası yediği bir tramvay kazası, sığıntı bir gurbetçiliğin ele avuca sığmaz hüznünde şekillenmek için yazarını bekleyen kanlı bir öykü. Artık buna ne kadar bilimkurgu denirse, ya da yarı gerçeklik taşıyan bir bilim kurgu. Roman ise baba Fatih ile kızı Akdeniz’in adını baş adlarını simgeleyen durum vurgularının açılım yaptığı bölümlerden oluşuyor.

FATİH - “F. Hotel American”

Baba Fatih, yıllar sonra geldiği Amsterdam’daki kutsal tesadüfünde 12 yıl önce 20 yaşında iken geçirdiği tramvay kazasında yitirdiği kızı Akdeniz’i karşısında bulur! Yazarın mistisizmi aşan boyutlarda reenkarnasyon² direnciyle romana bağışladığı o kurgu yaşamda, sol görüşten gelen baba Fatih de bunlara inanacak bir insan değildir. İnci’nin sürüklediği metafizik etkili romanın başlangıç noktasına yazarı tetikleyen ilginç bir yazınsal tesadüf ise Amsterdam’da konuk olduğu günlerde yazarın, gerçek yaşamdan gelen Akdeniz’in odasında kalmasıdır... Yazar, Akdeniz’in odasında kaldığı gece algıladığı huzursuzlukların kaynağını, odanın Akdeniz’e ait olduğunu çözecek, romana doğru iz

sürerek yürüyecektir...

Deniz Gezmiş’in arkadaşı solcu baba Fatih, siyasi nedenlerle yurt dışına çıkacak; Hollanda’daki Kerim kanalıyla Hollanda’ya geçecek; daha sonra ise eşi Müjgan ile kızı Akdeniz de Hollanda’ya, yanına geleceklerdir. Fatih, çalıştığı gazinoda, siyasi nedenlerle gelen Türk gençlerini kullanan Baba Hoşbak’ın cebine bıraktığı üç 500’lük guldeni iade edecek, sonrasında kurumsal danışmanlıklar yapacak, insancıl ve toplumsal duyarlılıkla mafyanın ve polisin dikkatini çekecek eleştirel kitaplar yazacak; kızının geçirdiği kazadan sonra da psikolojisi bozulan eşi tarafından, yazarlığının kızının ölümüne neden olduğuyla suçlanacak; daha sonra Türkiye’ye dönecek; en sonunda da kendisinin de sinirleri bozulduğundan tedavi görmek zorunda kalacaktır.

Fatih’in Amsterdam’a dönüşüyle başlayan, geri sarmalarla iletişim kurulan roman evreninde mutlu yaşanmışlığı gölgeleyen hüznün, kızları Akdeniz’in o trajik tramvay kazasında yaşamını yitirmesidir... Fatih, eşi Müjgan, kızları Akdeniz ve Aydan ile birlikte mutlu bir misafir işçi ailesidir. Konunun perde arkasında ise gurbetçilikteki milyonlarca ailenin, insanın, yaban ellerdeki devamı kuşaklara da uzanan benzeri öykülerinin hüznü yaşamlarına çağrışımlar gönderir roman evrenindeki yaşanmışlıklar...

“Bir aydır Amsterdam’dayım. Hafif bir esinti haziran akşamının şeftali pembesi bulut yığınlarını önüne katmış denize doğru sürüklüyor. Havada hafif tuz tadı var. Gençliğimin yirmi yılını geçirdiğim bu kentin büyüsunü oluşturan mevsimler kare kare belleğimden geçerken anımsama zevkine karışan bir hüznün duyuyorum.” (s.7)

İnanılmaz rastlantının yol açtığı o sarsıntı vurgusu...

“Karşısındaki çocukla konuşmakta olan genç kadın bakışından irkilmiş gibi birden başını kaldırıp dikleşerek bana baktı ama bu gözlerde kuşku, merak, sorgu yoktu. Bomboştular! Ancak bu dikleşmeyle yüzü tepedeki ışık çemberinin içine ve bakış alanıma girmiş oldu. Bu çocuksu, solgun yüz içimde ağır bir kapının çarpma şiddetine eş bir sarsıntı yarattı. Soğuk, yabancı bakışına karşın içim ürpererek onu tanıdım. Kızımdı, Akdeniz’di.

²Reenkarnasyon: Ruh göçü, ruhun sürekli olarak tekrar bedenlendiğine inanan spiritüalistlerin buna verdiği ad.

Evet, oydu!” (s.12)

Yıllar sonra geldiği Hollanda’da yazarın, kızıyla buluşturduğu karşılaşma sonrasında Türkiye’ye dönen baba kızının izini, özel korunan bir şifreyle dünya dışından, açık olan bilgisayarına gelen iletide bulacaktır. “Akli azıtan, hayal gücünün boşluklarını, aralıklarını yoklayan...” (s.60) Fatih, kızının adına gelen...

“Kovenno” şifresinin sırrını bir türlü çözemez. “Kozmik bilinç, kuantom...” düşünselliklerinde bilincini zorlar. Bir süre sonunda Hollanda’da üniversite ara tezi olarak hazırladığı “Deniz Ay ve Yıldız-Norm ve Değerler” başlıklı yazı dosyasını bulduğunda şifreyi de bulur. Üç buçuk dakika ömrü olan gelen mesajları ise okurken sesli kayda alarak korumayı düşünür.

Romanın başında kızını gördüğü Hotel American’da yanındaki çocuk romanın düğüm noktalarından biridir. Düğüm çözüldükçe karşımıza Noah çıkar... Maziyle iletişim kuran baba bunu öğrenir. Öğrendiği başka şeyler de vardır kızının sorduğu. Nasıl solcu olduğunu, dedelerinin K. Maraş’ta yaşadıkları birbirine zıt iki Ermeni olayı üzerinden vicdan dengesine tutunan ideolojisine değinirken; “Oynak bir gün ışığı parıltısını kesen perdelerin puslu kıvrımları arasında öne eğilmiş bedenyle öksürürken göze gelen...” (s.215) babaları da es geçmez.

MÜJGAN-“F-Müjganın psikozu-“

Hastanedeki sorguda, Müjgan’ın, “Biz kızımıla yeni arkadaş olmuştuk” ifadesini önemseyen savcı, Akdeniz’in, tramvayın önüne kendini attığı gerekçesiyle tramvay sürücüsünü suçsuz bulur. Fatih, Hollanda’da Türkler Kurulu, üniversite ve valiliğin danışmanlığını yapmanın yanı sıra; mafyanın Türk gençleri uyuşturucu ağına düşürdüğü hakkında bir de kitap yazmış. Mafya çevrelerinin tepkisini çeken Fatih’e, kızı Akdeniz’in ölümünün mafyanın düzenlediği bir kaza olduğu gerekçesiyle düşman olup, eşine, “Yüzünde bir bulutla bakmaya başlamış.” (s.152) Fatih’in, bir yazar olarak ünlenmesi uğruna kızını harcadığıyla suçlayan Müjgan; olay günü hastaneye giden yolun özellikle kapalı olduğunun altını çizirken, işin içinde devletin de olduğunu vurgular.

Hollanda istihbaratı işbirliği önerse de Fatih kabul

etmez; Müjgan ise defterin çalınması sonunda istihbarat ve mafyanın evlerine kadar sızarak dinleme cihazı koyduğu gerekçesiyle dolapları parçalar. “onlar yapmadan biz yapalım” diyerek toplu intihar önerdiğinde Fatih ile Müjgan’ın arasındaki ipler tamamen koparken, güvensizlik son haddini bulur... Fatih, kızı Aydan’ı da odasına alarak, kapısını kilitleyip yatmaya başlar. Kuşuklar ara verse de rahat bırakmaz sonuçta, “Bundan emindi ve artık cinayet inancını bir yumak sarar gibi büyütüyordu...” (s.165) “Olayları sıraya koymakta” zorlanmaya başlar Fatih; “Çünkü zaman görevini yapıp karısının acısını yatıştırmadı” (s.170) Ruh sağlığı bozulan Müjgan’ın işine ara verdiklerinde ise kızı Aydan ile birlikte İngiltere’deki teyzesinin yanına gider. Birkaç kez tedavi gören Müjgan, suçlayıcı ayrılık mektubunu bilmem kaçınıcı kez de yazar. Yorgun düşen Fatih de psikolojik yıpranma sonucunda bazı fiziksel şiddet olayları yaptığından klinikte tedavi görerek toparlanır. Kızı Aydan ile birlikte yaşamaya başlayan Müjgan’ın taşındığı evi döşemek için oturdukları evi satarlar. Müjgan, kızının kendi güvenliği için yanında kalmamasını ister ve ortadan kaybolup Avrupa’nın çeşitli şehirlerinde dolaşır. Fatih ise Melday’la tanıştıktan sonra kızı Aydan’ı da yanına alarak birlikte yaşamaya başlarlar. Daha sonra Aydan, Amerika’ya gider. Fatih, Şifreyi yeniden bularak bilgisayarı açar.

AKDENİZ- “A. İkinci Yaşam”

Akdeniz’e ayan olan hayati bir gizli uyarı da vardır... Rüyasında tramvayda olan Akdeniz, tramvay kazasında da yaşamını yitirir. Kaza olduğunda, bir durak ötede inmek zorunda kalan kardeşi Aydan, 13-14 yaşlarındaki gibi tortop olan ablasını tanıyamaz. Annesinin, babasını araması sonucu hastaneye giderler. Yaşam umudunun az olduğu yoğun bakım sırasında Fatih işkenceli hücre günlerini anımsar; geri dönüşlerle öğrencilik, örgüt, eşiyile tanışma, cezaevleri ve yurt dışına kaçışı gibi anıları aklından geçer. Yaşamda son çırpınışlarını yapan Akdeniz’in ise çocukluğu, babasının hapsedilmesi, sahte pasaportla yurt dışına çıkması, daha sonra kendilerinin de Paris’te babalarıyla buluşması. Tıbben ölmüş olan kızlarının yanına gelen anne ve babasının son umudu da biterek ayrılması. Sonrası fizik, enerji, kuantom, galaksi; dünya zamanı dışında yeni bir yeni bir hayat, ruh gezintisi... “Nice sonra gün doğuyor ve bedenim evrenin tozuyla ve başka bir yıldız kümesinden gelen suyla birleşiyor.

Gökyüzü gelincik kırmızısı. Ruhum güneşe doğru koşuyor. Özgür kalan gölgem arkamda uzanıyor ve yaklaşıp omzuma dokunuyor. Beni öpmek için kucaklarken kulağıma eğilip, yaslan bana, diyor. Sıkıca sarıl!” (s.86-87)

“İşine gitmekte olan bir kadının oto aynasına tutunmuş bir ışık yansıması halinde kente indim...” (s.121) diyen Akdeniz’in geri dönüşlerle evine ruh yolculuğu yapmakla kalmayıp, el altından verdiği evrensel olaylarla, sanatsal ve tarihsel şahsiyetleri de peşinden sürüklerken de; “ölümüne acımdan” geri durmayan güzelin, “Toprağına ilişip kurşuni gökyüzünü izlemek ve ruhları özgürleşmiş ölümlerle Kuzey Denizi’nin şarkılarını dinlemek için...” (s.133) geldiği bir yer var.

Başındaki çiple ruhlar dünyasında dolaşan Akdeniz, ilk bölümlerde, sevdiği Noah’nın da uzak gemisi pilotu olduğu sonucuna da varıyor ve hatta kaza öncesi onunla karşılaştığı ana ait fikir yürütmeleri de yer alıyor. İkinci yaşamından sarkarak eski yaşamına sessizce sokulan Akdeniz hüznü, bunalan, dağınık, naif; başındaki çipin zaman zaman kendine getirdiği bir ağırlıklı kız. Evden çıkarken annesinin “delilik ve kederle çökmüş olan ruh bozgunu” suretini de naif bir yaklaşımla vicdanının terkinde götürür... “Dışarıya, açık havaya atıyorum kendimi. Yeniden yağmur çiselemeye başlamış. Yasemin, incecik bir dalından aşağı kayarken, neden ağlıyorsun diye soruyor...” (s.162) Daha sonra, Akdeniz dev gemiyle Diamons’a ulaşarak yeni hayatına odaklanıyor.

“BABACIĞIM”-“F. Hotel American’da yılbaşı”

“F. Hotel American’da başlayan “Yukarılarda En Uzaklarda” adlı roman F. Hotel American’da biter... Fatih’in Amerika’da okuyan kızı Aydan ve onun Perulu erkek arkadaşı ile Amsterdam’daki Hotel American’da yılbaşı kutlamasına gitmek üzere İzmir’de havaalanında beklemekte olan Fatih’e, Noah’tan gelen bir mesaj üzerine Amsterdam’da buluştuklarında, Akdeniz’in, üniversiteden arkadaşı olan Kurz ile evlendiklerini öğrenir. Noah ayrılırken Fatih’i kızı Akdeniz’le Hotel American’daki yılbaşı partisinde buluşturma sözü verir. Terk edilen bir kadının beş aylık hamileliğinde, kendisi gibi fizikötesine alınan Noah’la buluşur Akdeniz sonunda. Kendine çok benzeyen ve Capras’a âşık olan Dr. Silay’ın kızı Zenda daha

sonra kayalıklardan düşerek ölür.

Fatih ile kızı Akdeniz’in başlardaki roman içi karşılaşmasında, kızının tanımamazlıktan gelme gibi bir tavrıyla romana girilir... Oysa sanatsal ipuçları da yok değildi... Otelden ayrılırken ise cam ve seramik eğitimi alan Akdeniz’in Cam Müzesi salonundaki “Olasılıklar” adlı sergisi için masada bıraktığı ilan ve broşürlerden de bağlantı kuramamıştı. Sonraları ise bir imge olan Akdeniz’in böyle bir ünlü sanatçılığı hakkındaki nasıl olurluluğunu da baba kendi kendine sormuştur. Fatih, kızı Aydan ve onun erkek arkadaşı olan Abel ile oteldeki Noel partisine katıldıktan bir süre sonra, Noah ve onun eşi İris de partiye katılırlar. Noah, “Bir ara eğildi, İris’in yanağından öptü, gözlerine bakarak gülümsedi. Bu içten bir zekânın alçakgönüllü sıcaklığıydı...” (s.331) Çok geçmeden Akdeniz, eşi Kurz ile partiye katılır. Daha sonra göz göze geldiklerinde mimarlığını Noah’nın yaptığı o kutsal buluşma gerçekleşirken, Akdeniz’in dudaklarında bir kıpırtı görülür...

“Tanıdı beni, buruk bir gülümseme geçti yüzünden bir an. Sonra tedirginliğe benzer belli belirsiz bir gerilim. Dudaklarının kıpırtısından hüznü dolu bir ‘Babacığım’ mırıltısı döküldü sandım...” (s.333)

Kurz, onu, babasının oturduğu masaya getirdiğinde, daha yakından duyar “Babacığım” sözcüğünü. Babası, Akdeniz’i dansa kaldırır... “Yazdıklarını okudum. Geçen defa olmadı, bu gece seni son bir kez görmek istedim.” (s.333) diyen babasına: “O zaman, yaz başında, senin sen olduğundan emin olamadım baba. Tanınmış olmaktan ürküyordum ayrıca. O yüzden,” der. (s.334)

Diğer yanı da harap olan Fatih, varlıkla hiçlik arasındaki gerçeklik dengesini önemsiz kılarken, sevgi ve duygu bağınınilmeklerine tutunarak sonsuz özlemine gereksinim duyduğu güç ve direnci kazanmıştı artık.

“Aramızdaki boşlukta, özlem yaratan zaman kopuklukları vardı, ama o kopuk uçlar sevgi ve zengin duygularla birbirlerine sımsıkı bağlıydı. Bu da gerçeği önemsiz kılıyordu.” (s.334)

**Yukarılarda En Uzaklarda/İnci Aral/Roman/ Kırmızı Kedi Yayınevi/Kasım 2021/336 sayfa*

AHMET EROĞLU'NUN “MÜLAZIM” ADLI ROMANIYLA İLGİLİ BİR DEĞERLENDİRME

ORHANÖZDEMİR

“Mülazım”, değerli dostum Ahmet Eroğlu’nun henüz bir yıl önce Temmuz 2021’de yayımlanmış romanının adıdır. Romanın başlığına bir de “İttihat ve Terakki”den Kuvayı Milliye’ye Aşkın Siyasetin ve İhanetin Tarihi Romanı” alt başlığı eklenmiş. Merakla okudum.

Eroğlu’nun, “93 Harbi” diye bilinen Osmanlı-Rus savaşına katılmış ve göğsüne saplanan üç kurşunla savaş dışı kalmış bir mülazımın (teğmen) yaşam serüvenini romanına konu olarak seçmesi bir rastlantı değil, bir tercihtir kuskusuz. Savaşlar kazanılır, savaşlar kaybedilir... Ne var ki her iki durumda da ya ülkeleri yönetenlerin ya da savaştaki üst düzey askerlerin adları öne çıkar. En alttakilerin esamisi okunmaz. Eroğlu bu tercihi yaparken sanki Alman şair-yazar Bertolt Brecht’in “Okuyan Bir İşçinin Soruları” adlı şiirinden ilham almış gibidir. Brecht, anılan şiirinde: “... İskender Hindistan’ı fethetti / Tek başına mıydı? / Sezar Galyalıları yendi / Bir aşçıda mı yoktu yanında? / İspanyalı Filip filosu batınca ağlıyormuş. / Yok muydu ondan başka ağlayan? ...” diye art arda çok sayıda soru yöneltmektedir okuyan işçilere.

Roman yazarının, romanını yazarken bir savaş kahramanı ile bir roman kahramanını birbirine karıştırmaması, yazmanın inceliklerinden sayılmaktadır. Savaş kahramanlarının serüvenleri az çok bellidir. Ancak, roman kahramanları için durum böyle değildir. Romanlarda temel olan; edebiyatın, eş deyişle yazmanın, buna bağlı olarak da dil kullanımının serüvenidir.¹

Yazarın, “Mülazım” romanındaki dil işçiliği başarılı görünüyor. Betimlemeler, eğretilmeler, yer yer şiire yaklaşan anlatım biçimi ve sık sık “Bir asker vurulunca değil, unutulunca ölür.” gibi halk deyişlerine ve tekerlemelere başvurulması, okuyucunun romana odaklanmasına yardımcı oluyor. Bununla birlikte kimi bölümlerdeki paragraf geçişlerindeki “günler haftaları, haftalar ayları, aylar yılları kovaladı...” gibi alışılmış bağlantı

cümlelerinin, romanın dokusuna zarar verdiği söylenebilir. Eski Türk filmlerindeki ara açıklamaları anımsatan bu geçiş yerine, daha etkili bağlantı yolları denenebilirdi.

Diğer yandan romana başlarken “oldukça bilgili, kültürlü, makam hırsı olmayan” ve sorumluluk bilinci yüksek bir insan olan Mülazım Hüseyin Bey’den alışılmışın dışında bir beklenti içine giriyor insan. Ne var ki bu beklenti, kısa zamanda çok bilindik bir aşk ve hemen ardından da hiç yabancı olmadığı bir evlilik hikâyesine bırakıyor yerini. Bu evlilik ilişkisi neredeyse romanın başından sonuna kadar Mülazım’ın baş sorununa dönüşüyor. Evlilik, evliliğin getirdiği sorunlar elbette ki yaşamın gerçekleridir. Buna diyecek bir şey yok. Ama romanın bir denge içinde nasıl yol alınacağı daha kurgu aşamasında önceden belirlenebilir. Hele de bütün üst rütbelilerin arasından Mülazım Hüseyin Bey romanın kahramanı olarak seçilmişse, bu konuda sıradanlık yerine, çok daha titiz bir ayrıntı çalışması yapılabilirdi düşüncesindeyim.

Romanın tarihselliği, Mülazım Hüseyin Bey’in ’93 Harbi olarak bilinen Osmanlı-Rus savaşındaki başarıları ve ardından yaralanarak askeriye den ayrılmasıyla başlıyor. Daha askeriye den ayrılmadan İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde yer alıyor. Cemiyetin üyesi olduğu açığa çıkınca asıl memleketi olan Maraş’a gönderiliyor ve Maraş’ta Ermenilere karşı Kuvvay Milliye hareketinin yönlendirilmesinde görev alarak bölgedeki aşiretlerin birleşmesi için önemli adımlar atıyor.

Romanda yer yer İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin çalışmalarına, Ermenilerin emperyalist ülkelerle kurduğu ilişkilere ve misyoner etkinliklerine değiniliyor. Çok sayıda olaya karşın Mülazım Hüseyin Bey, bu olaylardan hiçbirinde anlatım sürekliliğine kavuşturulamıyor. Dolayısıyla bu durum, romanın bir bütünlük içinde ilerlemesinin önüne geçiyor. Belki Osmanlı-Rus savaşındaki, belki Ermenilerle savaşlardaki başarılarının anlatımı romanda önemli bir yer tutabilirdi. Öncelikle de Osmanlı-Rus savaşındaki başarıları anlatılarak

¹Nedim Gürsel. “Sanatın Ayrılcı Özelliği”. İç.: Çağdaş Yazın ve Kültür. Gazete, Dergi, Kitap, Basın ve Yayın Anonim Şirketi, 1978, İstanbul.

ortaya romanın adına yakışan bir çıkış yapılabildi. Bu sağlıklı bir biçimde yapılamadığı için okuyucu kahramandan beklediğini bulamıyor.

Yazarın, romana kahramanın rüyasında işkence görmesi ve bir dağ evinde gömülü önemli miktarda bir hazinenin peşine düşmesi; Ermeni kızı Sarin’le Şinasi’nin ölümle sonuçlanan aşkları gibi zaman zaman fantastik öğeler eklemesi, romanı daha ilgi çekici hale getiriyor. Bu tür fantastik öğeler Osmanlı-Rus savaşında da kullanılabilir miydi? Bu sorunun yanıtını yazara bırakmak doğru olur sanırım.

Eroğlu’nun romanına aldığı başka bir fantastik öğe de Mülazım Hüseyin Bey’in İttihat ve Terakki Cemiyeti’ndeki görevi açığa çıkınca işkence görmesidir. Mülazım Hüseyin Bey’in rüyasında gördüğü işkence, 12 Eylül işkencelerini aratmayacak canlılıkta betimlenmiştir. Okuyanların, “Yazarın böyle bir bağlantısı olmuş mudur?” biçiminde bir soru yöneltmesi beklenebilir.

Romanın akışı içinde birçok tarihsel olayı öğrendiğimi de söyleyebilirim. Maraş-Zeytun Ermenilerinin Fransızlarla işbirliği yaparak halka zulmetmesi ve ülkesine ihaneti –ki bu işbirliği bizim eski ilçemiz Haçın (Saimbeyli) Ermenileri için de geçerliydi- bir tarih kitabını aratmayacak ayrıntıda anlatılmaktadır. Başkaca tarihsel bilgiler de var romanda. Ancak tarihsel bilgileri daha fazla irdelemeyeceğim.

Mülazım Hüseyin Bey’den bir roman kahramanı olarak daha fazlasını beklerken roman, yine eski Türk filmlerindeki aşk sahnelerini anımsatan bir biçimde sona eriyor. Mülazım Hüseyin Bey, eşi ve çocukları bir nedenle önce ayrılıyor, sonra da bir biçimde buluşup mutlu oluyorlar.

Bütün bu açıklamaların sonunda Ahmet Eroğlu’nun Mülazım adlı romanı, kimi teknik ayrıntılar bir yana bırakıldığında yoğun bir emeğin ürünü olarak değerlendirilmelidir kuşkusuz. Romanla ilgili düşüncelerim okuyucuların beğenisinin önüne geçmek için değil, tam tersine romanla ilgili bir farkındalık yaratmak içindir. Kaldı ki kim ne derse desin, romanla ilgili son kararını verecek olan okuyucudur. Ahmet Eroğlu’ndan yeni romanlar okumak dileğiyle.

HIZIR İRFAN ÖNDER

ÇIKMAZDAYIM

Nefes alamıyorum artık
Yokluğunda
Günüm sancılı
Gecem sancılı!

Uyuyamıyorum geceleri
Sensizlik ıstırap
Yatak diken
Yorgan diken!

Yaşayamıyorum
Senden yoksun
Kalbim kanıyor
Ruhum kanıyor!

Çıkmazdayım, karanlıktayım
Çekip gittiğinden beri
İçim hapisane
Dışım hapisane!..

DİRENÇ

Sevincimizi linç edemezler
Erinçsiz akşamlar

Talan edemezler gönencimizi
Hain ve kıskanç gözler

Solduramaz sevdamızın rengini
Ezinçli ruhlar

Direncini kıramazlar kalbimizin
Korkunç fırtınalar

Yok edemezler dayancımızı
Usanç yüklü bulutlar

Bizi tutsak edemezler ürkünç yaşama
Ne diktatörler ne de devasa kentler

KARAS

ERKAN ÖZAYDIN

Kaçanları gördükçe ürkmeye başlamıştım. Dizlerini, kollarını, omuzlarını güçlendirenler, dünyayı taşıyanlar bu insanlar mıydı? Her gün biraz daha kuruyan, biraz daha kararan, iki adım atıp düşenler, kendi sesinden ürkenler, söyleyeceğini yarım bırakıp yutanlar? Bu kadar güçsüz müydü insan? Ya da evren savurup atacak, çiğneyip tükürecek kadar acımasız mıydı?

Karas'ı dağlar çağırıyordu; kamp ateşi, uyku tulumu, yükseklerden düşen sular, sağır eden sessizlik, kör edici beyazlık çağırıyordu. Mart'ın üçüydü. M....deki doğa sporları kulüplerinden dört kişi, karma bir ekip oluşturup kış etkinliği için dağa gittiler. O güne değin Hasandağı'nda ve Erciyes'te pek çok kez 3300 metre kış faaliyetine katılmışlardı. Karas böyle etkinliklerde her zaman Erol'la birlikte tırmanırdı. Erol, Hasandağı'na gidecekti, Karas ise bu kez iyi tanımadığı başka bir dağcı ile Medetsiz'e tırmanmaya karar vermişti.

İki dağcı Maden Köyü yolundan Meydan Yaylası'na ilerlediler, yol kardan kapalıydı. Önce yol çatında kamp kurup saat 04.00'de Medetsiz'e hareket ettiler. Beş altı kilometre bata çıka ilerleyip Meydan Yaylası'na geldiler. 1900 metrede tekrar kamp kurdular. Yine bata çıka Karagöl'e, 2600 metreye ulaştılar. Karagöl'ün doğusunda, gece 02.00'de sıcak suyu, atıştırmalıkları, geceleme ve ilk yardım malzemelerini çantalarına koyup yükselmeye başladılar. Her zaman çıkılan rotadan değil de zaman kaybetmemek için dik ve kestirme rotadan, hızla Koyunaşağı mevkiine çıkmayı hedefliyor, kramponlarıyla buzda kolay ilerliyorlardı. Beş saatte Koyunaşağı'na vardılar. Saat 08.00 civarında da 3200 metreye ulaştılar. Bulut akışı vardı ve basınç hissediliyordu. Erol, Medetsiz'de havanın çok kötü olacağını söylemişti. Hava raporlarını sıkı takip ederdi. Çok temkinliydi. Karas, Erol'un uyarısını dikkate almamıştı. Kısa mesafede 200 metre kadar alçalarak, kuş uçuşu sekiz kilometrelik bir uzaklığı önce alçalıp sonra yükselerek geçeceklerdi. Arada bir kayalık bölüm vardı. Orada basıncın arttığını hissetmeye, nefes almakta zorlanmaya başlamıştı. Hava

basıncı değişmişti. Yılların tecrübesiyle zirveye çok yaklaştıklarını, bir şeylerin iyi gitmediğini hissediyordu.

Koyunaşağı Sırtı'na çıktılar. Arkadaşının bacakları uzundu, ona göre daha uzun adım atıyor, daha aralıklı iz açıyordu. Karas, önünde açılmış izlere basmak istediğinde daha yorucu oluyor, kendi adımlarına göre yeni bir iz açmak zorunda kalıyordu. Bu da fazladan enerji harcamasına neden oluyordu. Oysa iz açan peşinden geleni dinlendirmeliydi. Arkadaşını uyardı. Tıpkı hayatındaki gibi beraber yürüdüğü kişiyle aynı adımları atmanın anlamını hatırladı. Aynı genişlikte adım atmıyorsanız, aynı yönde yürüseniz bile hem yorar hem yorulurdunuz. Yola çıkmadan önce beraber yürüyeceğiniz kişinin adımlarını iyi gözlemesi gerekirdi. Birbirlerini iyi tanımadıklarını anlıyordu. Bozulan havayla birlikte, vardıkları noktada özgüveninin had safhada olduğunu, ekipmanlarının en iyi düzeyde olduğunu düşündüğü anda her şeyin ne kadar yetersiz olduğunu görüyordu. Hayatı başka bir şeye dönüşüyordu işte. Bir kırılma noktasında olduğunu hissetti. Arkadaşıyla arasında 40 metre vardı. Medetsiz'den bir önceki zirvede, 3200 metrenin üzerinde, karla kaplı olduğunu bildiği bir obruk vardı. Kayaya yakın yürümeye başladı. Sert kar taneleri yağmaya başlamış, önündeki arkadaşını göremez olmuştu.

Saat 09.00 sularında 'kılçık'ı geçtiler. Her iki tarafı 800 metrelik çok dik bir uçurum olan, daha çok otura otura, çok kontrollü geçilen, herkesin korktuğu bir sırttı kılçık. Önceden pek çok kere yaşadığı gibi hızla değişen hava koşulu olduğunu, bu durumun geçeceğini, gökyüzünün maviliğini tekrar göreceğini düşünüyordu.

Tersine hava daha kötüledi. Sis yoğunlaştı, görüş daha da zorlaştı. Adım attığı yeri görememeye başladı. Rotasında olduğunu hissediyordu ama bastığı yeri göremiyordu. Sisle beraber kar ve rüzgâr yüzünü kırbaçlıyordu. Çantasından kar maskesini çıkardı. Vücut ısınısını sabit tutan teknik ceketini giydiğini hatırlıyordu. Yüzü kapalıydı,

rüzgârla yüzüne çarpan kar taneleri acı veriyordu. Rüzgârdan ayakta duramaz olmuştu. Hava patlamıştı. Tipinin içindeydi. Sıcaklık hızla on derece kadar düşmüştü, Sıfırın altında 15-20 derece olmalıydı.

Saat 09.30 ya da 10.00 sularıydı. Nefes almakta zorlanmaya başladı. Sıcaklık ve vücut ısısı aşırı derecede düştü. Burnunun ucunu göremiyordu. Telaşlandı. Diğer arkadaşıyla bağlantı kurmalıydı. Onun gittiği yöne ilerlemeye başladı. O yönde bir kaya vardı; oraya doğru yürüdü. Rotayı çok iyi biliyordu. Obruğa düşerim diye pek endişesi yoktu. Ayağının altındaki kar bloğu hareketlendi. Kar balkonunun üzerinde olduğunu anladı. Sırtı aşan sert rüzgârla tepenin arkasında kar birikiyor, balkon oluşuyordu. Aslında doğuya gidiyordu. Ulaşmak istediği kaya doğudaydı. Bir gümbürtüyle on metre kadar geri geri gitti.

Daha fazla hareket etmenin yanlış olduğunu fark etti. Ne yapabilirim, diye düşünüyordu. Aynı noktada birkaç yıl önce iki genç ölmüştü. Hata yapmışlardı. Bulundukları yerde kendilerini güvene almak yerine batıda bir vadiye girmişler, biriken karın altında kalıp ölmüşlerdi. Kaza, sonbaharda olmuş, dağcılar mayıs ya da haziran ayında çobanlar görüp jandarmaya bildirmişlerdi. Hata, telaşa kapılıp mantıksız bir şey yapmaktı. Sağlıklı karar vermek olanaksız hale gelmişti.

Sağlıklı karar verebilmek için durumu koruyup bir süre düşünmek, sakinleşmek gerekiyordu. Telaşını geçirmeye çalıştı. Erol Hocanın yıllar önce verdiği bivak denilen bir geceleme torbası vardı. Hiç gereksinim duymamış, yıllardır kullanmamıştı. Çantasından çıkardı. Kazmayla karda 60-70 cm'lik bir çukur kazdı. Çantasıyla bivağın içine girdi. Çantanın üzerine oturdu. Bivağın havalandırmasını açıp beklemeye başladı. Kar yağıyordu, üzerinde boyunu geçecek seviyede kar birikmişti. Kazmayla tepesinde bir delik açmak zorunda kaldı. Telefonunun acil modundan birilerine ulaşmaya çalıştı, sinyal yoktu. Kırmızı fularını kazmanın kaşığına bağladı, tepesindeki delikten çıkarıp el yordamıyla kara sapladı. En azından birkaç ay sonra kolayca bulabilsinler, diye düşündü. Bu da başıma gelecek miydi, diye aklından geçiriyordu. Kendi kendine gülümsedi. Hikâyenin tamamının okunmuş olacağını umuyordu. Sürekli şimşek çakıyor, yıldırım düşüyordu. Kazmanın yıldırım

çekeceğini düşünerek elini çıkardı, kazmayı yana yatırdı. Yola çıkarken ısıtarak termosu koyduğu su ve pet şişesindeki su da donmuştu. Ceketinin içine, vücuduna temas edecek şekilde yerleştirdi. Suyun eriyeceğini umuyordu. Düşüncelerini toplarken, alışkanlıkla sigara yakmak geçti aklından. Kendini toparlayıp güldü. Bivağın içinde solumak için bile çok az hava vardı. Yanında olması gereken, su ısıtılacağı ocak arkadaşında kalmıştı. Çantasından bir parça çikolata koparıp ağzına attı. Su kaybından (dehidratasyon) ağzı o kadar kuruydu ki erimiyordu. Bir parça kar aldı. Kar da erimiyordu. Hem dehidratasyon hem hipotermi (vücut ısısının normalin altına düşmesi) başlamıştı. Çikolatadan alacağı enerjinin beş katını harcar gibiydi. Zaman zaman tepesindeki karı temizleyip havanın açılıp açılmadığını görmeye çalışıyordu. İlk yarım saatte ne yapmalıyım diye düşündü. Medetsiz'in zirvesine çok yakındı. Keçibeli Sırtı'ndan güneyde kalan Karboğazı'na ters istikamete ulaşabilir miyim, diye hesapladı. Yay çizecekti. Başka bir yoldan, piramidin dibinden Keçibeli'ni piramide bağlayan, rüzgârın çok etkili olduğu bir noktadan geçmesi gerekecekti; vazgeçti.

İkinci olasılık bir vadiye inip orman sınırına ulaşmaya kadar yürümek ki bu da günler alabilirdi. Sert kaya duvarlarına, suyun sert ve yüksek düşüşlerine rastlayabilirdi. Bu düşüncesinden de vazgeçti. Bulunduğu noktadan, kuzeyinde kalan Alişan Çukuru'na inip buradan Karboğazı'na ine-bilirdi. Vazgeçti. Çok sert kaya duvarları vardı. Beklemeye karar verdi.

Hipotermi ve dehidratasyon had safhadaydı. Giderek daha sağlıksız düşünür, karar vermekte zorlanır, yanlış kararlar alabilirdi. Ne olursa olsun orada kalmaya, durumunu korumaya karar verdi. Susuzluk ve ısı kaybı gittikçe artıyordu. Kar ağzında hiç erimediğine göre artık donuyordu, tükürük bezleri, kanalları donmuş olmalıydı.

Beş saat sonra hava biraz değişmeye başladı. Geldiği noktadan geri dönmeye karar verdi. Diğer arkadaşının öldüğünü düşünüyordu. Kılıçık istikametine doğru on dakikada on metre kat ederek, sık sık referansları (nirenge noktalarını) kontrol ederek, çok yavaşça, kar çukurunun doğu yönünde 300-400 metreyi bir saatte ilerleyebildi. Rüzgârın içinden bir ses geldi. Bekledi. Görüş üç dört metre

kadardı. Sesi merak ediyordu. Vahşi bir hayvan olabilirdi. Sis biraz aralandı. Kayanın üzerinde diğer arkadaşı bağıriyordu. Ölmeyip kurtulduğunu anladı. Ona yaklaştı. Bir kayanın altına ulaşmış, kardan bir duvar örmüş, içindeki ocakta su bile ısıtmıştı. Arkadaşı çok fazla telaşlanmış, düşünceleri bulanıklaşmıştı. Kılçıkta, yanlış yöne uçuşuma doğru yürüdü. Arkasından bağırip geri dönmesi için uyardı. Kararında ısrar ediyordu, dinlemedi, yürüdü, kayboldu.

Hayatında pek çok örneğine rastladığı bir şeydi bu. Olması gereken, doğru olduğundan emin olduğu rotadan ilerledi. Kılçık'ı dört ayakla, ellerini ve ayaklarını kullanarak geçti. Koyunaşağı Sırtı'nda sis bastı. Gücü tükenmişti. Susuzluğu had safhadaydı. Ceketinin içinde bir damla su erimemişti. Titriyordu. Hipotermi ile kusma refleksi, yutkunma zorluğu başladı. Çantasında yiyecek olsa da çiğneyip yutacak enerjisi kalmamıştı. Tükürük bezleri ve kanalları donmuştu, kar ağzında erimiyordu. Çikolata çamur gibi olmuştu.

Koyunaşağı Sırtı mıntikasındaki sarp kayalıklardan, tırmanış güzergâhına geldiklerini düşündüğü noktadan Karagöl istikametine doğru yöneldi. Sırtta etrafını detaylandıramıyordu. Çok kar yağmış, bütün referans noktaları biçim değiştirip kaybolmuştu. Görebildiği coğrafya bambaşka bir coğrafyaydı. Karla örtülü yumuşak yükseltilere bakıp uzaklığı değerlendirebilmek olanaksızdı. Geri çıkıp rotayı düzeltmesi gerekiyordu. Ama enerjisi yoktu. Oradan inmeye karar verdi.

Yamaçtan inerken önünü sık sık kaya terasları kesiyordu. Basamaklar arasında kazmasını fren yaparak, teraslar arasındaki kar yığıntılarından aşağı kayarak inmeye başladı. Bir-iki saatlik çaba sonrası artık kaslarına daha fazla hükmedemiyordu. Dinlenmeye karar verdi. O sırada kompakt fotoğraf makinesi 500-600 metre aşağıya kaydı. Gitti, makinesini buldu.

Hava kesif sisli, görüş zordu, kararmaya başlamıştı. Kardan dolayı her yer bembeyazdı. Her şey; bütün evren bembeyazdı. Referanslar yok olmuştu. Nesnelerin mesafeleri belirsizleşmişti. Saatlerce çadırının olduğu noktaya yöneliyordu. Kalçasına kadar kara gömülerek, neredeyse yüzer gibi ilerledi. Suyun aktığı, üzerinde otlar olduğunu hissettiği bir kar koridoruna geldi. Yüzer gibi

geçti. Bir saat sürmüştü. Sevindi. Göle, çadırına ve sıcak suya yakın olmalıydı.

Bir ılık duydu. Çoban ısıldığıydı. Arkasında, indiği rotada bir kafa lambasının ışığını gördü. Arkadaşı gittiği yanlış rotayı iki saatte geri dönmüş, çıktığımız rotadan inmiştir, dedi kendi kendine. Arkasından geliyordu. Bekledi. Hiç konuşmuyorlardı. Üzerindeki dağcı giysileri arkadaşınınkinden farklıydı. Değiştirmiştir, dedi içinden. Dikkatini topladı, dağcının beresinin altından kumral saçları gördü. İki yıl önce Aladağlar'da kaybettiği arkadaşına benzetti. Kaybolduğunda kurtarma ekipleri Demirkazık eteklerinde on gün aramışlar, iz bulamamışlardı. İşte ortaya çıkmıştı. Onu yeniden görmek rahatlatmıştı Karas'ı. İki yıl içinde neler yaşadığını merak ediyordu.

Çadıra geldiler. Su ısıttı. Durumu değerlendirdi. Arkadaşı konuşmasalar da devam etmeyi işaretle anlatıyordu. Dehidratasyonun ve hipoterminin ilerleyen saatlerde neler yapacağını bildiğinden devam etmeye karar verdi. Hasandağı'na giden ekip, onları bıraktıkları noktada saat 16.00 gibi alacaklardı. Bu planlandıktan sekiz saat sonra, 24.00'de çadıra zor ulaşabilmişlerdi. Karagöl ile otel inşaatı arasındaki patikayı sürünerek, kazmalarını çekerek katettiler. Meydan yakınındaki yol çatına altı kilometreyi müthiş bir bitkinlikle aştılar, buluşma noktasına yaklaştılar. Arabanın ışığını gördüler. Erol ve bir arkadaşı, onun döneceğini bildiğinden emin, aracı zaman zaman çalıştırarak beklemişlerdi.

Arka koltuğa, iki arkadaşının arasına yığıldığını, kollarına girip onu evine çıkardıklarını hatırlıyordu. Diğer dağcıyı merak ediyordu. Bir hafta serum takıldı. Katı yiyecek yiyemedi. Ayağa kalkamadı. Yiyecekleri çiğneyemiyor, yutamıyordu. Erol, onun Medetsiz'den tek başına döndüğünden emindi. Yanında kimse olmadığını söylüyordu. Diğer dağcıdan bugüne kadar hiç iz bulunamadı.

“Belki de öyle biri hiç olmadı” dedi Karas.

DİL MESELESİ*

HASAN ALİ TOPTAŞ

Son yıllarda, ülkemizde bir öykü patlamasından söz edildi. Patlama, oldukça iddialı bir söz tabii. Gene de, on yıl öncesine göre, görünüşte bir patlama söz konusu. Hatta, artık roman daha çok satılıyor ve yayınevleri de roman istiyor diye, şu anda bir çok öykücü harıl harıl roman yazıyor, büyük bir olasılıkla önümüzdeki yıl, bir roman patlamasından da söz edilebilir.

Biz 1990'lara yaklaşırken, dergilerde her ay ancak birkaç öykü görebiliyorduk. Varlık dergisinde en fazla iki, Karşı Edebiyat ve Yaba dergisinde de beş altı öykü yer alırdı. Bir de, o dönemde birkaç sayı çıkan Yaşasın Edebiyat dergisi vardı sanıyorum. Karşı Edebiyat dergisi iki ayda bir çıkardı. Yaba Öykü de kimi zaman çıkar, kimi zaman çıkmazdı. Kısacası, öykü yayımlatmak o yıllarda oldukça zordu. Biz, Cemil Kavukçu, Özcan Karabulut, İzzet Kılıçlı ve ben, öykülerimizi Ankara'daki kıraathanelerde birbirimize okutur, sonra da oturur uzun uzun tartışırdık. Birbirimizin okuru olurduk bir bakıma. Şimdiki öykücüler bunu yapıyorlar mı, öykülerini herhangi bir yere göndermeden önce birbirlerine okuyor ya da okutuyorlar mı, bilmiyorum.

1990'ların ortalarında, Adam Öykü, Düşler Öyküler, Fayton Öykü gibi dergilerin çıkması bir anlamda öyküdeki patlamanın başlangıcı oldu. Birçok insan öykülerini yayımlatabileceği alan buldu. Öykücüler bu dergilerle birlikte bir canlılık kazandılar. Öyküye yeni başlayanlar heveslendiler. Hatta bu heves giderek bazı şairlere de bulaştı ve onlar da bu dergilerde zaman zaman öyküleriyle yer aldılar. Dergilerin yanı sıra hepimizin bildiği gibi, Ankara, Antalya, Adana, Çanakkale gibi çeşitli illerimizde öykü günleri düzenlendi.. Dolu dolu öykü konuşuldu, öykü okundu, öykü tartışıldı. Bütün bunlar öykümüz adına, edebiyatımız adına elbette sevindirici gelişmelerdi. Bu hareketlilik, edebiyatımıza birçok yeni öykücü kazandırdı. Keşke her ilde, yılın belli zamanlarında öykü günleri düzenlense, keşke onlarca öykü

dergisi çıksa ve yüzlerce kişi daha öykü yazsa...

Yakın zamanda, sözünü ettiğim bu gelişmelerle birlikte, az da olsa bazı değerlendirmeler de yapıldı. Sözgelimi, öyküdeki bu patlamanın nicelik açısından mı, nitelik açısından mı olduğu sorgulandı. Gerçi, bana göre bu sorgulama yeterince yapılmadı; bu konuda söz alması gereken birçok edebiyat adamı susmayı yeğledi. Aslında, ben enine boyuna tartışılın isterdim. Tartışmadan bir sonuç çıkacağını umduğum için değil tabii, sonuçta bu patlamanın niceliksel mi, niteliksel mi olduğunu bize en büyük eleştirmen olan zaman gösterecek. Ama, sorgulama yazılı bir tartışmaya dönüşse ve katılım sağlanabilseydi, hiç kuşkusuz öykücülüğümüz açısından yararlı olurdu. Belki, tartışma tartışmayı açar da, birçok şey yeniden konuşulur, dikkatler o noktalara bir kez daha çekilirdi. Biz de büsbütün sessizliğe gömülen eleştiri kurumunun sesini bir kez daha duymuş ve hasret gidermiş olurduk.

Bu yapılmadı tabii. Nedense, son yıllarda, iyi eleştiri yazıları okuyamadığımız gibi, artık edebiyatımızda özlediğimiz türden, derin tartışmalar da göremiyoruz. Zaman zaman bir tartışma başlayacakmış gibi oluyor ama, iş orada kalıyor. Sözgelimi Semih Gümüş "Öykücülerin ağzını bıçak açmıyor," diyor ve bu ses hiçbir yere hiç kimseye çarpmadan gidiyor, boşlukta öylece asılı kalıyor. Ya da bir öykü ödülünün ardından, "Hayır bu kadar da olmaz" diyor, birisi çıkıp da neden olmaz, şunu bir açıkla diye sormuyor. Yükseliyorsa kendini savunmaya çalışan, duygusal birkaç ses yükseliyor yalnızca. Ama, sonuçta şöyle gittikçe derinleşen, edebi bir tartışma başlatılamıyor. Artık, kimse suya sabuna dokunmak istemiyor sanki. Ya da, durup kimsenin hiçbir şeyi tartışacak vakti yok...

Bana göre, günümüz öyküsünün dili de henüz tartışılmadı, bu dil enine boyuna konuşulmadı.

Bir süre önce televizyonda bir reklam filmi vardı, görmemişseniz bile, belki oradaki kadın sesi kulağınıza çalınmıştır. Bu bir deterjan reklamı. Oyuncu kadın, bir başkasına can havliyle dert yanyor; “Ekonomi yapayım dedim, çamaşırlar mahvoldu!” diyor. Ya da buna benzer bir cümle. Sonu nasıl bitiyor bilmiyorum. Ben, ekonomi yapayım, lafını duyar duymaz, beynimden vurulmuşa dönüyorum çünkü. Böylesine bozuk bir cümle, televizyonda aylarca nasıl kalabiliyor anlamıyorum. Günümüzde yazılan öykülerde de buna benzer cümlelere rastlamak mümkün. Artık dönmek yerine dönüş yapmak, girmek yerine giriş yapmak, çıkmak yerine çıkış yapmak diyenler bile oluyor. Hatta, şaşırdım demiyor artık, a! yaptım deniyor. Gel yaptım deniyor. Ya da, mutlu oldum yaptım deniyor.

Yinelenip durduğu için anlamını yitiren, dil araçtır, diye harcıâlem bir söz vardı. Bence, az önce verdiğim örneklerde, ne yazık ki dil araç bile olamıyor. Kaldı ki bana göre dil yalnızca bir araç değildir, o erişilmesi, tekrar tekrar keşfedilmesi, hatta yeniden yapılması gereken de bir şeydir. Bir bakıma, aynı zamanda amaçtır. Bunu daha önce başka bir konuşmamda da söylemiştim. Daha doğrusu, son romanımı yazarken, bir araç olarak kabul ettiğimiz dili aynı zamanda amaçladığımı belirtmiştim. Ama, ne yazık ki sözlerim yanlış anlaşıldı. İnsan, bir metni yazarken bir amaç güdebilmiş, onun yanında başka şeyler amaçlayamazmış gibi anlaşıldı. Oysa, ben insanın kelimelerle düşündüğünü, düşüncenin hayata hükmettiğini, bu nedenle de hayatın dilden ibaret olduğunu ve dili amaç edinmekle hayatı amaç edinmenin aynı şey sayılacağını kastetmiştim.

Bunu söylemeye gerek bile yok, dil her şeydir. Dil, düşüncenin aktarım amacı değil, düşüncenin kendisidir. Onu kullanırken de, malzeme ya da araç gözüyle bile baksak, onu çok iyi tanımamız gerekir. Onu sevmemiz, Hulki Aktunç’un deyişiyle ona âşık olmamız, onu okşamamız, onu ciğerlerimize çekmemiz, kanımızda gezdirmemiz, hatta tamamen ona dönüşmemiz gerekir.

Ben bu dil sevgisini günümüzde yazılan öykülerin ve romanların birçoğunda göremiyorum. Kullandıkları dille aralarında bir soğukluk var. Özellikle 1980 sonrası, bu sevgisizlik, bu soğukluk ve savruklu hızla arttı. Az önce verdiğim

örnekler de bunu gösteriyor. Örneklerde, ses bilgisinden eser yok. Oysa benim bildiğim kadarıyla, her cümlelerin bir ses yapısı vardır ve yazar bu yapıyı tasarlar, bu yapıyı elleriyle kurar. Hangi kelimeler açık heceyle bitiyor, hangi kelimeler kapalı heceyle bitiyor, bunlar nasıl yan yana gelmeli, şöyle gelirse nasıl olur, böyle gelirse nasıl olur diye kendi kendine sorular sorar. Hatta, sesli harflerle sessiz harflerin dağılımlarını da kontrol eder. Evet, şiir değildir yazdığı, ama düz yazının da bir ses düzeni vardır. Yazmak, bir anlamda beste yapmaktır.

Halit Ziya’nın ya da Ahmet Hamdi’nin metinlerine kulak verdiğimizde, cümlelerin gerisinden yankılanıp gelen ve bize cümlelerin kendisiymiş gibi gözükken, bilinçle yaratılmış, derin bir melodi işitiriz. Ya da, Oğuz Atay’da ortak bilincin resmini çizen, tangır tungur bir gürültü işitiriz. Ya da, bir Bilge Karasu metninde, virgüllerin, kelimelerin ve cümle yapılarının kuvvetiyle genişleyip giden buruk bir sessizlik işitiriz. Bu yazarlarımızın hepsi bir ses sezgisine, bir cümle bilgisine sahiptirler çünkü.

Günümüz öykücülerinin birçoğu, metnin ses düzenini oluşturmak, cümlelerin ritmini belirlemek, açık hece kapalı hece ayırımını gözetmek, gibi kaygılar gözetmiyor ne yazık ki. Anlatacağı her ne ise ona odaklanıyor ve doludizgin anlatıyor. Kelimelerin bir lezzeti olduğunu, kelimelerin bir buğusu, bir derinliği, bir genişliği olduğunu bilmeden ve düşünmeden anlatıyor. Olay mahallinden canlı yayın yapan televizyon muhabirlerinin telaşıyla, gelişigüzel anlatıyor. Öyle ki, virgül bile koymaya vakti yok neredeyse. Ben bu telaşı anlamakta güçlük çekiyorum. Daha doğrusu, bu telaşı oldukça gereksiz ve anlamsız buluyorum. Bu telaş, bu hız, bana yaşadığımız dönemin hızıymış, yaşadığımız dönemin telaşıymış gibi geliyor. Bir tür, bilgisayar çağının hızı ve soğukluğu gibi...

Oysa, hız dediğimizde, biliyoruz ki, metnin içinde yazar tarafından oluşturulan hız gelir aklımıza. Yazar, belli tekniklerle, metni hızlandırır, yavaşlatır, durdurur.

Günümüzde, öykülerinden cümleler sunduğum bu öykücüler bende dil üzerinde düşünmedikleri gibi, metnin hızı üzerinde de düşünmüyorlar.

Kısacası, öykü yazıyorlar öykü kitapları çıkarıyorlar ama, bana göre öyküyü yeterince ciddiye almıyorlar. Bu hafta okuduğum bir söyleşide, yeni öykü kitabı çıkan genç bir öykücü, ben bir öykü üzerinde bir iki ay çalışanları hiç anlamıyorum, diyor sözgelimi. Ardından da, kendisinin iki saatte bir öyküyü yazdığını söylüyor. Geçen yıl Celine'yle yapılan bir söyleşiyi okumuştum. Celine dilimize ilk kez çevrildi biliyorsunuz. Yiğit Bener, 'Gecenin Sonuna Yolculuk' adlı romanını çevirdi. Celine ile yapılan söyleşide, "Basılmış her 400 sayfanın arkasında benim el yazımla 80.000 sayfa vardır" diyor.

Bugünlerde şunu merak ediyorum: Öykücülerimiz ya da romancılarımız, yazdıkları metinleri kimin kulağında dinlendiriyorlar? Sait Faik'in mi, Memduh Şevket Esendal'ın mı, Sabahattin Ali'nin mi, Dedem Korkut'un mu? Sözgelimi, örnek cümlelerini verdiğim öykücüler, karşılına Sait Faik'in hayalini oturtup öykülerini ona okuyorlar mı? Son olarak iki şey söylemek istiyorum.

Birincisi şu: İnsan dilde yaşar. Dil, bizim hem vardığımız, hem de geldiğimiz bir yerdir. Biz kalemi alıp bir öyküye ya da romana başladığımızda, arkamızdan, Yunus Emre, Dedem Korkut, Sait Faik, Sabahattin Ali, Ahmet Hamdi Tanpınar, Nâzım Hikmet, Oğuz Atay ve Bilge Karasu gibi isimlerden oluşan devasa bir kalabalık bakmaktadır. Aynı zamanda gelecekte de, henüz adını bilmediğimiz edebiyatçılar bakmaktadır. Bu yüzden Karacaoğlan gibi, "Kim var imiş ben yoğiken burada?" diye sormak gerekir.

Söylemek istediğim ikinci şey de şu: Hiç kuşkusuz, her dönemde dili yanlış kullananlar, dili önemsemeyenler olmuştur. Bunun tehlikeli bir yanı yok. Bence asıl tehlike, bu denli bozuk bir dilin özgüvenle edebiyat diye okura sunulmasıdır. Böylesi bir dille yazılan öykülerin ödüllendirilmesidir.

Bir de şunu söylemek isterim: Dile sahip çıkmak, hikâyemize sahip çıkmaktır. Geniş anlamıyla hikâyemize; yani aşkımıza, sıkıntımıza, derdimize ve varsa neşemize. Özetle, hayatımıza. Yoksa, dile sahip çıkmadığımız sürece, bütün bunları yanlış adlandırır, yanlış algılarız. Kendimizle bile yanlış ilişki kurarız.

*Toptaş, H.A. Dil Meslesi *İçel Sanat Kulübü Bülteni* 2004

SEVİM BOLAÇ ÜZÜM

SENİ BEKLER

Bastığın topraklar
Yürüdüğün yollar
Aştığın karlı dağlar
Seni bekler

Bükülmeyen bileğinle
Korkmayan yüreğinle
Kalem tutan ellerinle
Vatan seni bekler

Çakmak çakmak gözlerinle
Vatan sevdası sözlerinle
Bitmeyen özleminle
Sevdan seni bekler

Şehit olsan ölmezsin
Ne çok sevildiğin bilmezsen
Al bayraktan başkasını görmezsin
Bayrak seni bekler

Sönmez yürekte ateşimiz
Hepimiz tek yumruk kardeşiz
Biz böyle bir milletiz
Vatan seni bekler, Mehmed'im.

ASIM ÇETİNKAYA

SONRA

Patronunu çok seven
Ama elinden hiçbir iş gelmeyen bir inanan
Ekonomiden anlayan bir hamam türküsüyle
Kanatlanmak yerine numaralandırılmış tüm hayallerin başköşesine kahraman
Sokakta yatan öğrencilerden
Uçaklanarak boğulan çocuklara kadar sevmeyi başarabilmiş her insan gibi
Genç deyince aklıma Cemal gelirdi hep
Elinde makaslanmış gülüşüyle
Durmadan şiir yazan bir terzi yamağına benzetirdim her saati
Elden ele yıkananlar bir yana
Gözlendikçe çocuklaşan
Ve nereye koyacağını bilmediği utancıyla yaşamayı öğrenmiş birkaç sözden sonra
Işıltıyla gülen suratlarından seyyar satıcıların
Ve bütün bunlara rağmen dokunduğu her şeyi
Balkabağına ya da üniformadan bozma bir sabaha dönüştüren sesinden
Korkmuyorum
Sözcüklere bulanmış bir zihnin
Aşk acısı çeken biçimlerinden sadece biriyken anlamak
Sevmeyi başka bir zamana bırakıyorum

ZORLU YOLCULUK

NEBİHE KARASU

Yol vardır yâre kavuşturur, yol vardır sevdiğinden ayırır, yol vardır sonsuzluğa ulaştırır. Zelha sırtındaki, kollarındaki yüklerle cehennem sıcaklığında yokuş yukarı hayatı gibi zorlu bir yolu aşmak üzere ter döküyordu. Yeni gelin sayılırdı. İki yıl önce bu köye ne hayallerle gelmişti. Olsun, sevdiği Murat'ına kavuşmuştu ya, her zor kolay geliyordu ona.

Kaynanası, kayınbabası ve kocası sabah ezanında alacakaranlıkta üç tepenin ardındaki tarlaya gidip ekin biçmeye başlıyordu. Zelha da ev işlerini yemeği, suyu, buzu denk yapıp sırtında, kolunda yüklerle güneşin ateşini kusmaya başladığı saatlerde tırmanıyordu yolu. Bir yılan çıksa karşısına, vahşi hayvan, hele hele komşu oğlu Haşmet'in gözü göz değildi. Bu ıssızca yolda savunmasız, karşısına çıksa ne yapardı?

Birden, "crpp!" sesiyle irkildi. Kurumuş, kavrulmuş dikenler arasından kertenkele çıkıvermişti. Yılan olmadığına bin şükür edip adımlarını hızlandırdı. Hışırta yılan değildi ama yol ylandı, sinsiydi ne zaman nerede ne çıkacağı belli değildi.

Kenarları dikenler ile sarılı daracık yol, yokuş yukarı bitmek bilmiyordu. Altan ateş, üstten ateşti sanki. Buram buram terliyor ofluyordu Zelha. Uzun boylu, balık etinde yeşil gözlü çok güzel bir kızdı. Kumral belikleri beline kadar uzanmıştı. Kaynanası Hatçe onu istemeye vardığında, "Çok güzel, hem de yapılı. Katır cinsi möbarek, tam iş görecektir," diye çok sevinmişti. Gerçekten de gelin geldikten sonra eskiye göre çok rahatlamıştı.

Bir ağaç, bir gölge olmaz mıydı yol boyu? Yok... Recep Dayı'nın toprağına varana dek ağaçlık yoktu. Bir tepeye aşmış ikinci tepenin yamacına tırmanamamıştı. Güneş daha bir yükselmiş, al ağzını döküyordu. Sırtındaki daha bir ağırlaşmıştı, yufka ekmek, çökelek, soğan, bir testide yoğurtlu göce yapmıştı. Gün doğmadan buzların bir kısmını testiye atmış bir kısmını erimesin diye sarıp sarmalamıştı. Ha gayret tepeye varmış da az

sonra Recep Dayı'nın toprağında soluklanıp daha da hızlanacaktı.

Ah, bir bebe tutsağı kaynanası gevşer, imana gelir miydi? Bu sarp yolları haftada bir ikiye indirir miydi? Sen büyüksün Yüce Mevla'm, diye geçirdi içinden. Biraz daha tırmandı, terler boş akıyordu yüzünden, göğsünden, sırtından. Oh, ağaçlar görüldüğü şuradan bir soluklanıp sonra bir koşu varırım Murad'ıma diye geçirdi içinden! Zeytinlikler suya susamış, melül melül bakıyordu. Ben attım kendimi ağacın altına, gölgelik içine. Garip bir huzur verdi. Ağaç gölgesindeki toprakla oynadım. Kum gibi eziliyordu. Elimle bir çukur açmaya çalışıyordum ki elime bir sertlik geldi.

Düzgün bir deniz taşı gibiydi. Aldım elime, toprağını temizledim. Yuvarlak düzlüğünü okşadım. Bebek gibiyim. Evet farklıydı, çok sevdim bu taşı onu alacaktım, yemek çıkınında bir yere soktum, tam kalkacaktım ki bir hışırta, bir ses... Geri dönüp bakınca, donakaldım. Kabus bu olmalıydı.

Haşmet tam karşısındaydı. Alaylı alaylı sırtıp duruyordu. Bir hamle yapıp kaçmak istediye de koca gövdesiyle üstüne atlayıp yere serdi. "Ne çok bekledim bugünü," diye tekrarlarlarken sıkıyor, üstündekileri parçalıyordu? Vurdu, ısırdı... Yalvardı Zelha, adamımın yüzüne bakamam diye yalvarıyordu. Ama yakalamıştı bir kere, bırakır mıydı.

Zelha yalvarıyor ama üstündeki ağırlıktan nefes alamıyordu. Baygınlık geçirdi. Kendine geldiğinde, uzun boylu, koca gövdesi ile kollarında, uyuyan düşmanını gördü. Toparlandı, yerden taş alıp büyük bir öfkeyle Haşmet'in başına vurdu, vurdu, vurdu!.. Gözyaşları pınardı, gidemezdi Murad'ına. Ne yapacaktı? İpleri aldı, birbirine ekledi düğümleri sıkıladı, en uzun ağacın altına geldi tırmandı, ipi bağladı, büyükçe bir taşı ipin altına getirip üstüne çıktı. İpi boynuna geçirip ayaklarını topladı: İşte bu kadardı. Zelha'nın yolu buraya kadardı.

YAŞAMAK, BERİ GEL HELE

ZEYNEL ÇOK

Yaşamak, ne kadar damgamızı taşır?
Yaşadıklarımızın yanında yaşamadığımız zaman-
ların hacmini ölçebiliyor, hesaplayabiliyor, dahası
düşünebiliyor musunuz?

Neden yitirilen zamanı göremeyiz, yitirenin biz
olduğunu bilemeyiz? Ne güneş, ne ay, ne yıldız-
lar... İnsan hayatı aydınlatan ışıktır. Yaptıkları,
bıraktıklarıyla zamanı kanıtlayan varlıktır.
Zaman, insan varsa vardır.

Yaşayan ve yaşadıklarımızla görüntüdeki adam
ne kadar biziz? Ne kadar söz ve karar sahibiyiz?
Yaşanılmayan, sınırlandırılmış, kalıplara sokul-
muş, sahte ve yüreksiz bir hayat ne kadar bizim
sayılabilir?

Öğrendiklerimiz, bildiklerimizin yanında ne
kadar az, nasıl da denizdeki damla örneği göze
görünmez... Yaşadıklarımız, düşlediklerimizin
yanında ne kadar biçare!

Bizi vuran kanlı ihanetlerin, nevrimizi döndüren
kirli ellerin kim bilir ne kadar tanıdık... Bunu
bilemediğimizden bazen aynı bayrakların altında
yürürüz. Onlar ki, bizi sırtımızdan bıçaklarken
bile aynı eğilim ve uyum içinde isyanın türküsünü
söylemeyi ihmal etmezler. Oysa ne kadar inanmış,
güvenmişizdir; ne kadar inanılır, güvenilir görün-
meyi başarmışlardır.

Ya dildeki, gönüldeki ihanetler... İçimizdeki
barikatları yıkan o dost yüzlü canavarlar... Biz
olarak yaşayamıyorsak, biz olarak konuşamıyor
ve anlatamıyorsak, çılgınlıklarımızdaki ses kimin?

Korlanan bir aşkın bir anda kül olması... Yüreğe
gömülen bir sevginin her gün için için kanayan
gizli bir yaraya dönüşmesi... Sevince, sevgiye
uzanan ellerin tam da yakalayacakken geç kalma-
sı... işlevini yitirmiş güzel bir sözün bir kez daha

yinelenmeyi özlemesi...

Bir yağmur damlası gibi bir ağacın dallarına tu-
tunmak, bir perde gibi yüreği doğan bir güneşe aç-
mak, baharla coşan bir ırmağa asiliğini katmak...
Sanırdım ki, yaşamak hüzdündür sadece... Bir si-
garayı bir çekişte bitirmek... Bir göğse, bir göğse
başını yaslamak... Müşkülü sabırla güzelleştir-
mek... Ne olduğunu sormak! Ne olacağını merak
etmek! Şu kenti gezmek, bu sokağı tanımak...
Seslenmek, seslenilmek, selamı almak vermek...

Bir meyhanede içmek! Bir yemek pişirmek, biraz
meyve yemek... Elbiseyi ütölemek, kopuk bir
düğmeyi dikmek... Biraz ağlamak, birazdan çok
gülmek...

Yalnızlaşmak, ufalmak, büyümek, sevmek,
nefret etmek ve ölmek... Yaşamak ne kadar bizim
damgamızı taşır? Yaşayan ve yaşadıklarımızla
görüntüdeki adam ne kadar biziz?

Yaşamla tanıştığımızdan bu yana o dudak бүk-
tüğümüz, belki de bugüne dek sayısız kez şaşıp
kaldığımız o gayriihtiyarî geçen zaman, ne kadar
kendimizden kaçtığımız, ne kadar kendimizi sak-
ladığımız, ne kadar kendimize yakalandığımızdır?
Hep yarın diye ertelediğimiz, hep yarın diye bek-
lediğimiz, hep yarın diye vazgeçtiğimiz bugünler-
den, yaşanmamış, nasıl yaşanacağı belli olmayan
bir yarın için neden hep vazgeçtik? Yoksa ömrü-
müzü adadığımız yarın ya da gelecek, hiç olmayan
bir takvimin okunamayacak yaprakları mı?

Yaşamak, bir yüreği mühürlemek... bir ölümü
içe gömmek... hayıflanmak... dudağını ısırarak,
boyun бүkmek, dövünmek, kendine küsmek mi?
İçimizdeki kapalı kutuları açmanın zamanı
gelmedi mi?

Bir noktaya toplanarak, yoğun yaşanacak bir ha-
yatı bin noktaya bölerek zamansız yaşlandırmak,

onu yok etmeyi başarabilmek değil mi? Ve sonra bir gün gelir yaşam sürer, ancak yaşamak ölür...

Gecenin koynunda bir kaç bardak şarap içmek için bile gücümüz yitmiştir. Ayaklarımız yükünü çekmez, kulaklarımız duyduklarını işitmez, gözlerimiz baktıklarını görmez, ellerimiz titrer; ya bir uykunun başındayız, ya bir uyanışın sonunda...

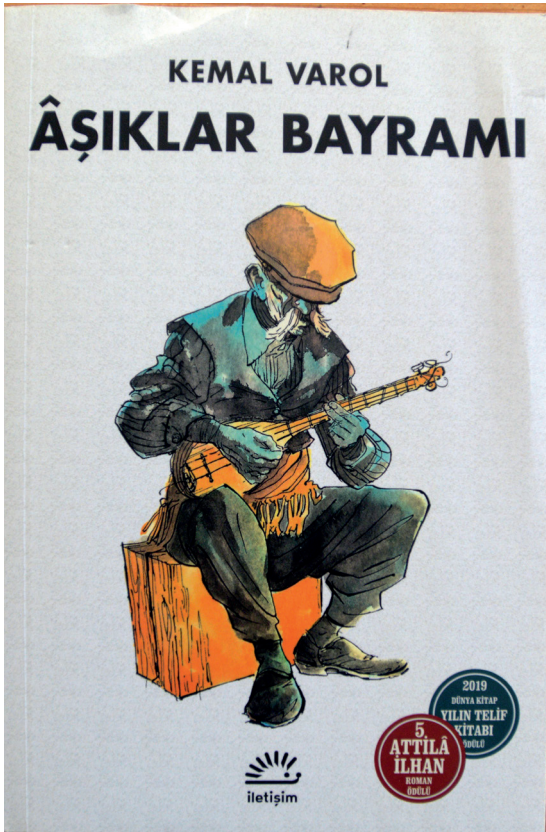
Yaşamak için hep beklerken sıramızın çoktan gelip geçtiğini, yarınları bekledikçe, bugünlerin tükendiğini fark etmemişiz...

Artık, ölümsüz yanımızın sonuna gelmiş, ölümlü yanımız kucakını bize açmış, koşarak kollarına atılmamızı beklemektedir. Hiç de kötü yaşamadım diyebiliyorsak ne âlâ.

Yalancı dünyalardan uzak, gerçeklere ve kendimize sadık kalabilmişsek ne âlâ...

Kaybettiklerimizin yanında kendimizi bulmuşsak ne âlâ...

Yaşamak, kazanırken kaybedebileceğimiz, kaybederken ise kazanabileceğimiz bir süreç; yerçekimsiz ya da yer çekimli, yaşamaya merhaba...

DURAN AYDIN

YARASI GÜZEL*

1/

Şakacıktan rüyalarda
Elleri yanlıış güneşlere uyanan
Ustasıym yenilgilerin

Gölgesini tuzak bilerek
Gece gündüz tuttuğum
Bir yol ki dönecek kimsem yok

2/

Yanık dilimden dökülüyor sesiniz
Yazılmamış kitabımda
Görmüyorum hangi cümledesiniz

Talan edilmiş ormanınızda
Bir ağacın kayıp kuşuyum
Kanımın akışı içinizdeki dereye

(*) Aynı adlı kitaptan. Artshop Yayınları, Mayıs 2022

ORHAN ÖZDEMİR’İN “ULU ARDIÇ” ÖYKÜSÜ İLE ÂŞIK GÜLHANÎ’NİN “CAN OLUR ORMAN” ŞİİRİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

RAMAZAN ESMER

Sevgi, insanın hem temel bir duygusu hem de önemli bir ihtiyacıdır. Dünyaya gelen bir bebeğin hissetmeye çalıştığı ve de yaşayabilmesi için hissetmesi gereken ilk duygu sevgidir. Hayatın başlangıcında önemi son derece büyük olan bu duygu, yaşam süresince de insanla birlikte yaşamaya devam eder. Önceleri anne, baba, aile ile sınırlı olan sevgi duygusu zamanla dallanıp budaklanır. Okulda öğretmen sevgisi, sokakta arkadaş sevgisi, delikanlılıkta yâr sevgisi... Sadece insana karşı değildir sevgi duygusu. İnsan bir kuşu, bir çiçeği, bir ağacı da sever. Akan bir suyu, bir manzarayı ya da bir ormanı...

Sevgi, insanın olduğu her anda ve mekânda var olduğundan edebi ürünlerde de sıklıkla işlenmektedir. Yüzlerce yıldır edebi metinlerde sevgi teması farklı anlatımlar ile yeniden üretilmektedir. Bu üretimlerden birisi Orhan Özdemir’e ait “Ulu Ardıç” öyküsü, diğeri ise Âşık Gülhanî’ye (Gürünlü Gülhanî – Mehmet Kargı) ait “Can Olur Orman” adlı şiirdir. Yazınımızın bu iki güzide ürününü konu, tema, dil ve anlatım gibi noktalarda karşılaştırarak değerlendireceğiz.

Farklı dönemlerde yazılmış iki metinde ortak duygu orman sevgisidir. Özdemir, bu duyguyu, öykü; Gülhanî ise şiir türünde işlemiştir. Biçimsel ayrım ile birlikte yazarların orman sevgisine yaklaşımları da farklıdır. Özdemir, öyküsünde kendisi ve çevresindekiler için çok değerli olan bir ağaç olan ulu ardıç üzerinden ağaç sevgisini dile getirmektedir. Ulu ardıç, halkın yüreğinde öylesi derin bir sevgiye sahiptir ki halkın günlük dilinde sıklıkla kullanılmaktadır:

“(…) Adını anmadığımız gün olmazdı. Ulu ardıcın yanı, ulu ardıcın üst yanı, ulu ardıcın beri yanı, ulu ardıcın altı, ulu ardıcın sol yanı, ulu ardıcın sağ yanı, ulu ardıca varmadan önce, ulu ardıcı

geçtikten sonra, ulu ardıcın karşısı, ulu ardıcın tepesi, ulu ardıcın dibi, ulu ardıcın gölgesi (...) (Özdemir, 2007, s.46).”

Özdemir, ulu ardıcın yaşamı ile halkın dili arasında bir paralellik kurmaktadır. Ulu ardıç var oldukça dil de var olmakta ve halk tarafından kullanılıp işlenmeye devam etmektedir. Yazarın ulu ardıç ile halkın dili arasında kurduğu yaşamsal ortaklık öykünün sonunda açığa çıkmaktadır:

“(…) Ulu ardıç kadar, ulu ardıçtan da büyük, ulu ardıçtan da ulu, ulu ardıç, ulu ardı... Ulu ard... Ulu ar... Ulu a... Ulu... Ul... U... ..

Ulu ardıcı kesenler, kestiler dilimizi de!..” (Özdemir, 2007, s.46)

Özdemir, bu öyküsünü “görünür açı”dan ve “derin açı”dan incelemek gereklidir. Öykü, görünür açıdan bir ağacın halkın gönlündeki sevgisinden bahsetmektedir. Bununla birlikte bu ağaç sevgisi direkt sevgi sözcükleri ile değil üstü kapalı biçimde anlatılmaktadır. Yazar “Adını anmadığımız gün olmazdı.” sözü ile ağaca olan bağlılıklarını ifade etmektedir.

Öyküye derin açıdan bakıldığında ise Özdemir, toplumdilbilimin en temel önermesini, dil ve toplum arasındaki ilişkiyi, gözler önüne sermektedir. “Dil, kendi doğal dizgesinin yanı sıra bireysel, toplumsal ve kültürel bir kurumdur; yaşamın her alanıyla yakından ilişkilidir. Bireyler mesaj vermek, verilen mesajları almak zorundadır. Bu nedenle, dil, bireyler ve kurumlar arasındaki çok yönlü ilişkilerde, en önemli iletişim ve bildirişim aracıdır. Dil, toplumu; toplum dili biçimlendirir” (Eker, 2007, s.127). Özdemir, dilin toplumun yaşam biçiminden nasıl etkilendiğini “Ulu ardıcı kesenler, kestiler dilimizi de!..” sözü ile

vurgulamaktadır. Özdemir'in öyküsü, aynı zamanda dil-doğa ilişkisine bir örnek oluşturmaktadır. Dilin, yaşadığı coğrafyadan etkilendiği göz önüne alındığında öyküdeki ana varlık olan ulu ardıcın dil üzerindeki belirleyiciliği daha iyi anlaşılmaktadır. Öyküde ulu ardıcın dil ile olan ilişkisi, dilin yaşanan bölgenin yapısal koşulları çerçevesinde biçimlendiğini göstermektedir.

Âşık Gülhanî ormana olan duygularını anlattığı şiir, bir halk şiiri örneğidir. Şiirde tema orman sevgisidir ve şiir ormanın fizikî yapısı, işlevleri ve canlı yaşamındaki yeri üzerine kurulmuştur:

*“Şu ulu çınarın duruşuna bak,
Tabanına gölge verişine bak,
Üstümüze kanat genişine bak,
Yorulan yolcuya han olur orman.”*

Gülhanî bu bölümde ormanın, orman içindeki ağaçların görünümünün kendi üzerinde yarattığı etkiyi dile getirmektedir. Şiirin dördüncü bölümü ise ormanın işlevlerini anlatmaktadır:

*“Erozyonu önler, toprağı tutar,
Tabiatı süsler; bülbüller öter.
Mis gibi havası burnumda tüter,
Dolar ciğerime, kan olur orman.”*

Gülhanî, ormanın insan yaşamı için de oldukça önemli olduğunu şiirinin son dördlüğünde dile getirmektedir:

*“Hem kapı pencere, tavanla eşik,
Ana ninni söyler; yavruya beşik,
Hamuruna tekne, sofrana kaşık,
Gülhanî'ye şifa, can olur orman.”*

Özdemir ve Gülhanî'nin metinleri “orman/ağaç sevgisi”ne yaslanmakta ve bununla birlikte konuyu ele alış biçimleri farklılık göstermektedir. Ormanın/ağacın insan için önemini Özdemir, dil düzleminde ortaya koyarken Gülhanî ise yaşam-sallık, işlevsellik bağlamlarında dile getirmektedir.

Özdemir ve Gülhanî'nin metinleri dil kullanımlarına göre değerlendirildiğinde her iki metnin de açık, akıcı, günlük kullanım dil ile yazıldığı görülmektedir.

Özdemir'in öyküsünü “kısalık ve yoğunluk” üslubu ile yazmıştır. Hem öykü, bir kısa öykü örneğidir hem de öyküdeki cümleler kısa cümle tipindedir. Yazarın kısa cümle ile yazması, bir taraftan gereksiz uzatmaların önüne geçmekte bir taraftan da okurun, metni bir çırpıda okumasını sağlamaktadır. Öykünün kısalığı yanında yoğunluğunda da söz edilmelidir. Yazar, ağaç sevgisi, ağacın bir toplum için önemi, dil/toplum ilişkisi, dil/doğa ilişkisi gibi geniş konuları sadece bir paragrafta anlatmaktadır. Bu da önemli olanın “az ve öz” olduğunu göstermektedir.

Gülhanî'nin şiirine gelindiğinde şairin orman sevgisini bir güzelleme ile anlattığını görmekteyiz. Âşık, beş bölümden oluşan şiirinde on birli hece ölçüsünü kullanmıştır. Şiirde yer yer benzetme olmakla birlikte şiirin genelinde sanatlı söyleyişten uzak kalınmıştır.

Özdemir ve Gülhanî birbirilerinden farklı yerlerde ve zamanlarda edebî metinler yazmışlardır. İki yazarı bir araya getirense doğaya bakışlarıdır. Farklı biçimlerde, farklı yaklaşımlar ile yazan yazarlar; aynı niyeti, aynı duyguyu, aynı istekleri dile getirmektedir. Gerek Özdemir gerek Gülhanî, insan olmanın temelinde sevgi olduğunu “orman/ağaç sevgisi” teması ile anlatmaktadır.

Son yıllarda ülkemizde yanan ormanlar, ormanlarda yaşayan onlarca canlılar düşünüldüğünde orman sevgisinin, canlı sevgisinin önemi bir kat daha artıyor. Bu sebeple Özdemir'in ve Gülhanî'nin eserleri, yüreklerimizde sevgi çanlarının çalmasını sağlıyor.

Kaynakça:

- 1-Eker, S. (2007) TOPLUM, DİLBİLİM, TOPLUM PLANLAMALARI VE KAMU MENSUPLARININ DİL KULLANIMI. Gazi Türkiyat, 1 (19, 127-135.
- 2-ÖZDEMİR, O. (2007). Mağara Öyküleri. İstanbul. Etik Yayınları

PORTAKAL BAHÇELERİNDEN*

TURGAY DEĞİRMENCİ

(...önceki sayıdan sürüyor)

Ertesi gün program olmadığı için Bakü'de İçşehir'i gezmeye gittik. Fotoğraflar çektik. Şairler Müzesi'ni gezdik. Dede Korkut heykeli önünde fotoğraflar çektiirdik, Azerbaycan'ın büyük şairi, park içerisindeki 'Nizami Gencevi' heykelini gördük. İçşehirde bir restoranda Azerilerin geleneksel yemekleriyle akşam yemeğini yedikten sonra İçşehirden döndük. Öykücü, radyo programcısı Günel Natik, 'Uluslararası Bakü Jazz Festivali'ne davet etti bizi. Türkiye'de dahi gitme olanağı bulamadağım bir caz konserini izledim bu sayede. Rusya'dan gelen Anna Kashina ve Macaristanlı grup V4 Quartet büyüledi bizi. Ertesi güne Bakü Radyosu'nda konuşmalar yaptık ve şiirlerimizi okuduk Azerbaycan halkına. Nâzım Hikmet de bu radyodan şiirleriyle dünyaya seslenmişti.

Radyo'dan sonra Azerbaycan Neşriyat'tan Tahire Memedov makamında ağırladı bizi ve salonda hem biz hem Azeri şairler şiirler okuduk, Azeri şairler daha çok Karabağ ile ilgili duygusal şiirler okudular ve konuşmaları arasında zaman zaman ağladılar. Azerbaycan gibi köklü bir şiir geçmişi olan bir milletin bu şiirlerinin Karabağ'ın kurtuluşunun yeni oluşuna bağlıyorum. Tezadlar gazetesi yazarı konuşmasında Karabağ'ın kurtuluşunun iki ülke liderinin şahıslarına bağlamasına söyleşi sonunda çaylarımızı içerken itiraz ediyorum ve Türkiye lideri ölürse bu kardeşlik bitecek mi, iki devlet bir millet o zaman ne olacak? Soruma yanıt alamıyorum.

Günün akşamında ressam Nevai Metin'in restoranda verdiği akşam yemeğine davetliyiz. Ressam Türkiye'de sergiler açmış, bize son derece konuksever davranıyor. Sohbetimiz yemekten sonra bir çay evinde de sürüyor, şiirler şarkılar. Gece hiç bitmesin istiyorum.

KIRKOR YETEROĞLU, NUSRET GÜRGÖZ

Bir telefon geliyor Kirkor Yeteroğlu'ndan, telefonumu Edebiyat Nöbeti Dergisi'nden almış

sanırım. Birbirimize dergilerden tanımanın dışında tanışıklığımız yok. Ama kırk yıllık dostummuş gibi içtenlikle konuşuyoruz. Ben kitaplarımı gönderiyorum, o da bana ikinci baskısı yapılan Kırık Çan şiir kitabını gönderiyor. Nusret Gürgöz'ün yanıma geldiği bir anda tekrar arıyorum Kirkor'u. Nusret'le de dergilerden tanışıyorlarmış, epeyce sohbet ediyoruz. Kirkor Yeteroğlu'nun şiirlerini kendime yakın buldum, severek okudum. İnce, yalın şiirler. Sözü dolaştırmıyor. 'Kırık Gök' şiirinden dizeler:

*Hoşça kal demeden gidersin
Çöle bırakırsın günlerimi
Bütün çınarlar üstüme
Öksüz bir çocuğun yüzü
Ellerim kanadı kırık şerçe
Seni sevmek dikenli bir serüven
Sevdalara küs
Yolcusun
Uzak kentlerin büyüğü yalnızlığına*

Nusret Gürgöz'ün, 'Dünyanın En Güzel Suçu' kitabının tanıtımındayız. Şiir ve düzyazının harmanlandığı özgün yazılar bunlar. Şiirler seçilirken ünlü şairlerden şiirler alarak yazıyı kotarmak kolaylığına ya da kurnazlığına düşmemiş. Kendi ruh haline uygun düşen şiirleri seçmiş yazı girişlerinde, alıntılardığı şairleri ünlü ünsüz ayırmadan. Birden okunacak kitaplardan değil. Bölüm bölüm, yavaşça, sindire sindire okunacak yazılar. Şairlerin şiiri sürdürebilmeleri güzel. Cemal Süreya'nın ölümüne yakın yayımladığı son şiiri olan 'Üstü Kalsın' şiirini severim. Tanrıyla hesaplaşma adına arkasında felsefe barındıran Cemal Süreya'nın en güzel şiirlerindendir bence.

*Öliyorum tanrım
Bu da oldu işte
Her ölüm erken ölümdür
Biliyorum tanrım.
Ama, ayrıca, aldığın şu hayat
Fena değildir...
Üstü kalsın.*

Nusret'i ve kitabını biraz tanıttıktan sonra ve son yazdığı şiiri okuduktan sonra sıra Nusret'e geliyor ve tadına doyumaz bir konuşma yapıyor ve benim çok sevdiğim 'Kalbimin Kars'ına Kar Yağıyor ' şiirini okuyarak bitiriyor.

...
her ülkenin bir ağrı'sı vardır
her kalbin
benim kalbimin ağrı'sında
kar üstünde kan lekeleri
can lekeleri
her ülkenin bir kars'ı vardır
her kalbin
benim kalbimin kars'ına
kar yağıyor, ah ü zar yağıyor

TİYATRO VE ZİYARETÇİ

Antalya Devlet Tiyatrosunun Ocak 2022 programı içerisinde yer alan 'Ziyaretçi' adlı oyunun gösterimine gittim. Yaşam ve ölüm arasında geçen süreçte en önemli değerlerimizin bir kara komedi çerçevesinde işlendiği oyunda bir ölüm meleğine karşı dahi durabilecek güçte sevgiyi yüreğinde taşıyan annelerimiz konu ediliyor. Anne rolünde Bahar Işık ve kadın rolünde Selge Ezgi Memiş oldukça başarılı bir oyun çıkartıyorlar. Tuncer Cücenoglu'nun yazdığı oyunda Yönetmen İrada Gözelova'nın sinemayla tiyatroyu buluşturması ve sinema olarak oyuncuların çekimlerinin gösterilmesi ilginç ve güzel bir buluş. Yönetmeniyle bu buluş üzerine konuşmak isterim.

M. EDİP ÖZGER VE ARKEOLOJİ SÖYLEŞİSİ

Antalya Sanatçılar Derneğinde tadına doyumaz bir söyleşi gerçekleştirildi. Rehber M.Edip Özger insanların bu konudaki eksikliğini alçakgönüllü ve akıcı bir üslupla giderdi. Söyleşiden herkes memnun ayrıldığı gibi söyleşiye gelen her dinleyiciye birer kitap imzaladı. Elmalı İlçesi Bayındır Köyü'nde Frigyalılara ait beş Tümülüs bulunduğunu, Aspendos adına ilk kitabın kendisi tarafından çıkartıldığını, 1950'li yıllarda Akropolis antik kentinin bulunduğunu, antik kentin patika yolunu kendisinin açtığını anlattı. Aspendos'ta bulunan yazıtta, yabancılara vatandaşlık hakkı için günümüze örnek olacak şekilde "madem ki burada oturuyorlar vatandaşımızdır, madem ki vatandaşımız oldular, Artemis tapınağına isimleri

yazılsın" yazdığını anlattı.

Perge'ye Prof. Dr. Jale İnan'ın kırk yılını verdiği, İskender heykelinin dünyada tek olduğunu 3,10 metrelik heykelin 3.kata nasıl konulduğunun halen anlaşılamadığını anlattı.

KİTAP FUARLARI, ŞAİRLER, YAZARLAR

Son günlerde bazılarının Facebook sayfalarında isminin önüne şair, yazar gibi ekler getirdiğini gördüm. İnsanın kendi kendisine yazar, şair demesi bana tuhaf geldi. Anam ne zaman kendimizden sözlemeye kalksak, "el övsün oğlum" deyip bizi sustururdu. Ülkemizde yazarlık, şairlik bir meslek değildir, çünkü yazdıklarının geliriyle geçinmek bir yana yazdıklarını yayınlatabilmek, okura ulaştırabilmek için harcama yapılmaktadır. Bu arkadaşlara önerim; isimleri yeterli olup yayınladıkları ürün göstermektedir şair, yazar olup olmadıklarını.

Bir de kitap fuarlarında, standlarda kitap imzalayan bazı arkadaşlar şair, yazar ünvanlarını isimlerinin başına eklemektedirler. Önlerinde isimlerinin yazdığı kitaplar dururken bir de şair, yazar ünvanlarını eklemeleri bana sanki kabul edilmeyen şairliğini "kör gözüne parmağım" deyişiyle zorla kabul ettirmeye çalışmaktalar düşüncesi oluşturuyor. Zorla şair yazar olunamaz. Kitap bastırılmış olmak da tek başına kişiyi yazar veya şair yapmaz.

(Sürecek...)

Foto:Erkan Özaydın

MESUT ŞENOL

KUŞ KEKO...

Yaşar Kemal için

Saray kafesinde dingin duran
Bir büyüğü öyküsü örüldü o renkli kuşun
Kabuğunu kırdığında gün yüzünü görmek için
Kıpır kıpırdı çocuk avucu kadar bedeni
Bilemezdi en baştan soğuğun keskinliğini
Bir yuva, bir ev ama neresi?

Boğaz'ın kışı ile baharı arasından geçersin
Fark edemezsin, anlatılamaz olur dünyası bilinmezlerin
Mucizeler bilenir gerçekler katında çırpışıyla tüy kanatlarının
Yine de görülmez damarlara girer kuşların özgürlük besini
Yüzyıllar geçerken Zümrüt-ü Ankalar yumurtlar geleceği
Minik ötüşler uzaklara taşır ince ipek sicim sesleri...

Bir eşiktir penceresi evin ve göğü denizin
Görüntüsü beyaz mı ya da evin önündeki ağaç taflan?
Sürüklenen kuşun yazgısı selam çakıyor bir yerlerden
Hadi minik kuş, gir içeri, bir kolaçan et her yeri
Öykülerin, söylencelerin anlatıcısı davet ediyor seni
İstersen rüzgârgülünü uçurabilirsin, o balkon senin mi?

Ben Sabahattin ile oturdum orada batarken ve çıkarken günümüz
Bitmesine izin veremezdik asla, yaşar olmalıydı çocukluğumuz
Dillenmeliydik, dinlenmeliydik, dertlenmeliydik Türkmen geliniyle
Marilyn Monroe da bir dişi kahramandı ve yenildi kahpece
Başkaldırmıştı, ruhunu saklamıştı kendisine bedenini değilse bile
Gel küçük kuşum, benim yerimi alsana, sen ve ben ruh ikiziyiz...

Evet bu ev, geniş yuvam, asla dar gelmiyor bana, şaşırmayın
Bir kuş için enginler ne anlama gelir bilirsiniz, muhabbetim ben
Burası o kadar geniş ki, konacağım kitaplar, duyacağım sözler var
Keşfedeceğim yalnızca bir dünya değil, uçsuz bucaksız bir evren
Irgatla, ağayla, çobanla, politikacıyla mı, kiminle tanışmak istersin?
Belki de muradın bir kentsoylunun açmazına tanık olmaktır...

Ötmeyeceğim, boşuna bekleme, seni eğlendirmek için
Artık sığ görsellik yelpazeni süsleyen bir takı değilim ben...

Beni oku, beni anla, benim kalemimle yazmayı dene
Yaşar'lanan bir ölümsüzlük var şimdi, kuş diyerek gülüp geçme

DÜZİÇİ'NDE AHMET CAN KALEM SANAT AKADEMİSİ

F. SAADET BİLİR

Bu yıl Akdeniz Kentleri Kültür ve Sanat Buluşması (ASO) için program hazırlarken, Antalya Sanatçılar Derneği (ANSEN) yönetiminde olan Nadire Sönmez ile çalışmamızı telefonda değerlendirdiyorduk. Bana, Akdeniz Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra, Düziçi'nde Sanat Akademisi açan bir gençten söz etmiş ve onunla tanışmamızı, onun da bu etkinliğe katılabileceğini söylemiş, iletişim bilgilerini iletmışti. Ona, telefon ile ulaştığımda çok coşkulu, heyecanlı bir genç arkadaş ile tanıştığımı hemen anlamıştım. Antalya'dan Antakya'ya uzanan ASO etkinliklerine Düziçi'nin de katılacak olması Osmaniye'ye güç katacaktı. Her ne kadar etkinliğimizin Antalya'dan başladığını söylesek de Muğla'nın Fethiye İlçesi'nden esmeye başlayan kültür sanat rüzgârımız, esintisini Antakya'ya kadar birçok ilçede sürdürüyor. Antalya'dan Demre, Mersin'den Anamur, Tarsus, Antakya'dan İskenderun İlçelerinde her yıl bu rüzgâr esiyorken, Osmaniye'den de Düziçi'nin katılması bizi mutlu etmişti.

Üniversitedeki öğrenciliği sırasında, Yaratıcı Düşünce Topluluğu'nun liderliğini de yapmış olan Ahmet Can ile program hazırlayıp etkinlik gününe değin birçok kez telefon ile konuşmuştum. ASO düzenleme kurulunda bulunan bizler, genelde kültür sanatla uğraşan, emekli ak saçlılardık. Ahmet Can, taze genç bir kan olarak katılmıştı aramıza. “Çukurova'da Umuda Açılan Koza: Yaşar Kemal” başlıklı söyleşi, “Bir Türkü Bin Umut” adıyla

müzik ve şiir dinletisi, “Toroslardan Çukurova'ya Umut” adlı karma resim-heykel sergisi ile ASO esintisi Düziçi'ne ulaşmıştı.

ASO Genel Koordinatörümüz Yazar-Şair Ferhat İşlek ile benim, neredeyse beş yıldır çalıştığımız bir projemiz var. Anamur'dan Antakya'ya kadar hayatta kalan Köy Enstitülü öğretmenlerimizle söyleşi yaparak bir belgesel ve kitap hazırlığı içindeyiz. Çoktan sonuçlanacak bu çalışma pandemi etkisiyle gecikti. Düziçi'nde yaşayan köy enstitülü çınarımız Mehmet Mülayim Öğretmenimiz ile söyleşmek üzere oraya gitmeye karar verince Ahmet Can ile de görüşüp tanışmak üzere haberleştik.

Eşim Ali F. Bilir, F. İşlek ve ben, aynı gün dönebilmek için sabahleyin erkenden istasyonda buluşup Mersin'den Adana'ya gittik. Oradan Malatya trenine bindik. O çevreye eşim ile ben, 1972 şubatından beri trenle gitmediğimiz için, çevreyi izleye gözleye, Ferhat arkadaşımızla söyleşerek rahat, keyifli bir yolculukla Düziçi'ne ulaştık. Babasıyla bizi karşılamaya gelen Ahmet Can ile istasyonda tanıştık. Mersin'deyken kendisine Mehmet Mülayim öğretmenimizden söz ettiğimizde onu tanıdığını, gelininin kendisinin ilkökul öğretmeni olduğunu söylemişti. İstasyonda 16.30 trenine yetişmek üzere programı oluşturduk. İlkın, M. Mülayim Öğretmenimiz ile söyleşip belgeselini çekmek üzere onun evine gidecektik.

2014 yılında ADD Mersin Yönetim Kurulu

başkanıyken, dernekte kurs alan ve çevreden isteyen öğrencilerimizle köy enstitülerinin kuruluş yıldönümü olan 17 Nisan haftasında Düziçi Köy Enstitüsü'nü görmeye gitmiştik. O zaman M. Mülayim Öğretmenimiz ile yine köy enstitülü birkaç öğretmenimiz bizi karşılamış, enstitü yerleşkesini ve oradaki müzeyi gezdirmişlerdi. O yıllardan tanışıklığımız olan değerli öğretmenim, aynı heyecan ile bizi karşıladı, bizimle konuştu, köy enstitüsündeki öğrenciliği ile öğretmenlik yaşamını ayrıntısıyla anlattı. Köy Enstitüsü müzesini kurma çalışmalarını ve kuruluş öyküsünü de ekledi. Biz orada konuşurken, yanımıza bir kadın bir erkek, genç iki arkadaş geldi. Hasret Hanım'ın Ahmet Can ile Akdeniz Üniversitesi'nden arkadaş olduğunu öğrendik. Konuşmayı ilgiyle izlediler, birlikte fotoğraflar çektikten sonra M. Mülayim Öğretmenimiz ile vedalaştık. Kendisi sağlık ve yaşlılık nedeniyle bizimle gelemedi.

Oradan Ahmet Can'ın sanat atölyesine gitmek üzere yürüyoruz. 'Bu sokakta sanat var' yazılı bir bahçe duvarı ile karşılaşınca geldiğimizi anlıyoruz. Binanın dışardan görünüşü zaten burasının bir sanat yuvası olduğunu gösteriyor. Ahmet Can Kalem, Sanat Akademisi'ne girerken, 'Herkes İçin Sanat' yazısı bizi karşılıyor.

İçeride koridor ve merdivenlerde bizi, pek çoğunu minik ellerin yaptığı sanatsal ürünler ve sözler karşılıyor. Burası hafta içi bir anaokulu. Buraya gelen 3-6 yaş arasındaki öğrenciler, küçük yaşta sanatla buluşuyor. Sabahleyin sanat akademisine gelince doğal yiyeceklerle kahvaltı yapıyor, çalışmaya başlıyorlar. Eğitim, çocuk, sanat ilkesiyle öğrencilerin yeteneği doğrultusunda resim, heykel, seramik, tiyatro, müzik, dans eğitimi veriliyor. Her şey ortak ve herkesin çocukların orada, kişisel benim diyebilecekleri hiçbir nesne bulunmuyor. Ahmet Can'ın babasının bahçesi, uygulama alanı olarak hazırlanmış. Haftada bir gün topluca oraya gidiliyor ve doğada eğitim yapılıyor. Öğrenci toprak, bitki ve hayvanlarla buluşuyor. Tohum ekiyor, fide diyor, ağaçtan meyve topluyor. Ahmet Can, çocukluğunda öğrendiği oyun ve becerileri öğrencilerine uygulatarak bunların unutulmamasını da sağlıyor. Sanat akademisi, hafta sonları da ilkokul çağından başlayarak isteyen gençlere anaokulunda verilen eğitimi veriyor.

Sanat Akademisi'ndeki konuşumuzu tamamladıktan sonra Düziçi Köy Enstitüsü'ne gidiyoruz. Rehberimiz Ahmet Can, zaten o yerleşkeye sonrakı yıllarda açılan Anadolu Lisesi'nde okumuş. Öğrenciliği sırasında da bu köy enstitüsünü, okudukları ve duyduklarıyla bütünleştirerek geniş bir bilgi sahibi olmuş. Bize yerleşkenin her tarafını gezdirip ayrıntılı bilgiler verdi. Onları belgesel için kaydettik.

Daha önceden birçok kez gidip gördüğüm atıl durumda bırakılmış, bu eğitim kurumunu her gezimde heyecanlanır, o yıllara giderim. Yıkılmaya yüz tutan binalarda öğretmen ve öğrencilerinin alınterini görürüm. Toplantı alanında öğrencilerin okudukları kitapların değerlendirmesini yaptıklarını, o hafta yapılan işler, eğitim öğretime ilişkin öğretmen ve idarecilerini çok demokratik bir biçimde eleştirdiklerini; kız öğrencilerin dikiş-nakış öğrenimi yaptığını, süt sağdığını, tarladaki ürünleri topladığını; erkek öğrencilerin duvar ördüğünü, tarım yaptığını, hayvanları otlatıldığını düşünürüm. Öğretmen okulunda öğrendiğimiz, yaparak yaşayarak öğrenme metodunun uygulanmasını gözümde canlandırırım. Yemekhanenin aynı zamanda temsiller, toplantılar için de kullanıldığını bildiğimden, öğrencilerin cıvılcıvılcı bir oyunu sahnede oynadığını, yöre halkının onları izlemeye geldiği günleri duyumsarım.

Buradaki müze, aslında köy enstitülerindeki eğitim ve öğretimin özeti olarak karşımızda duruyor. Her öğretmen lisesi ve eğitim fakültesi öğrencisi ve görmemişse öğretmenlerinin burayı görmesini çok isterim. O yıllardaki tüm yaşam zorluklarına ve ekonomik olumsuzluklara karşın öğrencilerin fen-tabiat bilgisi derslerini nasıl işlediklerini, bitki ve hayvan koleksiyonu yaptıklarını, müzik derslerinde piyano dahil pek çok müzik aleti çaldıklarını görünce, günümüzde beton binalara sıkıştırılmış okullarda öğrencilerin, tümüyle ezbere dayalı öğrenim yapımlarından üzüntü duyarım.

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenlik Bölümü'nü bitiren Ahmet Can, ilçesine dönüp köy enstitüsünü örnek alan bir eğitim, sanat kurumu açması umudumuzu yeşertti doğrusu. Üstelik anasınıfından başlamış eğitime. Okul arkadaşı Hasret Hanım da buraya Ahmet Can'ın sanat akademisini görmek, bilgi almak için gelmiş. Bizim orada buluşacağımızı

öğrenince dönüşünü ertelemiş tanışmamız için. O da Manavgat'taki baba toprağında, geçen yıl orman yangınının sınırında bir eğitim yuvası açmak için proje hazırlamış. Buradan aldığı bilgi ve gözlemini kendi mekânında değerlendirmeyi hedefliyor.

Bize üniversitedeyken ilginç tanışmalarını da anlattılar. Ahmet Can kendi bölüm arkadaşlarıyla geleneksel eğitim, çağdaş yaratıcı eğitim konusunda tartışıyorlarmış. Ahmet yaratıcı eğitimi savunurken, diğerleri bunun hayalcilik olduğunu söylüyor ve geleneksel eğitim diyorlarmış. Yan masada çalışan Hasret Hanım, bu tartışmayı duyunca Ahmet Can'ın tezini desteklediğini söylemiş ve onu savunmuş. Giderek arkadaşlıkları dostluğa dönüşmüş.

Söyleşi, gezi, sohbet derken tren saatimiz yaklaşmıştı. Dönüşümüzde, Adana'ya kadar Hasret Hanım da bizimle gelecek, oradan Manavgat'a otobüsle gidecekti. Yol boyunca onunla da sohbeti iyice koyulaştırmıştık. Eğitim kurumu açılınca ziyaretine gideceğimizi söyleyerek, kendisiyle Adana Tren İstasyonu'nda vedalaştık.

Kapandığından beri köy enstitüleri yeniden açılmalıdır, diyerek yetmiş yıldır bunu devletten beklemek yerine köy enstitülerine benzer eğitim kurumları açılmaz mıydı? Çok az sayıdaki proje okulunu eleştirimin dışında tutuyorum. Demokrat görüşlü birçok özel okul patronu var. Her yerde mantar gibi Kuran Kursu ve pansiyonu açanlar gibi gücümüzü birleştirerek bizler de köy enstitülerindeki eğitimi uygulayan okullar açamaz mıydık, şimdi bile açamaz mıyız, diyor ve özeleştiriyor.

İlçesinde, hem de kapatılan köy enstitüsü bulunan ilçesinde kurduğu sanat merkezinde öğrencilerine ve çevresine köy enstitüsündeki eğitimin küçük bir modeli olarak sunduğu bu sanat akademisini çok önemsediyimi, Manavgat'taki sanat yuvasının açılışını da dört gözle beklediğimi belirtmeliyim. Eşim Ali F. Bilir, F. İşlek ve ben, aynı gün gidiş dönüş yolculuğu yapmanın yorgunluğunu unutup Mersin'e yarınımız için yeşeren umutlarımızla dönerken, ülkemizde Ahmet Can ve Hasretlerin çoğalmasını dileyerek evimize gittik.

CAN BİLİR

DREAM BIG

Dream Big, my grandparents, say
Radiant, gradient, I pray
Eagles circling from above
Always I say
Middle of the day, we stay outside

Because it is May, we stay outside
Indefinable are my thoughts
Gently my grandparents sing to me,
“Dream big, dream big, dream big...”

BÜYÜK DÜŞLE

Çev: Mustafa Kuzey Bilir

Büyük düşle diyor ninem, dedem
Pırıltılı ve yüksek dualarımla
Kartallar yüksekte uçar,
Derim hep
Gün ortası dışarıdayız

Mayıs diye dışarıdayız
Düşüncelerim tarifsiz
Ninem, dedem nazıkçe ezgiliyor,
“Büyük düşle, büyük düşle, büyük düşle...”

(Can Bilir; 11 yaşında, bu yıl ilkokulu bitirdi. Teksas San Antonio kentinde ailesiyle birlikte yaşıyor...)

CINDY HOCHMAN

A SINCERE LETTER FROM A READER

Dear Poets:

Though you may think that you're writing in total obscurity,
your words not worth the trees they're printed on,
I want you to know
that I am, I am, I am
listening,
so please talk to me with your poetic hearts.

(Cindy Hochman, New York kentinde yaşıyan ve online yayımlanan 'First Literary Review' adlı derginin yayın yönetmeni uluslararası bir şair.)

OKUYUCUDAN İÇTEN MEKTUP

Sevgili Şairler:

Düşünseniz de her ne kadar zifiri karanlıkta yazdığınızı
Sözlerinizin, üzerine yazılan ağaçlardan daha değerli olduğunu
Bilmenizi istiyorum ki ben, ben, ben
Dinliyorum
Bu yüzden benimle şiirsel kalbinizle konuşun lütfen.

(Çeviri : Ali F. Bilir)

DİLEK

SELMA SAYAR

Annesi Hümaşah’a “Bilge Kadın” derlerdi. Bedenine bir hastalık giren soluğu hemen yanında alırdı. Şifalı bitkilerden yaptığı ilaçlarla hastaları iyileştirdiği Osmanlı Sarayında konuşulur olmuştu. Bilgeliğinin yanı sıra güzelliği de dillere destandı. Doğduğunda annesi kucağına almış ve “Senin adın Janserey olsun. Çerkeslerin en güzeli olasın, Osmanlı Sarayına gidesin,” demişti. Adının anlamının “Saray Prensesi” olduğunu okuldayken öğrenmişti.

Janserey en çok annesinin anılarını dinlemeyi severdi; hikâye gibi, ninni gibi gelirdi anlattıkları. Çerkeslerin geleneklerini, göreneklerini, değer yargılarını annesinden öğrenmişti. Annesini tanıyıp da yüzüne bakanlar, “Vay kızımım, bakanın bakmaya doyamadığı bu güzelliğini annenden almışsın,” diyerek ona hep övgü düzerdi. Hafif çıkık elmacık kemikleri, gülerken kaybolan çekik gözleri, özellikle incecik beli tıpkı annesiydi. Yani hık demiş burnundan düşmüştü. Hele damarlarındaki asalet kesinlikle onun eseri idi. Çok onurluydu; ama biraz da kibirliydi. “Burnu düşse eğilip yerden almaz,” sözü olsa olsa Janserey için söylenmişti! Çocukluk yıllarında annesinden dinledikleri geldi gözlerinin önüne:

“Bak kızım, Çerkes kızları çok beceriklidir. Saygılıdır, misafirperverdir ve geleneklerine bağlıdır. Nazlı, ince, kibardır. Özgürlüğüne de çok düşkündür.

“Ah be annem, falcı mıydın, kâhin miydin, neydin sen?” dedi içinden. Bu günleri, ta geçmişte gören annesine aktı gönlü. Duygulandı, biraz da sancılandı kalbi. Eliyle tuttu kalbini, acısını da sevincini de avuçladı, sanki yere düşecekti tutmasa.

Son yudumunu aldığı kahve fincanının içine baktı, fallanmış hayatını gördü. Neler yoktu ki? Çizgiler, yollar, çeşit çeşit hayvan figürleri. Mutlaka her birinin bir anlamı vardı. Belki gelecek hayatının anlamı oralarda gizliydi. Zaten küçüklüğünden beri sevse de türlü türlü fala baktırmayı hiçbirinin bir gerçekliğinin olmadığını bilirdi.

Babasını hiç görmedi, annesini de on iki yaşında kaybetti Janserey. Kadere inanırdı; çünkü adının anlamını öğrendiği gün, bir paşanın yakını olan komşusu Fazıl Efendi tarafından saraya satılmıştı. Körpecik, endamlı, çok da çekici bir cariyeydi artık. Felek önce ağlatmış, sonra yüzüne mi gül-müştü ne?

Haremin kuralları nedir, ne yapılı, nasıl davranılır, hiç birini bilmiyordu. Hiçbir fikri de yoktu. Onlarca cariyeye ile genişçe bir odada kalıyordu. Sessiz ve mağrurdu. İlk yılları etrafı gözleyerek geçti. Kurallar katıydı, eğitim zordu. Sabahın alaca karanlığında kalkılıyor, sabah sporu yapıyor, ardından görgü kuralları öğretiliyordu. En zor olanı da her gün verilen raks eğitimidir. Belden kıvrırma hareketlerini yapabilmek özel bir yetenek işiydi. Yetmez, belden kıvrırma hareketleriyle birlikte kalçayı sallamak da işin cabasıydı. “Her bir kırış izleyenlerin şehvetini artırmalı, onu arzulamak için cinsel dürtülerini harekete geçirmeliydi.” Valide sultan böyle dese de onun bu taraklarda bezi yoktu! Amacı asla cinselliğini sergilemek değil, işinin en iyisini yapmaktır.

Janserey’in zaman içinde raks ve müzik yeteneği fark edildi. Dönemin ünlü hocalarından dersler aldı. Kıvrak ve estetik raksı, çok güzel sesi, muhteşem müzik kulağı, yüksek ritim anlayışı ile

hocalarını bile hayretler içinde bıraktı. Yedi yıllık bir eğitimin sonunda haremın en güzel, en usta cariyesi oldu. Artık sarayda düzenlenen meşkler, eğlencelerin gözdesiydi. İlk olarak padişahın annesinin, aynı zamanda haremın yöneticisi valide sultanın dikkatini çekti. Yanına aldı, koruyup kolladı, yeteneğinin yanı sıra kalbinin güzelliğini de anlayınca çok sevdi onu.

Harem, günlerdir padişahın izleyeceği sazlı-sözlü eğlence gecesine hazırlanıyordu. Meşkhanede sazandeler, görev alan yetenekli cariyeler, hocalardan her gün saatlerce ders alıyordu. Tabii herkesin gözü Janserey'deydi. "Kim bilir o gece hangi hünerlerini gösterecek, hangi şarkıları söyleyecek, hangi giysilerle kıvrak dansını sergileyecekti?"

Harem gece için hazırdu. Padişah hazretlerinin bir yanında valide sultan, diğer yanında şehzadeler, onların yanında sadrazam, sadrazamın sağ tarafına da paşalar sıralanmıştı. Eğlence başladı. Önce padişahın "Harem Musikisi ve Raks Heyeti" yerini aldı. Sazandeler birer birer padişahın çok sevdiği şarkıları, ut, kopuz, kemençe, kanun, ney, def, tambur eşliğinde seslendirdiler. Ardından, ateşbaz ile hokkabazlar çıkıp hünerlerini sergiledi. Sıra çengi topluluğuna geldi. Cariyelerden bazıları ellerinde def ve kastan yet çalarken, üç kız da raks etmeye başladı. Kızların kıvrak raksı bittikten sonra sazandeler sahnede kaldı. Kısa bir sessizlik sardı ortalığı. Sazandelerin ezgileri kısa süren bu sessizliği bozdu. Sahneye göz alıcı giysileriyle, müziğin ritmine uyarak döne döne bir dünya güzeli geldi. Başında çok süslü tepelik, alnının ortasında bir altın parlıyordu. Üzerine ipek kumaştan hilali gömlek, üstüne dizkapaklarına kadar inen gümüş işlemeli entari, altına bilek hizasından büzülmüş vişne rengi bol şalvar giymişti. İncecik belinde pırıl pırıl parlayan sırma kemer ve ona bağlanmış lahuri şal, ayaklarında ökçesiz beyaz oyun pabuçları, parmaklarında çalpara vardı. Yılan gibi kıvrıla kıvrıla dans ederek padişahı selamladı. Uzun saçlarını sırtına salıvermişti. Bembeyaz göğsü yarı yarıya açıktı. Canlı, etrafa gülücükler saçan renkli yüzüyle, narin ve ince yapılı vücuduyla, nazlı bir gelincik edasıyla, kırıta kırıta raks etmeye, şarkı söylemeye başladı. Kıvrak hareketleri seyredenlerin arzularını coşturuyor, bakan yürekleri titretiyordu. Bütün gözler üstündeydi; ancak bir çift göz vardı ki, farklı bakıyordu! Yalnızca bakmıyor, gönül gözünüyle görüyor, tepeden tırnağa süzüyordu

Janserey'i. Onun üzerine çakılı kalan bu gözler, ilk kez böyle bakıyordu birine. Bu bedende bir nur vardı sanki. Can kuşu, pır pır etmeye başladı. Öyle ya, padişah da olsa insandı sonuçta, bir yüreği vardı ve yürek bağı çözülürdü padişahın. Göğüs kafesinin içindeki can, tenden gizleyemedi bu coşkuyu. Neydi, neyin sesiydi bu, nasıl bir ateşin içine düşmüştü birden? "Seni bir gün değil, ömür boyu sevebilirim, sınıksız sarılabılırım. Şu an hercai kalbim öyle hızlı çarpıyor ki anlatamam! Bütün vücudum alev alev yanıyor," dedi içinden.

Janserey'in ses ve raks gösterisiyle sonlandı gece. Bütün cariyeler hazinedar kalfa tarafından ip gibi sıraya dizildiler Padişah hepsini beden diliyle kutladı; ancak onun önünden geçerken, kaftanının cebinden kenarları kırmızı oyalı mor bir mendil çıkardı, Janserey'in kucağına bıraktı. Bu mendilin, aşkın gizli dili olduğunu çok iyi bilen valide sultan bir hayli rahatsız oldu. Bir tehlikenin gelmekte olduğunu sezinledi. Öyle ya, elinin altındaki Dilruba Sultan'ın pabucu dama atılmak üzereydi!

Ertesi gün padişahın huzuruna getirildi. Padişah, "Güzelliğiniz gözlerimi kamaştırdı, adınız nedir sizin?" sorusuna, nazlı, biraz da umursamaz bir edayla "Janserey hünkârım" yanıtını alınca, "Belli ki çok nazlısınız. Bundan böyle benim zevcem olmanızı istiyorum. Artık Janserey yok, o öldü! Şimdi Şehnaz doğdu. Haremime hoş geldiniz Şehnaz Sultan," dedi.

Janserey, dün gece kucağına mendil bırakıldığında böyle bir teklif alacağını anlamıştı. Sabaha kadar gözlerini uyku tutmamış, bu konuyu düşünüp durmuş, sonunda kararını vermişti. "Hünkârım, bu dünyada soluk alıp verdiğim sürece yaşamımı size adamaktan bir adım bile tereddüdüm olmaz, olamaz. Öl deyin ölürüm, kulunuz köleniz olurum; ama gözdeniz olamam. Bana dünyaları verseniz bunu kabul edemem. Nedenine gelince, dünyalar güzeli üç eşiniz var. Benim kocam olacak kişi, padişah da olsa tek eşli olmalıdır. Onu kimseyle paylaşmam, paylaşmam. Yoksa asla evlenmem! Bağışlayın beni efendim!"

Koca bir imparatorluğa hükmeden, ağzından çıkan her sözü kanun kabul edilen, dünyanın önünde el pençe divan durduğu cihan padişahı, ilk kez bir kadın tarafından reddedilmişti. Ne yapmalıydı, ne söylemeliydi şimdi? Kalbinin kanatlanıp uçmak

Prof. NurserenTor (Fotoğraf: Erkan Özaydın)

istediği bu kadın, hangi hakla, hangi cesaretle böyle davranabilirdi ki? Zindanda çürütmeli, yok yok başını vurdurmalı, padişahı reddetmek ne demek, ibreti âleme göstermeliydi. Kırılmış kalbi ağır geldi vücuduna! Demek ki aşkı yenebilecek hiçbir ordu henüz gelmemişti yeryüzüne. Aşkın, bir kadınla felaket, iki üç kadınla saadet olduğunu düşünen padişah, ilk kez yenilmişti!

Valide sultanı kocatan, içindeki gemlenemez merak duygusuydu. Her şeyi merak ederdi. Eğer içindeki bu duyguyu dindiremezse aklına, kalbine, içinin derinliklerine kör bir bıçak saplanır, acıdan kıvranırdı. Gariptir, çok severdi bu yanını; çünkü söz konusu acı, müthiş bir cesaret yüklerdi aklına ve bedenine. Hazinedar Usta, Janserey'in padişahın yanından çıktığı haberini anında valide sultana ulaştırdı. "Hemen buraya getirin," emrini alan hazinedar usta, Janserey'i valide sultanın odasına götürdü. Koruluğun havuzlu bahçesine bakan balkona çıktılar. Sultan peş peşe sorularını sordu. Janserey içerde yaşadıklarını anlattı. Beklediği cevabı alamadığı için bağırırcasına, "Kabul ettin değil mi?" dedi.

"Tabii ki etmedim, sultanım!" cevabını verince, valide sultanın gergin yüzü birden gevşeyiverdi. Fal taşı gibi açılan gözleri mutluluk yaymaya başladı. "Uçmak için kuş olmak gerekmiyor, bu sevinç yeter bana. Şimdi dile benden ne diler sen," diyerek ödüllendirmek istedi Janserey'i. Valide için artık endişe edilecek bir durum yoktu. Planları adım adım işlemeye devam edecek, saray entrikalarıyla saltanatın yazgısına damgasını vuracaktı. Tek veliaht adayı Dilruba Sultanın oğlu Şehzade Salim'di. Böylece veliahdın önündeki muhtemel bir engel de ortadan kalkmıştı.

Gökyüzü bile sevincini yeryüzüyle paylaşıyor, geceye yıldız yağdırıyordu. Valide sultanın balkonu da bu mutluluktan payını almıştı. O anda gökyüzünde büyük bir yıldız kaydı. İkisi de hayretle baktılar kayan yıldızla. Valide sultan Janserey'e, "Hemen bir dilek tut," dedi. "Tamam, sultanım beraber tutalım," dedi. Tutulan dilekler bir yıl dolmadan gerçek oldu. Valide sultan, genç, yakışıklı ve bekar bir paşayı Janserey'le baş göz etti. Janserey'in de dileği, saraydan bekâr birisiyle yuva kurmaktı. Padişaha ne mi oldu? Çaresiz aşkını kalbine gömdü!

ORHAN KEMAL'İN ÇİLELİ YAŞAMI*

DEMİREL BABACANOĞLU

Orhan Kemal'in asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü'dür. 15 Eylül 1914'te Adana-Ceyhan'da doğdu. Annesi Azime Hanım öğretmendir. Babaannesi Bulgaristan göçmenidir. Babası Abdulkadir Kemali soyca Elazığ-Canuşağı aşiretinden, hukukçudur. Çanakkale'de topçu teğmenidir. Çukurova'nın işgalinde ailesiyle Niğde'ye, sonra Konya'ya taşındı. Kuvayimillîye'ye katıldı, Delibaş İsyanı'nın bastırılmasında görev aldı. 1920-23'te Kastamonu milletvekili olarak TBMM'ne girdi. Aileyi Ankara'ya getirdi. Süresi bitince Adana'ya döndü, Toksöz gazetesini çıkardı. Sakıncalı bulunan bir yazısından dolayı 11 ay içerde yattı. 26.9.1930 Ahali Cumhuriyet Fırkası (ACF)'ni kurdu, Ahali gazetesini çıkardı. Rahat bırakmadılar. 1931'de Lübnan'a gitti. Sonra ailesini aldirdi. Orhan Kemal bir lokantada bulaşıkçılık yaptı, ardından bir matbaada işe girdi. Eleni adında bir kıza aşık oldu, ona şiir yazdı:

*"Beyrut'ta/Yeni İstanbul Lokantasında/
Bulaşıkların başındayım/ 18 yaşındayım/
Saçlarım taralı ve parlak/ Aklımda Eleni/..."*

Eleni işten atıldı, onu aradı, bulamadı, tedirgin oldu. 1932'de tek başına Adana'ya döndü. Altı ay sonra da annesi geldi. Bedriye adında bir kıza aşık oldu. Ardından İstanbul'a gitti, halasının yanında kaldı, ortaokula yazıldı. Bedriye'nin başka erkeklerle gezdiğini duyunca okulu son sınıfta bıraktı, Adana'ya döndü, aylıklık başladı. Futbol oynadı, arkadaşlarıyla gezdi. İşçilerle tanıştı. Güzide adında bir kadına aşık oldu. Kadının önce Mersin'e, sonra İstanbul'a gittiğini söylediler, aradı bulamadı.

Orhan Kemal denebilir ki aşksız yaşayamadı. 1960 yılında Ülkü adında bir kıza tutuldu. Beyoğlu'nda ona bir pansiyon tuttu, birlikte yaşadılar. Evin düzeni bozuldu. Nuriye Hanımla kavgalaştılar. 1963'te ayrıldı Ülkü Hanım'dan. Onu, "Bir Filiz Vardı" adlı romanında anlattı. Bu son aşkı oldu (!).

Annesi Azime Hanım, 1935'te Abdülkadir

Kemali'nin yanına Kudüs'e gitti. Orhan Kemal babaannesiyle kaldı. Milli Mensucat Fabrikasında yazmanlık işine girdi. 24.95 TL. aylık alıyordu. Sonra ambar memurluğuna verildi. Burada Boşnak kızı Nuriye Hanım'a aşık oldu. 5 Mayıs 1937'de evlendiler.

Şubat 1938'de Melekgirmez tüccarlarından Hilmi Efendi Orhan Kemal'i yazıhanesine çağırttı. "Muhasebeye kalın bez, kalın iplik yazdıracağım, sen ince bez, ince iplik vereceksin bana, hafta sonu gelip bir yüzlük alacaksın benden," dedi, Orhan Kemal kabul etmedi.

O günleri şöyle anlatıyor: "Defter, fişler şu bu her şey elimdeydi, istesem kimsenin ruhu bile duymadan binlerce lira vurabilirdim. İstemiyordum, içimden gelmiyordu..."

Bunun üzerine Tüccar Hilmi Efendi, Nuri Has'a Orhan Kemal'i gammazladı, ambardan mal çalmayı önerdiğini söyledi. Has Ağa işten attı onu. 20 lira aylıkla Verem Savaş Derneği'ne girdi, çok geçmeden oradan da atıldı.

O. Kemal 1938'de Niğde'de askerliğini yapmaya başladı. Askerliğinin bitmesine 35 gün kala Maksim Gorki, Nâzım Hikmet kitapları okumaktan beş yıl hapis cezası aldı. Kayseri Hapishanesi'ne atıldı. İlk şiiri "Duvarlar" (25. 4. 1939) Yedi Gün dergisinde Reşat Kemal imzasıyla yayınlandı. 1939'da babası Adana'ya döndü. Babasının girişimiyle Adana, sonra da Bursa Cezaevine alındı. Nâzım Hikmet Çankırı Cezaevi'nden Bursa Cezaevi'ne gelmişti, yıl 1940 tanıştılar. Aynı koğuşta kaldılar. Orhan Kemal şiirle başlamıştı yazın yaşamına. Nâzım, şiirlerini beğenmedi, öykü, roman yazmasını önerdi. Fransızca, felsefe, siyaset, edebiyat dersleri verdi ona. Sanki hapishane bir okuldu. '18 Yaş' adlı romanını onun yardımıyla yazdı, ama bu romanı yayınlamadı. Bu arada, ekonomik duruma katkı için dokuma tezgâhı kurdular. Gelirleri üleştiler.

İlk öyküsü “Bacaksız”, Orhan takma adıyla, ilk romanı Baba Evi’nin bir bölümü “Balık”, 1940 yılında, “Bir Genç Münevver” (öykü) 1941 yılında, Yeni Edebiyat dergisinde yayınlandı. 1943’te “Asma Çubuğu” adlı öyküsünü ilk kez Orhan Kemal adıyla yayınladı. Bundan sonra Orhan Kemal imzasını kullandı.

26.9.1943-Hapisten çıktı, Adana’ya döndü. Karataş’ta toprak taşıma işinde çalıştı. 14.4.1944 Devlet Demir Yolları’na geçici hamal olarak girdi. İzmir Nakliyat Ambarı’nda iş buldu. Buradan da ayrıldı. Bir arkadaşının önerisiyle Malatya’ya taşındı. Mensucat’ta işe alacaklardı ama askerlik teskeresi istediler, olmadığı için işe alınmadı, güçlüklerle Adana’ya döndü. 1945 yazında askere çağrıldı, kalan 35 günü Kilis’te bitirdi. Terhis etmediler, Çorum’a sürdüler. Babası, Başbakan Recep Peker’e telgraf çekti, durumu anlattı, 26.10.1946’da salıverdiler.

Bir arkadaşımın abisi İzzet Eskiyeentürk anlattı: “Arkadaşım Orhan Kemal ‘Bereketli Topraklar Üzerinde’ adlı romanını ilk olarak manzum şiirle yazdı...Usumda kalanları okuyayım size” dedi, okudu, anlattı:

*“Adamı, otomobili bol, asfaltı çukur bu şehrin/
Bedava su içilir çeşmelerinden/Para verilmeden
koklanır havası/ Hür ve müsavidir herkes herke-
se/ Böyle yazar kanunları/ Hürriyet ve müsavat/
Şapkanı göğe fırlat/ Atla otomobilden otomobile/
Fabrika kur/ Parti aç istersen/ Fakat bilinmez
neden/ Pek çok insan akl’etmez fabrika kurmayı/
Gider iş arar...”*

“Verem Savaş Derneği’nde 20 lira aylıkla çalışıyordu, işten atıldılar, 20 lirayı çok gördüler ona. Seyhan Ekmek Fabrikasında çalışıyordum. Günde iki ekmek veriyorlardı bana, ekmekleri ona versem acaba kabul eder mi diye düşündüm. Arkadaşlar iletmişler, kabul etmiş, geldi ekmekleri aldı.”

Sayılamayacak kadar sıkıntılar içinde olan Orhan Kemal Adana’da rahat değildir. Evde, sokakta, yolda rahat vermezler. Hatta çocuklara para vererek evi taşlatılır. Bu olumsuzluklar karşısında artık Adana’da kalamayacağını anlayan yazar 17 Nisan 1950’de evin eşyalarını satar, İstanbul’a gider. Bursa Hapishanesi’nden arkadaşı İzzet Beyin evinde kalır. Nuriye Hanım haftalığı 75 liraya bir

Orhan Kemal (Kaynak: İnternette alınmıştır.)

çorap fabrikasında işe girer, hafta sonunda eline 12 TL geçer... Sıkıntılar sürer. Arkadaşının yanında kalacak değil ya hep, 1966’da borçlanarak Unkapanı-Basınköy’den aldığı kata taşınır. Ama sıkıntılarla yaşar. Fikret Otyam’a yazdığı mektuplardan kısa bir alıntı: “Kambur kambur üstüne, bir de çocukların sünneti bindi Nuriye. İyi bir fırsat ama 30 papeli denkleştir denkleştirebilirsen? Aklıma zavallı kitaplarım geldi. Dört paket halinde sahaflara götürdük, 60 liralık kitabı 15 liraya verdik. Bütün iyi niyetime rağmen elimdeki beş romanı satıp Ankara’ya geledim. Biraz para Fikret...”

1956’da Arka Sokak adlı romanından mahkemeye verilir. Yargıç sorar: “Konularını neden yoksullardan, işçilerden seçiyorsun?” O; “Ben gerçekçi bir yazarım, en iyi bildiğim konuları yazarım. Varlıklı yurttaşların yaşamlarını bilmiyorum” der, beraat eder. Bununla iş bitse iyi ya, bitmez; 7.3.1966’da hücre-komünizm çalışmaları yapıyor diye şikayet edilir, Sultanahmet Cezaevi’nde 35 gün yatar, çıkar.

1967 Ağustosunda yürek bunalımı geçirir. Cerrahpaşa Hastanesi'nde beş gün yatar. 1968'de fistülden ameliyat olur. Ocak 1969 rahatsızlanır, Cerrahpaşa Hastanesi'nde yatar, 17 Şubatta taburcu olur. Bundan sonra sağlığı yeterince düzelemez. 1945'te Varlık Dergisi okurlarınca en iyi öykücü seçilir, ödüllendirilir. 1948'de; Duygu (öykü), Baba Evi (ilk roman); Ekmek Kavgası (öykü) (1949) yayınlanır. Babası yaşamdan ayrılır (1949). Kardeş Payı adlı öyküsüyle 1958'de, Önce Ekmek kitabıyla 1969'da Sait Faik, Türk Dil Kurumu (TDK) öykü ödülü alır, ayrıca Ankara Sanatseverler Derneği'nce en iyi oyun yazarı seçilir, ödüllendirilir.

23.7.1969'da eşiyle Moskova'ya gider, orada bir kanama geçirir, iyileşir. 5.5.1970'te Bulgaristan'a gider. Beyin kanaması geçirir. 2.6.1970 günü yaşamdan ayrılır. Cenazesi ülkeye getirilir. 7 Haziran günü Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verilir. Yalçın Akyol'un Seyhan Belediyesi Başkanlığı döneminde gerçekleştirilen 1989-94 Seyhan Belediyesi Kültür Sanat Şenlikleri kapsamında 3-7. 06. 1992'de Sanatçılar Parkı'nda Orhan Kemal Sanat Haftası düzenlendi. Şair yazarlar kitaplarını imzaladılar, açık oturama katıldılar. Şenliğin ikinci yılında (1993) ilk kez Orhan Kemal Öykü Ödülleri yarışması düzenlendi¹. Sanatçılar Parkı'na Sanatçılar Anıtı dikildi. Üzerinde "Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Yılmaz Güney, Abidin Dino adları..." yazıldı.

Orhan Kemal'in 16 öykü, 30 roman, 5 oyun, 1'er anı, inceleme, röportaj, şiir, öykülerinden 7 derleme kitabı yayınlanmıştır.²

*Orhan Kemal (15.09.1914 Adana, Ceyhan-02.06.1970 Bulgaristan, Sofya)

¹Bir süre aradan sonra Çukurova Gazeteciler Cemiyeti ve Çukurova Edebiyatçıları Derneği yarışmayı üstlendiler.

² Orhan Kemal- Hayatı, Sanat Anlayışı, Hikayeleri, Romanları, Oyunları, Bsk. Tekin Yayınları 1984, İst., s. 7...39 / M. Demirel Babacanoğlu-Orhan Kemal'in Yaşamı, Aykırısanat-Mayıs Haziran 1997/29. sayı; Fikret Otyam-Arkadaşım Orhan Kemal ve Mektupları-E Yayınlar, 1. Bsk,1 1975 İst. / internet.

ŞAHİN TAŞ

ADEM-HAVVA DENİZİ

-manzaram deniz olsaydı!.. diyor
gömütlük balkona bakıyor
gömütlük değil, deniz
olduğunu düşleterek

CANAN SARDUNYA

-ceylanııım! dedim
pespembe oluverdi
şükriye hanım

SİTEM

dünden beri
sitem ediyor rüzgâr:
-hani esmiyordum?

KALAN

yerdeki kemik
çınayazda titreyen
itin artığı

DERİN YOLCULUK

MİNE YALÇIN

İşte sonunda beklediğim gün geldi. Neredeyse bir yıldır bu seyahate karar verdiğimizden beri en çok bu an için heyecanlanıyordum. Her işimi bu uzun yolculuk tarihine göre plânladım. Okuduklarım, izlediklerimle, fotoğraflar ve gidenlerin yorumlarıyla hazırdım maceraya...

Yıldızı bol, keyfi, lezzeti az, her şey dahil tatil olgusundan vazgeçeli çok oluyor. Gençlikte tercih ettiğim, tembelce, tekdüze, oyalamadan ibaret, dinlenme diye kendimizi kandırdığımız “homili gırtlak, yan gel yat” halleri, yaşlandıkça daha enerjik, zamanın değerini öne çıkaran, şaşırtan, heyecanlandıran, yorgunluklara değen, aktif seyahatlere dönüştü. Biyolojik duruma ters orantıyla... Her anının katmerli etki bıraktığı, sınırları zorlayan, insanın kendini yeniden keşfettiği deneyimler artık beni mutlu ediyor, onun peşinde koşuyorum.

O fotoğrafı gördüğüm an, kesinlikle içinde olmayı dedim. Bir nefesim kesilmedi değil, içim bulandı, ürktüm de. Yapabilir miyim diye tarttım, yapmazsam pişman olacağımı düşününce ve merakımın ağır basmasıyla, cesaretimi zorlayıp “tamam” dedim, “ben de geliyorum.” Güvendim, “ilk ben değilim ya” dedim. “Her türlü önlem alınmıştır, olabilecek olumsuzluklar öngörülmüş, denenmiş, kuralları, işleyişi ona göre belirlenmiştir”.

Hiç de kötü bir haberini duymadım. Bende ki nefes alamayacağım endişesi de yine fotoğraflarda gördüğüm ekipmanla, o tüplerle zaten giderilebilir “mi acaba?” Ben ki çok istememe rağmen balık adam kurslarına bile bu nedenle mesafeli durdum hep. Ama bu başka, değil mi? Trenin içinde olacağız. Oksijenli ortam, normal nefes alabileceğimiz, dışarıda gider gibi gideceğimiz suyun dibinde...

Nasıl güzel düşünmüşler, turistik hale getirmişler. Zaten tren yolculuğunu çok severim, bir de suyun

dibi. Daha da ötesi, sular altında kalmış bu şahane eski şehrin içinde... Trenin bacasından duman yerine kabarcıklar çıkarken, üstündeki köprüden arabalar, insanlar değil küme küme birbirini kovalayan balık sürüleri geçiyor. Önünden geçeceğimiz binalarda yıllar öncesinde kimler, neler neler yaşamış?...

Sular altında kalmış kentin bir yapısında, pencereden trenin geçişini seyrederken, salonda çalan müziğin ritmiyle tempo tutan adamın gözü bir an, tren camına başını dayamış, şapkası yana kaymış dalgın kadına takılıyor. Yavaş çekimde takip ettiği bu flu görüntü, sokak lambasının geniş açılı üçgen ışık huzmesi altında birbirine değmeden uçuşan kar taneleri gibi kayan balıkların arasından kayboluyor. Camları titreten trenin gürültüsü yok artık. Mercanlara yuva olmuş raylardan şimdi kayarcasına sessizce akıp gidiyor...”

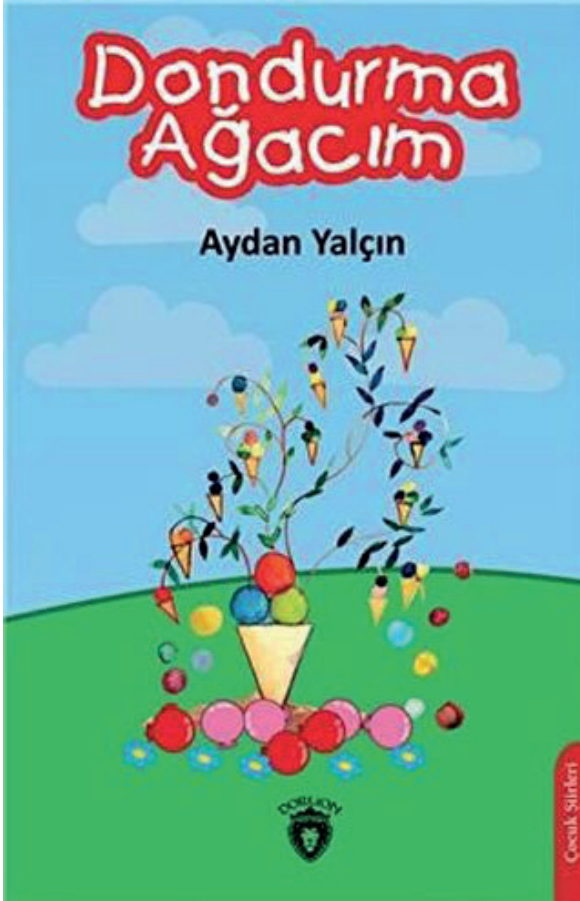
Ohoo! Ben bu fotoğrafta bile böylesi hayallere dalıp, sıramı kaçıracam. Yıllar önce elektrik üretme uğruna binlerce kişinin evsiz kalmasına sebep olan bu barajı yaptıklarında çok kavgalar olmuş, itirazlar, direnişler fayda etmemiş ve devasa bir baraj yapılmış. Ülkenin önemli enerji ihtiyacını karşıladığı için gururlular. Çevreyi yok etme pahasına yapılan bu barajın bilinçsiz-akılsız yapımcılarının bir tek şeye akılları yetiyor; para kazanmak. Su altında kalan koca şehri gezen bu tren projesiyle de yaptıkları sevimsizliği az da olsa affettiriyorlar, tüm dünyadan binlerce de turist çekiyorlar, benim gibi. Sıra bana geldi. Özel tasarlanmış kıyafetleri giyiyorum. Tedbir amaçlı verdikleri oksijen tüpüne sanki o an boğulacaktım gibi sımsıkı sarılıyorum. Tünellerde ilerliyoruz, uzay gemisi gibi (sanki daha önce uzay gemisi görmüşüm de)...

Trene girdiğimiz anda adeta Doğu Ekspresiyle Kars'a gidiyormuşçasına rahatlıyorum. Telaşlanıp

geri dönenler oluyor. Ben kararlıyım, bunu yaşamalıyım. Cam kenarına yerleşiyoruz, tavana kadar geniş camlardan seyir harika olacak. Hatta tavanda da cam bir bölüm var. Son güvenlik kontrolleri yapılıyor. Hadi artık! Nefesimi tutuyorum..

Tekrar ne zaman nefes alıp vermeye başladım, ben neredeyim, yandan akan görüntünün içinde yüzüyor muyum, elimi uzatsam şu kameriyenin yanında dans eden tatlısu denizatına dokunabilir miyim, alıp akvaryumuma koyabilir miyim? Başımı cama dayamış, şapkam yana kaymış, dalmışken, sokak lambasının geniş açılı üçgen ışık huzmesi altında kaçışan balıklar, beyaz kar tanelerini andırıyorlar... Derinde hafif tempoda rahatlatıcı bir müzik...

Şu binanın penceresinden biri mi bakıyor ne? Hayallerim gerçek oluyor. Mercanlara yuva olmuş raylardan kayarcasına sessizce akıp gidiyor tren..."

HASAN BURAK BERBER

GECE GÜNDÜZ GEZİP GEZİP N'İDEYİM

Kara gözlüm unutmayıp anarsa
Gece gündüz gezip gezip n'ideyim
Yanık sazım teknesinden kırılrsa
Gece gündüz gezip gezip n'ideyim

Ruh içinde şu acılar kalmasa
Şu kulunu eziyetler bulmasa
Allı güzel gerdan açıp gülmese
Gece gündüz gezip gezip n'ideyim

Kızgın çölün yağmurları bol olsa
Durgun burçak ekinleri yel alsa
Fakir köyün bahçeleri gül olsa
Gece gündüz gezip gezip n'ideyim

Akvaî der varabilsem serine
Gece gündüz battım battım derine
Gönül kansa şu düşünmüş yarına
Gece gündüz gezip gezip n'ideyim

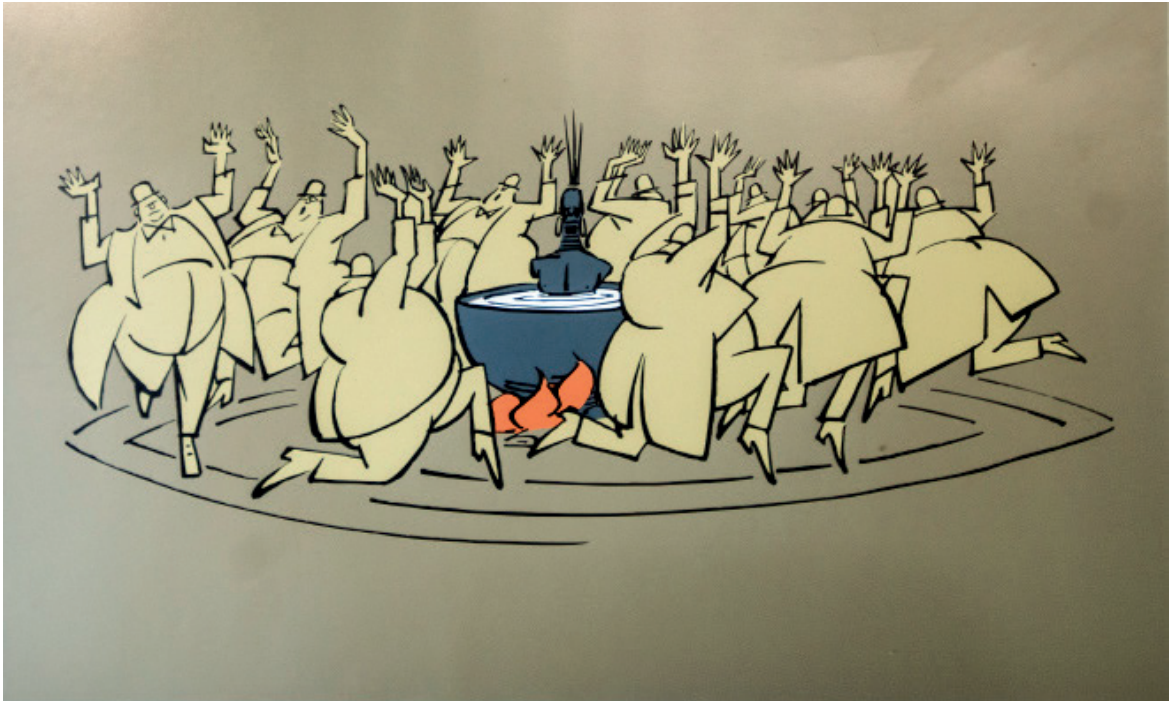
BİR MAHALLEYE KAHVE

NEVAL GÜNDOĞDU

"Hadi canım! " diyorum, almışım elime bir kâğıt-kalem yazıyorum Sait'e...Piç kurusu gibi adamlar beliri-
yor, odaklanamıyorum. Bir soba yanıyor Sait anlatamam. Çevresini sarıp bizi soğuktan donduran adamları
görsen, yazı yazmaya yemin etmiş olsan dahi bir roman yazdırırdı onların şu şerefsizlikleri. Mahalle kahvesi
diyorum. Kışı ağaçlarından düşmeyen manzarayı kucaklıyor. Bir çay söyletiyor bana burası ama senin se-
sinden çıkıyor bu, " Oradan bir demli çay koy bakayım," diyorsun.

Sonra muhtemelen bir yarım saat kahveciyle bakışacaksın, "Acaba yanlış mı anladım, kalp mi kırdım?" diye.
Sonra utana utana bir kâğıt isteyeceksin. Tabii bazen adamı azarlar gibi konuştuğuna ikna ettiğinde kendini,
masada duran peçeteye yazmakla yetineceksin. Odun atınca sobaya nedense bir çirkefleşir, canın sıkılırdı.
Bir ara yanan sobaya odun atmayı unutmuşlardı da oturduğun yerden doğrulup elindeki kâğıtla yaklaştın
sobaya. Yazdığın kâğıtları yakmayı sevdiğini düşündüm ilk başta ama meğer sen o en dipte kalan külleri
izleyişini seviyormuşsun. Kalbindeki mi gelir aklına yoksa? Sahi, bir Sait asla öykülerinde aşka yer vermez.
Peki ya neden?

Bu mektuba karşılık senden bana bir mektup gelmez. Ama eğer şu yanan sobaya kimse kalkıp odun atmaz,
külü kalırsa almış olurum senden cevabı. Şu sefil adam sobaya bakıyor. Şu aciz adam senden gelecek mi o
cevap diye dolan gözlerle bakıyor kahvehanenin insanlarına. İki adam bakışıyor sobaya. Birisi sobaya odun
atsam mı diye bakıyor. Birisi de sobanın içinden gelecek cevabı. Yarım saat geçiyor Sait. Valahi yarım saat
geçiyor. Söğüt dalları mı dersin, çam odunları mı dersin , hiçbiri gözükmüyor. Emindim külleştüğinden.
Aldım kâğıdı, vardım sobanın yanına. Külleri tam göreyim derken, atmaz mı şu piçin evladı odunları...

Turhan Selçuk

AH ŞU YABANCI YAZARLAR!

MİTHAT DELİOĞLU

“İnsan, düşleri öldüğü gün ölür.” (Yaşar Kemal)

Yıllar önceydi. Yeni atandığım okulun kütüphanesinde birkaç öğrenciyle kitapları gözden geçiriyorduk. Öğrenci zili çalınca kırmızı dosyam, 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabı, Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (Memet Fuat) ile Yaşar Kemal’in ‘Sarı Sıcak’ kitabı elimde, sınıfa girdim.

Çok kitap okumayan, okuyanın da ağırlıklı olarak bestseller (çoksatar) ya da başka bir deyişle ‘fastfood’ tarzı kitap okuduğu, tatlı haylazlıkları olan çocuklar vardı bu şubede. Okumanın büyüsünü tatmamış birini dünyanın en bahtsız insanı sayarım. Bu nedenle hep güzel kitaplarla tanıştırmak isterim küçük dostlarımı. İyi okuyan öğrencilerimin ders notları bende hep yüksek olur. Zaten öğretmenin -özellikle bir edebiyat öğretmenin- asıl görevi bu değil mi? Sözcüğün ekini, kökünü elli yerde araştırıp bulabilir dileyen her öğrenci.

Sokrates, öğretmenlere şöyle sesleniyordu: ‘Öğrencilerinize bir şey öğretmeyin, onların düşüncelerini sağlayın. Çünkü onlar düşünmeye başlarsa zaten kendi çabalarıyla öğrenirler. Ve çaba sonucu öğrenilen bilgi, en kalıcı bilgi olur. Asla silinmez.’

Sınıfa girdim. Öğrencilerimi selamladım. Öğretmen sandalyesine oturdum. Yoklama alırken gençlere şöyle bir göz attım. Gülümseyerek:

“Arkadaşlar, bugün yabancı bir yazar hakkında konuşacağız.”

Birkaç öğrenci atıldı:

“Kim hocam?”

“Yaşar Kemal.”

Cevabıma kahkahayla gülenler oldu. Fısıldaşanlar oldu. Pot kırdığımı düşünen biri nazikçe sordu:

“Hocam, Yaşar Kemal yerli yazar değil mi?”

“Öyle mi?”

“Evet hocam.”

“O zaman soruyorum: Onlarca eser yazmış, kitapları yaklaşık kırk dile çevrilen, dünyanın saygı duyduğu büyük usta Yaşar Kemal’den okuyan var mı aranızda?”

Çıt yok.

“Peki, Yaşar Kemal hakkında neler biliyorsunuz? Düşüncelerini kim sınıfla paylaşmak ister?”

Yine ses seda yok.

“Peki, Türk edebiyatı yazarı da olsa, bırakın tek bir kitabını okumayı, adını bile duymadığınızı bir sanatçı sizin için yabancı yazar sayılmaz.” Hak verdiler.

Yaşar Kemal’den seçme sözler okudum. Bir ay sonraya herkesin birer kitap okumasını, okuduğu kitabı sınıfa tanıtmasını istedim. İyi sunum yapanları ödüllendirecektim. Büyük usta Yaşar Kemal’den ‘Ağrı Dağı Efsanesi’, ‘Höyükteki Nar Ağacı’, ‘Uç Anadolu Efsanesi’, ‘Yılanı Öldürseler’, ‘Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca’, ‘Yer Demir Gök Bakır’... gibi romanların konularından, kitap yorumlarından söz ettim. Ardından sınıf listesini çıkardım. Kim hangi kitabı okumak istiyorsa listeme not aldırdı.

Ders epey keyifli geçti. Lise son sınıfa kadar gelip de ezbere şiir bilmeyen gençler; Yunus Emre’yi, Mevlana’yı, Sait Faik’i, Ömer Seyfettin’i, Nâzım Hikmet’i, Yaşar Kemal’i, Rıfat Ilgaz’ı, Aziz Nesin’i, Orhan Kemal’i,

Zülfü Livaneli'yi, Neşet Ertaş'ı... ve daha nice-
celerini tanımadan, bilmeden mezun oluyorsa
kabahat sadece kendilerinde mi? Okuyan yok
mu dersiniz elbette var. Umut verici hatta.
Ama yine de yeterli değil. Yapılan bir araş-
tırmaya göre Japonya'da bir vatandaşın yılda
okuduğu kitap sayısı 25 iken bizde her altı
kişiye ancak bir kitap düşüyordu! Çocukları
suçlamakla işin kolayına kaçmış olmuyor
muyuz? Yetişkinler fevkalade okuyor, sanatın
ve sanatçının değerini biliyor da gençler mi
istatistikleri düşürüyor?

Hiç sanmam. Yine de yorumu size bırakı-
yorum. Yabancı yazar demişken yabancı
kalınmaması gereken birkaç yazardan daha
söz edelim: 'Türkiye'de Roman ve Toplumsal
Değişme', 'Yüz Yılın Yüz Romanı'... gibi başu-
cu kitapları olan ve onun için Yaşar Kemal'in,
Türk edebiyatının en büyük eleştirmeni dediği
Fethi Naci...

Dumlupınar Lisesinde bir dönem, 'Türkçe
Off, Dedim Ahh!' kitaplarından yazılı-
da sorumlu tuttuğumuz, onca güzel eseri
olan değerli yazar Feyza Hepçilingirler...

'Düşünce Tarihi 1-2-3', 'Felsefe Sözlüğü'...
gibi felsefe, edebiyat, kültür, sanat, estetik
üzerine yetmişe yakın kitabı olan Prof. Dr.
Afşar Timuçin... vb. onlarca yazar yabancı
değil mi adlarını bile duymayanlar için?

Mersin Yenişehir Belediyesi ile lise öğrencileri
arasında adına öykü etkinliği düzenlediğimiz
Osman Şahin var örneğin. Arslanköy' de
gözlerini açan, Dicle Köy Enstitüsüne yazıl-
dığı günü ikinci doğum günü sayan, ilk kitabı
Kırmızı Yel (öykü) ile ödül alan ve daha son-
raki eserleriyle Türk öykücülüğünün zirvesine
çıkan, Türk sinemasına en çok öykü veren bu
büyük ustayı kaç kişi biliyor?

Dumlupınar'da iken Osman Şahin'le 'Sinema
ve Edebiyat' üzerine yaptığımız imza ve
söyleşilerin tadı hâlâ damağımızda. İşte, ya-
bancı yazarları, eserlerini, gençlerimizin dost

edinmesini sağlamak, için çok değerli şair ve
yazarlar Ahmet Telli, Afşar Timuçin, Muzaffer
İzgü, Osman Şahin, Zafer Doruk, Orhan
Özdemir, Kemal Varol, Remzi Karabulut,
Nazmi Bayrı... gibi onlarca yazarla öğrencile-
rimizi buluşturduk.

Demem odur ki yine yazalım. Yazma oranının
okuma oranını epeyce geçtiği günümüzde
herkes yazsın. Ustalarımızı unutmayalım ama.
Özellikle yazar adayları, usta yazarları okuya-
rak işe koyulmalı.

Kim okusa öykülerini beğenecek Osman
Şahin'in seçtiğimiz kitaplarının baskısı yoktu.
Fethi Naci'nin, Ahmet İnam'ın... da ne yazık
ki. Bu da dikkate değer bir başka konu. Bir öğ-
rencim, "Hocam sizin kitabınız var mı?" diye
sormuştu. Bir sürü isim saydım. Bu büyük
yazarların bile okunmadığı, kitaplarının basıl-
madığı yerde Mithat Delioğlu'nun adını kimse
duymasa da olur. Zaten Antakya Lisesi'nde
okurken 'Muallim Mithat' olarak tanınmayı
hayal ederdim.

Öğretmenlerin en iyi müfettişi öğrencileridir,
denir. Mesleğimin 27. yılındayım. Eğitim-
öğretim yaşamlarında yolumuzun kesiştiği
öğrencilerimin yetişmesine katkı olabildi-
yse, onlarda 'Bir hoş sada bırakabildiysem' ne
mutlu bana! Bazen onlardan gelen dönütler
birçok belgeden, ödülden daha değerlidir
benim için.

Herkese bol kitaplı günler!

BAHRİ LOŞ

ÇIKMAZ

Burası cehennem değilse ben bir şey bilmiyorum
Arif Abi, sodalar iptal kapuçino içmeye gidilecekmiş
Ne kadar kirli bir arabanız var
Su yüreğe değmiyor
Tek taş yüzük mü alsak
Kaldırımlar daha geniş sevdiceğimizi koyduğumuz yerden
Nehirlerin akış şekli bile değişiyor
Çok banal bir saç kesme şeklin var
Çok güzel bir ev olmuş gerçekten
Kapılar hep aynı saatte açılıyor
Bir gün izin kopardım patrondan
Geçen hafta bugün biz yine buradaydık
Araba bakım zamanı
Ey eskici çok zengin olacaksın
Aa, gökte yıldız varmış!
Evde annem babam
Hayallerin için neleri feda ettiğin önemli
Yüreğinde ezip ezip dökemediğin ne
İyisi AVM'ye gidelim
Yaşamak ne kentte ne kırsalda telefonların ucunda
Protokol bir boşluk ve hepimizi sığar
O benim nefretime bile layık değil
Sen kimleri dinliyorsun böyle çocuk
Henüz kimsenin göğüs kafesinden taşacak kadar çoğalmamış

HİKMET GÜZEL

MUSA DAĞI YANIYOR

Musadağı bir sabah
Ateşlerle uyandı.
Ateşi tutuşturan yüreksiz bir insandı.
Onca ağaç, onca hayvan, onca can,
Canhıraş feryatlar ile yandı,
İnsanlık ne uslandı, nede utandı.
Çam ağacı dalında,
Baykuş yuvası vardı.
İçindeki yavrular,
Henüz birkaç günlüktü.
Anne kuş isteseydi,
Kanatlanır uçardı,
Hepsinin üzerine,
Kızıl bir ölüm çöktü.
Kaplumbağa telaşla,
Bir sığınak aradı.
Korku dolu gözlerle,
Etrafını taradı.
Fakat alevler hızlı,
Kendisi çok yavaştı,
Önündeki tümseği,
Binbir güçlülle aştı.
Bir kayanın altına,
Girmeye ramak varken,
Kuşlar gözyaşı döktü,
Yanışını izlerken.
Daldan dala zıplayan,
İki de sincap vardı.
Alev alırken ağaç,
Onları korku sardı.

En tepeye tırmanmak,
Belki de son umuttu,
Göge varan alevler,
İkisini de yuttu.
Börtü böcek yılanlar,
Türlü türlü hayvanlar..
Binlerce çam ağacı,
Ve asırlık çınarlar..
Ateşe esir düştü,
Musadağı'nda canlar.
Uçamadılar,
Kaçamadılar,
"Kurtuluruz" sandılar,
Kapkara vicdanlarda,
Cayır cayır yandılar.
Musadağı yüreğimdi..
Musadağı ciğerimdi..
Yüreğim parçalandı,
Ciğerim yandı..
İnsanlık ne uslandı,
Ne de utandı.
Ben Musadağı'yım
Musa'nın asasıyım.
Beni yakan bir insandı.
Benden önce Madımak'ta,
Onlarca ozan yandı..
İnsanlık ne uslandı,
Nede utandı.

KÜLTÜR TARİHİNDE ANTAKYA

MEHMET KARASU

IV. yüzyılda, Roma döneminde yaşamış olan Antakyalı ünlü tarihçi Ammianus Marcellinus, “Dünyada hiçbir kent, ne topraklarının bereketi, ne de ticaretteki zenginliği bakımından bu kenti geçemezdi,” sözleriyle tanımlar Antakya'yı. Marcellinus, Libanius ve Malalas dönemin en ünlü Antakyalı üç tarihçidir. Marcellinus, “Res Gesta” adlı Latince “Roma İmparatorluğu Tarihi'nin yazarı ve Roma'nın son büyük tarihçisidir.

İmparatorların, gezginlerin dilinde, “Doğunun Kraliçesi” diye bilinen Antakya, tarihte bütün uygarlıklar için önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Asî Irmağı kenarında, Amanos ve Habib-i Neccar Dağları'nın ortasında yer alan kentte, Anadolu'da kurulmuş bütün uygarlıkların izlerine rastlanır.

İskender'in komutanlarından Selevkos I.Nicator, Ege Denizi'nden yaklaşık olarak bugünkü Afganistan'a, Kafkaslardan Basra Körfezi'ne kadar muazzam toprakları kapsayan devletini kurarken İÖ 300 yılında Antakya'nın kurucusu oldu. Kısa zamanda büyük gelişme göstererek antik dünyanın en önemli merkezlerinden biri durumuna gelen kente, I. Nicator, babasının adını vererek “Antiochos” dedi.

Nicator, Antakya'yı kurmadan kısa bir süre önce deniz kıyısında Selevkia Piera'yı (Çevlik) kurmuş ve orayı başkent yapmıştı.

Hristiyanlık, Antakya'da doğmuş ve buradan Edessa'ya (Urfa) sıçramıştır. Sen Piyer Kilisesi, dünyanın ilk kilisesidir. 313 yılında I. Konstantin, Hristiyanlığı Roma İmparatorluğu'nun resmi dini yapınca Antakya, Suriye bölgesi metropolitliğinin merkezi olur.

İS ilk yüzyıllar, Antakya'da refah ve mutluluk yanında büyük felaketler de yaşanmıştır. 115

yılındaki büyük deprem Antakya'yı yerle bir eder.

Tunus'un Bardo kentinden sonra dünyanın en büyük ikinci mozaik müzesine sahiptir, Antakya. Tarih boyunca kentte yaşanmış zenginliklerin izlerini taşıyan mozaikler, 1932 yılında başlayan bilimsel kazılar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. O yıllarda Fransız idaresi altında bulunan Hatay'daki çalışmalar, dönemin Antikiteker Müfettişi M. Claude Prost tarafından yapılmaktaydı. İS 1.-5. yüzyıllara ait mozaiklerin çoğu Daphne'de bulunmuştur. Daphne, o yıllarda Romalı egemenlerin villalarının bulunduğu bir mesire yeri idi. Mozaikler o villaların tabanlarını süslemekteydi.

Romalı egemenlerin görkemli villalarının, dünyanın en zengin mozaiklerinin, Peri kızı Daphne ile Diana Mabedi'nin de bulunduğu ve Tanrıların uğramadan edemediği Daphne'den ne yazık ki günümüzde bir şey kalmamıştır.

Büyük İskender'in generallerinden Babil Satrabı Selevcos tarafından kurulduğu söylenen, daha sonra Roma İmparatorluğu'nun bir eyaleti olan ve o dönemlerde Roma ve İskenderiye'den sonra dünyanın üçüncü büyük kenti olan Antakya da birçok tarihi değeri kaybetmiştir. Tarihi Roma köprüsü acımasızca yıkılmıştır.

Antonyus ile Kleopatra'nın el ele dolaştığı, dünyanın en uzun ve en güzel kumsalının yer aldığı Samandağı sahilleri bugün insanın içini karartacak çirkinliktedir. Yine de Antakya dillerin ve dinlerin harman olduğu bir kent. Sırasıyla Asur, Pers, Grek, Roma, Selçuklu ve Osmanlı yönetimlerinden geçen Antakya, günümüzde Musevi, Hristiyan, Alevi, Sünni, Bahai... olarak çok renkli, çok dinli yaşamını bir hoşgörü içinde sürdürmektedir.

FAZIL TÜTÜNER

MÜNASİP

Sınav başarması gerekiyordu artık içi içinde,
netameli soru çattı nargile içerken, kemale erdi.
Elverişsiz sorulara el vermedi, ne de ayak,
kendince karşı koydu, bulutu çekti başından.

Deneyle sabit dedi yabancı Orta Avrupa'dan,
Ormanda yaşamak mümkün ormanı bilmeden.
Ana sandı tek gözlü falcıyı su taşıyan,
aşkın müsveddesi var mı sorusu anımsadığı,
adsız ormanda yaşadığı, muamma geçmiş zaman.
Yalın ayak dolaştı şimdi, özgür ruhu yanında,
küskün doğmuş, sonra görmüş olmalı ormanı.
Asılsız ormana o kurban, velhasıl sınırlı sırıl sıklam,
öpmeyi bilmedi, öldü öldü dirildi, yalnızlık acı zaman

Leyla'yı buldu nihayet ormanda tek ruhuna,
aşkını ilan etti ikiye iki antik duvarlarda
Kavruldular güneşte, dondular kuzeyde,
adsız muamma yaşadılar, sorular yanıtsız,
insansız ömür geçirmek istemediler.

Birbirini anladı, aradı buldular, sandal sallandı.
Cami avlusuna bırakılmış bir diğeri,
fala bakarken, bir yandan da doğurmuş anası.
Tevfik okuduğı rivayet edilse de, özgürlük tutkusu,
kölelikten zor kurtulmuş bir aşk işçisi.

Kskn doğdukları pek gülünmez,
kahkaha atmışlar doğarken Siri Lankalılar gibi.
Maceraperest aşkın kurbanı olarak ölmüşler,
ormana gömülmüşler hep saat beşte.
Sabah da akşam da şarkı söylerlermiş.
Yarım elma vermiş, kana kana bir yüzyıl almışlar.

Anadan öğrendi ölmeyi, sonra her mevsim öldü,
baba genelevde parayla felsefe okurmuş gelenlere.
Aradılar, mevsim dönerken, özgür ruhlarını,
Kadınlar güzeldi, üst üste Leyla'yı sevdi diğeri.

GÜLER KALEM

DAĞ SUSTU

dün sen dağlardayken
bir hayali oydular resim defterlerinden
yaz uzak bir arkadaş gibi sokuldu yamacımıza
fısıldadı kimliğimizi
zeytin ağaçlarına

toprak
ölülerin siyah gülüşünü
yaprak yaprak bir hüznle yapıştırdı açılan oyuklara

neden diye sorma bana
kırılmış kalemilerin izi var o deftelerde

dün sen dağdaydın
ve ben incir gibi dizdim kederimi sözcüklere

kim sorabilir çatlamış bir harfin günahını mürekkebe
kim aklayabilir bunca zamansızlığı henüz doğmamış çocuklara

dün sen dağdan gelmiştin
ruhunu oyup seni göndermişlerdi bana
“uzak bir hatıra gibi kalsaydın.” dedim
Duymadın

ben sustum
sen sustun
dağ konuştu

bazı sözcükler vardır sen yoldayken unutilan
hiçbir ahın tutmadığı bu kentte
hiçbir dile çevrilemeyen

kehribar kokulu zarfsız mektuplar vardır
sarı susmalara bırakılan

yankımı kaybettim, bir ses...
kendimin sağırıyım, lütfen bir ses...

ben sustum
sen sustun
dağ sustu.

DÜNDEN BUGÜNE ÇOCUK ŞİİRİMİZDE YÖNELİMLER

YUNUS EMRE ÇEKİCİ

Edebiyatımızda çocuğa seslenen şiirin tarihi çok eski değildir. Kimi kaynaklar Nâbî'nin "Hayriyye" ile Seyyid Vehbî'nin "Lütfiyye" adlı nasihatnamelerini çocuk şiiri olarak kabul etse de "modern" anlamıyla çocuk şiiri, Tanzimat dönemiyle edebiyatımıza girmiştir. Cumhuriyet dönemiyle çocuklar için yazılan şiirlerin sayısı artmıştır.

Kısa sayılmayacak bir geçmişi olan çocuk şiirimiz, kendi yolunu ve kimliğini aramaktadır. Bu arayışta da farklı yaklaşımlar ortaya çıkabilmektedir. Şairlerin çocuğa seslenme amaçları, toplumsal kaygıları ve şiir tutumları göz önüne alındığında, çocuk şiirimizde dört ayrı yönelimin ön plana çıktığı söylenebilir. Amaç ve üslup bağlamında çocuk şiirimizi hamasi şiir, öğütçü şiir, iletisiz/dertsiz şiir ve yazınsal şiir olarak dört kümede değerlendirmek olanaklıdır.

Hamasi şiirler, ulusal sevgi ve bağlılık duygusunu harekete geçirmeyi, okuyanı ve dinleyeni yüreklendirmeyi amaçlayan abartılı kahramanlık şiirleridir. Ders kitaplarında yer alan ve ulusal bayramlarda okunan çoğu şiir, hamasi şiir örneğidir. Ulusal tarihimizdeki savaşlar ve yokluklar düşünüldüğünde böyle kahramanlık şiirlerinin ortaya çıkması doğaldır. Ne var ki bu şiirlerin çoğu, estetik kaygıdan uzak, klişe ve sloganlara hapsolan şiirlerdir.

Hamasi şiirler, okuruna düşünme olanağı tanımamakta, okurunu sadece duygulandırmaktadır. Dolayısıyla bu şiirlerin konusu önemli olmakla birlikte, bu konuların işlenme biçiminin çocuğa ne kazandırdığı, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Hamasi şiirlerde soyut bir düşman imgesi yaratılmakta, bu da değişen zaman içinde evrensel barışı zedelemektedir. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı, ulusal kahramanlarımızı çocuk duyarlılığını göz önünde bulundurarak yazınsal bir kaygıyla ele alan çocuk şiirimiz, ne yazık ki çok azdır.

Ali Sincer'in 1993 yılında yayımlanan "Okul Çocuğu" adlı kitabında yer alan "Cumhuriyet" adlı şiirini, hamasi şiire örnek gösterebiliriz:

*Çalıştık kadın erkek,
Çoluk çocuk yarıştık.
Sana kavuşmak için,
Düşmanlarla vuruştuk.*

*Çok kan döktük yoluna,
Birlik olduk bütün Türk
Dağ taş aradık seni,
Başımızda Atatürk.*

*Her 29 Ekim,
Bayramımızdır bizim.
Hürriyet beşiğimiz,
Nurudur gözümüzün.*

*Alnımızın terisin,
Gözümüzün ferisin.
Türklüğün zaferisin.
Sevgili Cumhuriyet.*

Çocuk edebiyatımızdaki bir diğer yönelim de öğütçü şiirler olarak adlandırılabilir. Öğütçü şiirler, çocuğa ne yapması ve ne yapmaması gerektiğini ifade etmektedir. Bu yönelime göre çocuk, kendi aklını kullanamayan edilgen bir varlıktır. Şairler ise çocuklara doğru yolu göstermekle yükümlü, akli başında büyüklerdir. Bu tür şiirlerde ileteler açıkça verilir, bu nedenle çocuğun düşünmesine gerek yoktur. Çocuk, şairin öğütlerini adeta uysal bir koyun gibi dinlemeli, kendisi için önceden çizilmiş yolda tıpış tıpış yürümelidir.

Çiler Çelikler'in 2015'te altıncı baskısını yapan "Şiirin Çocukları" kitabında yer alan "İnan" adlı şiiri, öğütçü şiirin belirgin bir örneğidir:

*Her istediğin olmaz
Bunu öğrenmelisin
Doyduğu zaman karnın
Hemen şükretmelisin*

*Emeksiz hayat geçmez
Bunu inkâr etme sen
İhtiyacın olanı kullan
Sakın ziyan etme sen*

*Aza kanaat getir
Bulacaksın hazine
En güzel nimet sana
İnançtır sen üzülme...*

Öğütçü şiirlerin tam karşısında ise iletisiz/dertsiz şiirler yer almaktadır. Postmodernizmin çocuk edebiyatındaki yansıması olan iletisiz/dertsiz şiirler, okuruna açık veya örtük hiçbir ileti vermemektedir. Suya sabuna dokunmayan bu şiirler, çocuğu salt eğlendirme amacı taşımaktadır. Ancak kısa süreli bir gülümsemenin ardından okur kendi kendine “Ee, yani bu şiirden ben ne anlamalıyım?” sorusunu yöneltmektedir. Şiir, eğlenmeye sırt çevirmemekle birlikte salt bir eğlenme aracına da indirgenmemelidir. Özellikle çocuk edebiyatının, çocuğun dil ve düşünce dünyasını geliştirmek gibi örtük bir işlevi vardır. Son yirmi yılda yoğunlaşan iletisiz/dertsiz şiirler, abur cubura benzetilebilir. Böyle şiirler insanı ne tam anlamıyla doydurmakta ne de insana kalıcı bir yarar sağlamaktadır. Seda Akipek’in 2020 yılında yayımlanan “Ejderhalar Nezle Olmasın ve Diğer Şiirler” kitabında yer alan “Kaptan Sinek” adlı şiiri, iletisiz/dertsiz şiire örnek gösterilebilir.

*Sütüne düştü diye
Hemen kızma sineğe
Nehre inen bir uçak gibi
Acil iniş yapmış olabilir içeceğine*

Çocuk şiirimizdeki bir diğer yönelim ise yazınsal kaygılarla kaleme alınan şiirlerden oluşmaktadır. Yazınsal şiir, adeta ilk üç yönelime bir karşı çıkış gibidir. Klişelere sığınmayan, abartılı söylemlerden kaçınan ve çocuğa doğrudan öğüt vermeyen şiirlerdir bunlar. Bu şiirlerde çocuğun ilgisi, merakı, dünyası egemendir. Şair, adeta bir çocuk duyarlılığıyla örer dizelerini. Türkçenin olanaklarından yararlanarak okurunu düşünmeye çağırır. İmgelerden ve karşıtlıklardan beslenen yazınsal şiirde çocuk, ipuçlarından yararlanarak iletiyi kendi inşa etmeye çalışır. Çocuk, şiirin tadına varabilmek için anlamın örtüsünü kaldırmalı, duyguya ulaşabilmek için çaba harcamalıdır.

Fazıl Hüsni Dağlarca’nın ilk baskısı 1967 yılında yapılan “Kuş Ayak” adlı kitabında yer alan “Annem Der ki” adlı şiiri, yazınsal şiirin bir örneği olarak yorumlanabilir:

*Uyurken
Uçarmış gözlerim
Gökyüzü olurmuş*

*Uyurken
Uçarmış ellerim
Ağaç olurmuş*

*Uyurken
Uçarmış ayaklarım
Yeryüzü olurmuş*

*Uyurken
Uçarmış sesim
Kuş olurmuş*

Özetle, çocuk şiirimiz incelendiğinde dört yönelimin belirginleştiği görülmektedir. Hamasi ve öğütçü şiirlerde yazınsal kaygı ve çocuk duyarlılığı geri planda kalmaktadır. Bu şiirlerde ele alınan konular, şiir diline uymayan bir üslupla kaleme alınmaktadır. İletisiz/dertsiz şiirler ise okuru salt eğlendirme amacı taşımakta, ancak çocuğun dşşşşşş gelişimine çok fazla katkı sunmamaktadır. İletisiz/dertsiz şiirler, tüketim kültürünün şiirdeki yansıması olarak da değerlendirilebilir. Yazınsal şiir ise okura yeni ufuklar sunma iddiasıyla diğer üç yönelimden ayrılmakta, çocuk şiirinin öncelikle “şiir” olduğu gerçeğinden beslenmektedir. Bu yönelimler içinde hamasi ve öğütçü şiirlerin Cumhuriyet’in ilk yıllarında, iletisiz/dertsiz şiirlerin ise edebiyatın eğlence ve gösteri sektöründe yer edinmeye çalıştığı son yirmi yılda popülerleştiği görülmektedir. Yazınsal şiir ise dünden bugüne duyarlı şairlerin emekleriyle sessizce yolunu inşa etmeye devam etmektedir.

Kaynaklar
Akipek, Seda (2020). Ejderhalar Nezle Olmasın ve Diğer Şiirler. İstanbul: ABM Çocuk ve İlk Gençlik Yayınları.
Çelikler, Çiler (2015). Şiirin Çocukları. İstanbul: İkinci Adam Yayınları.
Dağlarca, Fazıl Hüsni (2012). Kuş Ayak. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
Sincer, Ali (1993). Okul Çocuğu. Yayım: İskender Kemal Sincer.

BİR KIZ

KEMAL KIRMIZI

Sen gülerken en güzel manzaraya karşı... Buz gibi bir taşın üstünde bir kız ağlıyordu, gideni için ele güne karşı. Kızgın değil üzgündü sesi. Denizin gökyüzü ile birleştiği yerde giden güneşe karşı tek başına. İnsanlar geçiyordu arkasından doğuya doğru. Herkes gidiyordu, giden güneşe yetişmek ister gibi hızlı hızlı. Görmüyordu, köpeğiyle geçenleri, bisikletiyle uçanları, el ele, göz göze yürüyenleri. Durmuyordu söz söze konuşanları. Dalgalar geliyordu kocaman taşların arasındaki boşluğu, filler gibi suyunu havaya püskürtüp giden. Hedef balonları gidip geliyordu meltemle. Bir kedi oturuyordu kızın arkasında. Bir kulağı kızda bir kulağı insanlarda. Bir gözü salınan balonlarda bir gözü kızın elindeki telefonda.

Bir kız ağlıyordu gideni için hıçkırı hıçkırı, sert esen rüzgâra karşı. Umurunda değildi karşısındaki kızılık, arkasındaki kalabalık, nazlı nazlı patlamayı bekleyen balonlar, havayı koklayan kedi. Sonunda hepsi gideni onun için.

Telefonu elinden kaymaya başladı son kızılık da giderken öbür tarafa. Çok uzun sürdü bu gidiş. Gidenin boyunu posunu, huyunu suyunu, gözünü yüzünü, sözünü özünü hatırladı. Kızgın değil üzgündü. Telefonu önce taşa çarptı. Kız; kararın ufku, salınan balonları, arkasındaki kediyi fark etti. Telefon buz gibi tuzlu suyun içine düştü, o da gitmişti. Kız hızlı adımlarla gidip gelen insanları fark etti. Telefona doğru gelen ve sonra geri giden balıkları fark etti. Ayağa kalktı. "Gitmeliyim," dedi.

Dünyanın öbür tarafında insanlar yürüyordu gelen güneşe karşı. Bazıları köpekli, bazıları bisikletli. Denizle gökyüzünün birleştiği yerdeki kızılığa bakıyorlardı. Gelenin aydınlığı gidenin karanlığını doldurmak üzereydi. Yürümeye başladı kız, gidenin karanlığı ruhuna çökmeden eve ulaşmak istiyordu. Saat kaçtı, günün hangi saatiydi bilmiyordu. Duran zamana inat hızlandı. Kanatlı bir pelerin giyip uçtu uçtu uçtu...

İnsanlar vardı uzaklaştıkça büyüyen...

"Efsane

Bekler o kız akşamları yası

bir yalnızlık içinde; mutluluk özler.

Yuva kurmuş gözlerinde kaygı:

dönmeyen sevgiliyi gözler.

Karanlık rüzgârdı, gecenin birinde

büyü yaptı, kız şimdi bir fener.

Mutludurlar fener alevlerinde

seviyorum seni! diye fısıldayan kişiler. "

(Wolfgang Borchert , Çeviren: Behçet Necatigil)

Mehmet Aksoy- 'Şamanlar ve Mitler sergisinden

KARA BELA

SANİYE KISAKÜREK

1. HAVUZDAKİ SİNEK

İnce, zarımsı kanatlarını yukarı kaldırdı. Duruşunda bezmiş, yorgun bir ifade vardı. Havuzun garip, klorlu kokusundan rahatsız olmuştu. Pencereyi gözlerini sağa sola salladı. Kendine bir lağım aradı. Ee öyle ya, bu sıcakta en iyisi lağımdı. Kanatlarını hızlıca çırparak yükseldi, yükseldi.

Naylonlu mayolar giyinmiş, oradan oraya koştu-
ran çocukların arasından geçti. Suyu zıplayarak
atlayan delikanlılara çarpıyordu az kalsın. Otel
odalarının birisinden gelen çığlık sesiyle irkildi.

Belki de sesin nereden geldiğini görebilmek için
biraz daha havalandı. Neredeyse bulutlara de-
gecekti. Orada bir müddet durdu ve baktı. Fakat
sesler kesilmişti. Havaya usulca yayılan kan ko-
kusunun ağırlığı çökmüştü. Ani bir sortiyle havuz
ızgaralarının arasından daldı. Suyun foşşş diye
üstüne gelmesiyle bayıldı.

Su azaldığında tekrar kendine geldi. Kanadı
kırılmıştı. Yanlış yere gelmişti. Izgaranın bir ke-
narından tutunurken kendini zorlayarak tel gibi
ayaklarıyla yukarı çıktı. Zıplaya zıplaya havuzdan
uzaklaştı.

2. BEŞ YILDIZLI TERK OTEL

Sarışın uyudu. Oteldeki havlular bahçede iplere
asılmıştı. Nemli, biraz küflü ve ucuz yumuşatıcı
koku sarmıştı etrafı. Esmer pencereyi açtı.
Perdeleri çekmeden denizin hışırdayan sesini din-
ledi. Sabahın ilk ışıklarında kapı sesiyle uyandılar.
“Tak, tak tak...”

Birisi şöyle seslendi;

“Kara bela, kara bela...”

Bahçede asılı havlular usul usul sallandı. Kedi
geçti gövdesini sürterek havulara. İçeriden ses
gelmedi. On saniye sonra ıslak, terli elini yumruk
yaptı birisi;

“Tak, tak, tak...”

“Kara bela, ulan kara bela, açsana ulan!”

3. ÖYKÜMÜ KAYBETTİM, HUZURSUZUM

Ilık sabah esintisi perdelerin arasından kaçıştı.
Şeffaf ve parlak görünen bacaklarım gevşedi.
Vücuduma yayılan uzun saçlar sırlıslık ol-
muştu. Her tarafım serinledi. Gözümü açıverdim
bu gevşemeyle. Etrafıma bakındım. Öykümü
bulamadım. Oysa ki dün gece komodinin üzerine
bırakmışım.

Öbürü, odasında kendini kesiyordu. Sesi çıkmı-
yordu. İnce ince kıyıyordu kendine. Bir ara usulca
bana baktı. Onun da uzun saçları vardı. “Hadi
havuza gidelim,” dedi.

Kapının “tak-tak” vurulmasıyla irkildim. Nefesim
kesildi. Öbürü kestiği ellerini, kollarını balkon
demirlerinden aşağı attı. Kedi şıp, şıp damlayan
kana aldırmadı. Bir sinek vızz diye havuza doğru
süzüldü. Öykümü yazdığım kâğıtlar kapının zorla
açılmasıyla bir yerlerden uçtu geldi. “Ulan kara
bela, ben sana kapıyı aç demedim mi?”

VELİ GÜLEVİZ

ZIT, KARŞIT VE YAŞAM

Zıtlarda, karşıtlar örer yaşamı
Soğuk-sıcak, gündüz-gece karşıtlıklar
Yumuşak-sert, uzak-yakın;
yakınmayı, ıkınıp sıkınmayı
Ve zıtlığa aldanıp, düşman olmayı bırak
Zıtlık olmasa, hayat kupkuru ve harap!
Yaz yok ise kışın, ayak yok ise başın
Ve yalnızlığa düşmeden yoldaşın
Anlamı olur muydu gardaşım?..
Düşman olmasa güvenlik,
Dostlar olmasa esenlik ve
Kökler olmasa sürenlik olur muydu
Be gardaşım?..
İkellik var ki çağcılık var
Karşıtlıklar oldu ki çıktı savaşlar
Çürümeler olur ki yeni hayatlar başlar
Hayatın seyridir hep bu olanlar
Düşünüp sorgulayanlar ancak bunları anlar

Şubat 2022/ MERSİN

2. MERSİN ROMAN ÖDÜLÜ

Birincilik Ödülü: 10.000 TL
Seçici Kurul Özel Ödülü: 5.000 TL

Eserlerin Son Gönderim Tarihi: 31 Ekim 2022 - 17.00
Sonuçların İlan Tarihi: 06 Ocak 2023

Başvuru ve Detaylı Bilgi:
mersin.bel.tr/mersin.romanodulu

ŞEHİR TİYATROSU

2022-2023 SANAT SEZONU

EKİM'de
Perdemizi
Açıyoruz.

T.C. MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Vahap Seçer
T.C. MERSİN BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYE BAŞKANI

